

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΔΕΚΑΕΤΕΡΟΜΗΕΡΟΝ ΓΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1900

31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1911

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Ἑλεγείο στὸν Παπαδιαμάντη ποιήμα.

ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

Σκίτσα Αἰγυπτιακά.

ΚΩΝΣΤ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ Σκοτάδι.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗ

Ἡ Βιομηχανία τῶν Ξένων.

Α. Χ. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑ

Ἐπιστήμη καὶ πράξις.

ΕΜΕΡΣΟΝ

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἀνθρωπότητος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΟΝΤΟΥ

Μαγρή - Κλαίρ, μυθιστόρημα, συνέχεια.

— Ἡ συνέχεια τῶν Περιεχομένων εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα. —

ΕΓΓΡΑΦΑΙ: Δι' ἑν ἔτος Δρ.-Φρ. 25. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 12.50.
ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.-Φρ. 2 κατὰ μῆνα. Ἡ πρώτη δόσις Δρ.-Φρ. 3.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΙΔΙΚΗ | Δι' ἑν ἔτος Δρ.-Φρ. 10. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 5.
διὰ τοὺς διδασκάλους | ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ Δρ.-Φρ. 1 κατὰ μῆνα.
καὶ τοὺς σπουδαστάς |

Αἱ ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΑΗΡΟΝΟΝΤΑΙ

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» ἐκδίδονται τὴν 15 καὶ 30 ἐκάστου μηνός.
Ἐκαστον ἔτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 τόμους: ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπρι-
λίου. Τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομ. ἢ τραπεζικῆς ἐπιτα-
γῆς πρὸς τὸν κ. Κίμωνα Μιχαηλίδην, διευθυντὴν «Παναθηναίων» Ἀθήνας.

Ἀθήναι, δόδος Ἀριστοτέλους 35

Ἐκαστον Τεύχος Δραχ. 1

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΤΟΣ ΙΑ'

Συνέχεια Περιεχομένων :

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι και Ἀντίλογοι ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα. — Τὰ Ὑπὲρ καὶ τὰ Κατὰ. — Ἀμερικανικὴ Ἀρχαιολ. Σχολή. — Ὑστερα ἀπὸ ἑξήντα χρόνια ὑπὸ Κωστ. Πασαγιάννη.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἀναθηματικὴ στήλη εἰς τὴν Βουλὴν. — Ἱστορία τοῦ Ναοῦ Ἀγ. Γεωργίου τῆς Βιέννης. — Ἑλληνικὴ Μελοδραματικὴ Ἑταιρεία. — Καθημερινὰ Νέα. — Νέαι ἐκδόσεις. — Τὰ περιεχόμενα τοῦ 21 τόμου.

ΕΙΚΟΝΕΣ

«Μὲ τὴν ἴδια σκέψιν» ὑπὸ Ε. Ἰωαννίδη, ἐκτὸς τοῦ κειμένου. — Δύο σπουδαὶ ὑπὸ Ε. Ἰωαννίδη. — Κουρεῖον Ἑθνικόν, Γελοιογραφία ὑπὸ Θ. Ἀννίνου.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΕΣΗ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ἐκδομένη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δρ. Ι. ΖΕΡΒΟΥ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

Ἡ ἀμερόληπτος ἀκρίβεια, ἡ κριτικὴ βαθύνοια, ἡ συντομία τοῦ λόγου καὶ ἡ ἀδρότης τοῦ νοήματος ἀνδείκνυν τὸν Θουκυδίδην κορυφαῖον ἱστορικὸν τοῦ κόσμου.

Πελοποννησιακὸς πόλεμος

εἶναι ἡ θαυμασιὰ ἱστορία τοῦ ἐμφυλίου μακροῦ πολέμου τῶν Ἑλλήνων, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀνεπανόρθωτος ἐξασθένεισις τῆς Ἑλλάδος. Ἀνατρέχων εἰς τὰ ἀπώτατα αἰτία ὁ Θουκυδίδης ἐξηγεῖ τὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, περιγράφει τὴν σύστασιν καὶ τὴν ζωὴν τῶν καθέκαστα πολιτειῶν, παρέχει δὲ συγχρόνως οὕτω ἀρίστην εἰκόνα τῆς ἐθνικῆς τῶν Ἑλλήνων ζωῆς. Τόμοι 4 Δρ. 10. —

Ἡ μετάφρασις εἰς 4 τόμους ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Ζερβού.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Ὁ Δημοσθένης κρίνεται ὡς ὁ μεγαλειότερος τοῦ κόσμου ῥήτωρ καὶ οἱ λόγοι του εἶναι τὸ τελειότερον ὑπόδειγμα ῥητορικῆς τέχνης. Δυνατοὶ καὶ ἀκριβεῖς εἰς τὴν φράσιν, ἀκαταμάχητοι εἰς ἐπιχειρήματα, ῥημῆτικοι εἰς ἐπίθεσιν, χειμακρῶδεις εἰς εὐγλωττίαν ἀποτελοῦν καλλιτεχνήματα σκέψεως καὶ φράσεως.

Ὁ περὶ τοῦ στεφάνου λόγος, τὸ ἀριστοῦργημά του, εἶναι ἀπολογία τοῦ πολιτικοῦ του βίου καὶ ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ κατηγόρου του Αἰσχίνου. Τὰ πολιτικά καὶ κοινωνικά πράγματα τῶν Ἀθηνῶν ἱστοροῦνται ἐκτενέστατα, τόσος δὲ πλοῦτος εἰς ἐξάσεις καὶ ῥητορικά τεχνάσματα ὑπάρχει εἰς τὸν λόγον τοῦτον, ὥστε δύναται νὰ ποτελεσθῇ ἐξ αὐτοῦ διδασκαλία τῆς ῥητορικῆς. Δρ. 2. —

Οἱ τρεῖς Ὀλυνθιακοὶ εἶναι φανέρωσις τῆς πολιτικῆς τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπικρίσις τῆς ἀδυνατείας τῶν Ἀθηναίων. Οἱ δόλοι τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας διενεργεῖνται καὶ ὑποδεικνύονται τὰ μέτρα τῆς σωτηρίας. Δι' οὗ καὶ κρίνονται οἱ Ὀλυνθιακοὶ ὡς οἱ κατ' ἐξοχὴν πολιτικοὶ λόγοι τοῦ Δημοσθένους. Δρ. 1. —

Οἱ τέσσαρες Φιλίππικοι ἀποτελοῦν δομικὰ ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ προκλήσιν εἰς ἀμείνων κατ' αὐτοῦ ἐνέργειαν πρὸς σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος. Δρ. 150. —

Αἱ μετάφρασεις ἀκριβεῖς, διατηροῦσαι κατὰ τὸ δυνατόν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀνθηρότητα τοῦ πρωτοτύπου, ἔγιναν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Γκινοπούλου.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

Κερφόδης τὸ ὄψος, πυρρωνιστὴς τὴν σκέψιν, σκόπητος καὶ χαριτολόγος ὁ Λουκιανός, περιέλαβεν εἰς τὰς διηγήσεις, τοὺς διαλόγους θεῶν, ἀνθρώπων καὶ νεκρῶν καὶ εἰς τὰς ποικίλας μελέτας του ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόσμον.

Ἡ μετάφρασις καλλιτεχνος, πιστὴ καὶ ἀποδίδουσα τελείως τὴν χάριν τοῦ συγγραφέως ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Κονδυλάκη.

Λουκιανοῦ ἅπαντα, Τόμος Α'. Περιεχόμενα: «Ὀνειρον ἢ βίος τοῦ Λουκιανοῦ». — «Πρὸς ἐκείνους ὅστις εἶπεν: εἰσὶ Προμηθεῖς εἰς τὰ ἔργα σου». — «Πλοῖον ἢ εὐχαί». — «Περὶ πένθους». — «Τίμων ἢ μισάνθρωπος». — «Ἐγκώμιον τῆς μνίας». — «Θεῶν διάλογοι». — «Κρίσεις θεῶν». — «Πρὸς Νιγρίνον ἐπιστολή». — «Νιγρίνος ἢ περὶ φιλοσοφικοῦ χαρακτήρος». — «Δίκη φωνηέντων». Δρ. 3. —

Τόμος Β'. Περιεχόμενα: «Διάλογοι θαλασσίων θεῶν». — «Ἀλκυὼν ἢ περὶ μεταμορφώσεως». — «Προμηθεὺς ἢ Καίκασος». — «Νεκρικοὶ διάλογοι». — «Μένειππος ἢ Νεκρομαντεία». — «Φιλοψευδὴς ἢ ἀπιστών». — «Πῶς πρέπει νὰ γράφεται ἡ ἱστορία». Δρ. 3. —

200 ΔΡΑΧ. ΒΙΒΛΙΑ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΕΣ ΑΝΑ Ζητήσατε Τιμολόγιον Βιβλίων (δωρεάν). 10 ΔΡ. ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ
Ν. ΣΚΑΡΔΙΑΚΟΥ

Ὁδὸς Προαστείου 10

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ
ΚΑΛΛΙΚΟΥΝΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Τόμος Α', Δραχ. 20

ΘΕΟΦ. Μ. ΧΑΛΚΩΜΑΤΑΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ Α.Β.Υ. ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21Α

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON.—ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ: ΔΡΑΧ. 10,000,000. ≡ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ: ΦΡ. ΧΡ. 10,000,000

Κεντρικὸν Ἔργοστάσιον ἐν Νέῳ Φαλήρῳ. — Σταθμοί: Ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Νέῳ Φαλήρῳ καὶ Κηφισσίᾳ. — Ἠλεκτρικὴ κίνησις τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ Σιδηροδρόμου καὶ τῶν Τροχιοδρόμων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων. — Προνόμιον φωτισμοῦ δι' ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀερίου: Πειραιῶς, Πατρῶν, Σύρου, Καλαμῶν, Ἀργοστολίου, Χαλκίδος. — Ἠλεκτρικὸς Τροχιοδρόμος Πατρῶν.

Ἐγκαταστάσεις φωτισμοῦ καὶ κινητηρίου δυνάμεως καὶ ἐν γένει πᾶσα ἐργασία σχετιζομένη μὲ τὸν ἡλεκτρισμόν. — Ἡ Ἑταιρία προμηθεύει παντὸς εἶδους ὑλικά ἡλεκτρισμοῦ, ἰδίᾳ ὄργανα καὶ μηχανὰς *Thomson Houston* τῶν ὁποίων εἶναι ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

ΤΑΝΤΑΛ

Ἠλεκτρικοὶ λαμπτήρες οἰκονομίας ἐν μετάλλῳ Tantal 70% οἰκονομία ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος.

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Α. Δ. ΖΑΧΑΡΙΟΥ & ΣΑΣ

27 — ΟΔΟΣ Γ' ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ — 27

ΖΥΘΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΝ "Ο ΠΛΑΤΩΝ,"

ΟΔΟΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ
ΔΙΑ ΚΥΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

ΡΑΦΕΙΑ

ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΦΟΡΕΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΚΤΛ. ΚΤΛ.

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΗΤΟΙ

ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ ΕΛΛΗΔΙΜΑ ΠΟΤΑ ΚΛ.

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ

ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ — ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

ΠΩΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΟΛΙΤΑΣ — ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΦΑΝΕΛΛΕΣ ΣΩΒΡΑΚΑ
ΚΑΛΤΣΕΣ ΚΟΥΒΕΡΤΕΣ
ΜΑΛΛΙΝΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

ΠΡΩΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

ΠΡΩΗΝ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

76 — ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ — 76

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

44 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 44

Ὅλα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητής των «Παναθηναίων» ὁ ὁποῖος ἐγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συναποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατωτέρου καταλόγου.

Τὰ βιβλία ἀποστέλλονται *ἐλεύθερα ταχυδρ. τελῶν*. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστείλωμεν ὅ,τι δῆποτε βιβλίον μᾶς ζητηθῇ μὴ ὑπερβαῖνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἐτησίαν ἐγγραφήν.

Κάθε συνδρομητὴς μας ἔχει βεβαίως ἓνα στενὸν φίλον ἢ συγγενὴ φιλιανγώνστην, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἑνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενὴ ἂς θελήσῃ νὰ τὸν ἐγγράψῃ εἰς τὰ «Παναθηναία». Ὅ,τι ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἓναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ ὅμως θὰ ᾔῃαι ἢ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἢ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Πρὸς δρ. 1 ἑκάστον

Ν. Ἐπισκοπόπουλος: Ἐρημὲς ψυχῆς, δράμα.
Κώστας Λαδόπουλος: Χαμένη εὐτυχία, δράμα.
Σπύρος Μελάς: Ὁ Γυῖός τοῦ Ἰσκιου, δράμα.
Κίμων Μιχαηλίδης: Σάν Ζωὴ καὶ σάν Παραμῦθι.
Α. Μανρουδῆ: Τραγούδια.
Παντελῆ Χόρν: Μελάχρα, δράμα.
Παῦλος Νιρβάνας: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.
Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
Παγὰ Λαλέουσα, ποιήματα.
Τὸ Χελιδόνι, δράμα.
Μαρία Πενταγιώτισσα, δράμα.
Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ.

Γ. Στρατήγης: Λεύκωμα «Παναθηναίων» 20 καλλιτεχν. εἰκόνες.

* Ἅγις Θέρος: Δημοτικὰ Τραγούδια, εἰκονογραφημένα Δρ. 3.

Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος, 6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος, 13ος Δρ. 4.

Μυθιστορήματα καὶ Ληγῆματα—Ἐκδ. Παναθην. » 4.

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ:

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ (ΕΚΔΟΣΙΣ ΛΕΪΨΙΑΣ)

α') Ποίσεις Μαλακίση:
Στὴν ἀνέμη καρφωμένα. Δρ. 1.—
Τραγουδάκι. » 1.—
Στὴ νῆσο πέτρα ὁ πύργος τῆς Ἀδωρήτης. » 1.—
β') Ποίσεις Ἀλεξ. Πάλλη:
Μολιβιάτισσα. Δρ. 1.—
Μισριώτισσα. » 1.—
Ρουμελιώτισσα. » 1.50
Ἀφροδίτη. » 1.50
Χαίντε Χοῦρδε. » 1.—
Μικρούλα. » 1.50

* Ὅλα μαζί ἓνας τόμος δρ. 5

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΜΑΝΤΙΚΑ

ΕΝ ΑΜΙΣΩ:

Α. Γ. ΜΑΥΡΟΥΚΑΚΗΣ

ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ — ΨΥΧΙΑΤΡΟΣ

71 — Ὀδὸς Ἀκαδημίας — 71

ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

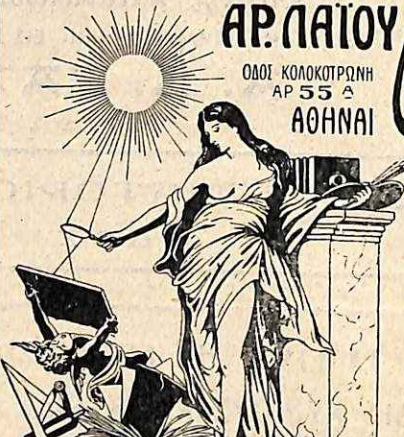
Κ. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ ΚΑΙ ΘΡ. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

Συλλογὴ τῶν μεγάλων κλασικῶν. — Μουσικὴ δι' ὅλα τὰ ὄργανα εἰς μεγίστην ποικίλιαν. — Ὅλα τὰ νεώτερα ἔργα (Succès). — Ὅργανα μουσικά. — Πιάνα. — Χορδαὶ ἀρίστης ποιότητος. — Ἐξαρτήματα ὀργάνων. — Χαρτὶ μουσικῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας ὅλων τῶν πενταγράμμων. — Μελάνη καὶ πέννες μουσικῆς. — ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΟΔΟΧΙΚΟΝ.

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΔΙ' ὍΛΑ ΤΑ ὄργανα

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΑΡ. ΠΑΪΟΥ
ΟΔΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ
ΑΡ. 55 Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ ΕΝ Τῇ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΟΥ ΒΟΡΩ 1907
ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΑΝΑΤΟΛῃ
ΜΕ ΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ
ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑΧΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Γ. Ν. ΠΑΠΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΡΑΠΤΟΥ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ὀδὸς Σταδίου 11 — Ἐν Ἀθήναις

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ — ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρὰ τῇ Πλατείᾳ Συντάγματος

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Α. ΦΩΚΑ

Φαρμακοποιὸν Α' τάξεως τῆς ἀνωτάτης Φαρμακευτικῆς
Σχολῆς τῶν Παρισίων

Ἀκριβεστάτη ἐκτέλεσις ὅλων τῶν συνταγῶν
ὑπὸ προσωπικοῦ ἀπαριζομένου ὑπὸ ἐπι-
στημόνων φαρμακοποιῶν. — Γαλλικαὶ καὶ
Ἀγγλικαὶ εἰδικότητες (Spécialités). —
Πρόσφατα μεταλλικὰ ὕδατα. — Ἀπολυμάνσεις
καὶ ἀποστειρώσεις διὰ τελειοτάτων συσκευῶν
καὶ κλιβάνων. — Τεχνητὸς ὁρρὸς.

Ὅλα τὰ εἶδη τῶν χημικῶν ἀναλύσεων. —
Ἀναλύσεις ὑδάτων μετὰ μικροβιολογικῆς
ἐρεῦνης. — Μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον
τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

Ὅλα τὰ φαρμακευτικὰ εἶδη εἰς τιμὰς ἀκαταγωνίστους

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ
ΑΥΛΗΣ ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ ΚΑΙ ΚΟΝΙΑΚ ΚΛΑΟΥΣ

Παρακαταθήκη οἴνων παλαιῶν ἀνω-
τῶν 5 ἐτῶν ἐπιδορπίων καὶ ἱαματικῶν
Μαυροδάφνη, Μαλβασία, Ἀχαιοὶ
ὡς καὶ ἐπιτραπέσιων οἴνων
Δεμέστιχα λευκὸς καὶ μέλας Μορέα
καὶ Καλάβρυτα.

ΚΟΝΙΑΚ «Royal» τοῦ 1887.

» «Des Princes» τοῦ 1890.

» Τῶν 2 Στεμμάτων τοῦ 1895

» Τοῦ Στέμματος τοῦ 1900

Ζητήσατε Τιμολόγια

ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Πάτραις Οἰνοποιτικῆς Ἑταιρίας

«Η ΑΧΑΪΑ», — ΑΘΗΝΑΙ — Ὀδὸς Νίκης 1

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΕΙΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Α' Τόμος Φρ. 12

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν «Παναθηναίων» Φρ. 10
ἀποστέλλομενα μαζί με τὴν παραγγελίαν

La vraie ondulation Marcel.

ΔΩΡΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ: Όλη ή σειρά, τόμοι 20, ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν Δρ.—Φρ. 225

Η ὅλη σειρά, τόμοι 20, πωλεῖται καὶ κατὰ δόσεις μηνιαίας ἐκ . . . Δρ.—Φρ. 25

Κατὰ τὴν πληρωμὴν ἐκάστης δόσεως ἀποστέλλονται δύο τόμοι. Οὕτω μὲ τὸν

20^{ον} τόμον θὰ ἔχῃ ἀποπληρωθῇ ἡ ἀξία ὧν, ἤτοι . . . Δρ.—Φρ. 250

Οἱ τόμοι 5^{ος} καὶ 14^{ος}, τῶν ὁποίων ὀλίγιστα ἀπομένουν ἀντίτυπα, ἀποστέλλονται εἰς τὸν κατὰ δόσεις ἀγοραστὴν κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς τελευταίας δόσεως.

Παύλου Νιρβάνα:	Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . πρὸς Δρ.—Φρ.	0.50	ἀντὶ 1
	Παγὰ Λαλέουσα, ποιήματα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
	Ἀρχιτέκτων Μάρθας, δράμα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
	Τὸ Χελιδόνι, δράμα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
	Μαρία Πενταγιώτισσα, δράμα . . . »	1	ἀντὶ 2
	Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια . . . »	0.50	ἀντὶ 1
	Ὅταν σπάσῃ τὰ δεσμά του . . . »	1.20	ἀντὶ 2
Κίμωνος Μιχαηλίδου:	Σὰν Ζωὴ καὶ Σὰν Παραμῦθι, διηγήματα καὶ εἰκόνες.—Ἐκδο-		
	σίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
Σπύρου Μελά:	Ὁ Γυιὸς τοῦ Ἰσκιου, δράμα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
Ἀ. Θέρου:	Δημοτικὰ Τραγούδια, εἰκονογραφημένα . . . »	2.50	ἀντὶ 3
Γ. Στρατήγη:	Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ, ποιήματα.—Ἐκδ. «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 3
Ν. Ἐπισκοποπούλου:	Ἐρημικὲς ψυχές, δράμα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
Λεύκωμα τῶν «Παναθηναίων»	. . . »	1	ἀντὶ 2
Ἀλ. Φωτιάδου:	Ἀνοιχτὰ Μυστικά, ποιήματα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	1	ἀντὶ 2
Παντελῆ Χόρν:	Μελάχρα, δράμα.—Ἐκδοσίς «Παναθηναίων» . . . »	0.50	ἀντὶ 1

Ὅλα τὰ τεύχη τῶν προηγουμένων ἐτῶν πωλοῦνται ὑπερτιμημένα.

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶνε τὰ ἄριστα τῶν Τεϊῶν, συσκευάζονται εἰς πακέτα καὶ κυτία ἐν Λονδίνῳ, ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖτε ἐπὶ ἐκάστου πακέτου ἢ κυτίου τὸν ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰ πρώτης τάξεως Ἐδωδιμο-
πωλεῖα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βό-
λου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ.—Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια

Τροποποιηθείσης τῆς κλίμακος τῶν τόκων τῶν εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια νέων ἐντόκων καταθέσεων ἐν ὧν ἡ ἐπὶ προθεσμίᾳ, δηλοποιεῖται, ὅτι ἀπὸ 15 Ἀπρι-
λίου 1909 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δέχεται παρὰ τε τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τοῖς Ὑποκα-
ταστήμασιν αὐτοῖς καταθέσεις εἰς τραπεζ. γραμμάτια ἀποδοτέας ἐν ὧν ἡ ἐν ὠρισμένην προθεσμίᾳ ἐπὶ τόκῳ:
1 1/2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὧν ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 10,000, πέρα τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ τόκου δοιζομένου εἰς 1 τοῖς % κατ' ἔτος μέχρι 50,000 δραχμῶν πέρα δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς 1 1/2 τοῖς %. Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν παραδιδόμενου τῷ καταθέτῃ βιβλιαρίου λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίου ἐπιταγῶν.—
2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ 6 μηνῶν τοῦλάχιστον.— 2 1/2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ 1 ἐτος τοῦ-

λάχιστον.— 3 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ 2 ἐτῶν τοῦλάχιστον.— 3 1/2 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ 3 ἐτῶν τοῦλάχιστον.— 4 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ 4 ἐτῶν τοῦλάχιστον.— 5 τοῖς % κατ' ἔτος διὰ τὰς πέρα τῶν 5 ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εἰς χρυσόν.

Δέχεται ἔτι ἐντόκους καταθέσεις εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας Ἀγγλίας, ἀποδοτέας ἐν ὠρισμένην προθεσμίᾳ ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τόκῳ:

1 1/2 τοῖς %	κατ' ἔτος διὰ καταθ. 6 μηνῶν τοῦλάχιστον
2	» » » 1 ἐτους »
2 1/2 » %	» » » 2 ἐτῶν »
3 » %	» » » 4 ἐτῶν »
4 » %	» » » 5 ἐτῶν »

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι. Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώ-
νονται παρὰ τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου παρὰ τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τρα-
πέζης εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις.

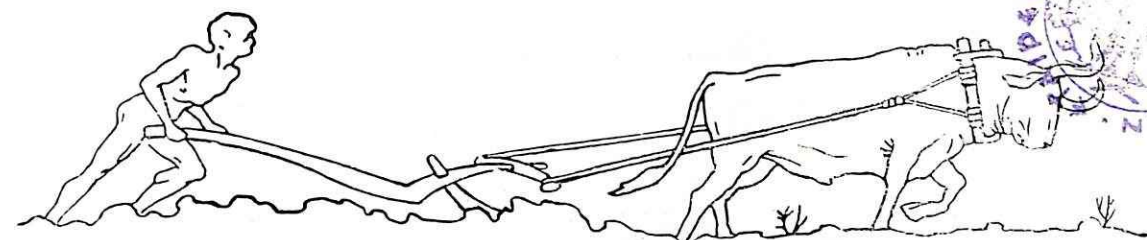

ΜΕ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΚΕΥΗ

ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

(Από τὰ Ἑλληνικά ἔργα τῆς Ἐκδόσεως τῆς Ρώμης)

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 31
ΜΑΡΤΙΟΥ 1911

ΕΛΕΓΕΙΟ ΣΤΟΝ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Μιά σιωπή, καὶ τώρα ἔχει περάσει
Στ' ὄνειρο μέσα ἡ πλάστρα σου ἡ ζωή,
Πνοή, πού δὲ χαϊδεύει πιά τὰ δάση,
Σβυσμένη στ' ἀκρογιάλι μουσική.

Ἄλλι στὴ σκέψη τὴν τυραγνισμένη
Ποὺ τ' ἄπιαστα νὰ πιάσει πολεμᾷ!
Δεσμὸς κανένας τώρα δὲ σὲ δένει
Μὲ τὰ καθημερινὰ τ' ἀνθρωπινά...

Ὅμως, ἰδού, τοῦ βράχου ἐκείνη ἡ ἄκρη·
Πόσες φορὲς οἱ δύο μας, ἔδ' ἐκεῖ
Δὲν ἀπονυχτωθήκαμε, τὰ μάκρη
Τῆς θάλασσας κυττάζοντας μαζί!

Μαζί! μὰ τώρα οὔτε ἥσκιος ἀπὸ σένα,
Οὔτε ὅση μιᾶς ἀνάσας ταραχή,
Στὰ μάτια μοναχὰ τὰ λυπημένα
Σὲ φέρνει ἀχνὸν ἡ μαύρη διαλογί.

Καὶ σὲ ρωτῶ, καλέ μου, ἀξέχαστέ μου,
Πέ μου, θὰ σὲ ξανάειδω ἄλλη φορὰ,
Θὰ σὲ μαντέψω πουθενά, ἢ ποτέ μου,
Καὶ σ' ἔχασα ἀπ' ὁλοῦθε, ἀληθινά;

Τὸ πνέμα ἐκεῖνο-ἐκεῖνο! — σφραγισμένο
Μὲ τὴ λευκὴ σφραγίδα τοῦ φωτός,
Ἔσβυσε, πάει, ἢ νὰ τὸ περιμένω
Νὰ μὲ ξαναφωτίσει μ' ἄλλο φῶς;

Τῆς πίστες σου κι' ἂν ἦταν μιὰ σταγόνα
Στὴν ἀπιστη νὰ στάξει μου καρδιά,
Τέτιο βαρὺ κι' ἀνίκητον ἀγῶνα
Δὲ θὲ ν' ἀγωνίζοτανε ἡ φτωχιά,

Καὶ τὴν ἐλπίδα σύντροφη ἐλεοῦσα,
Θὰ κλειοῦσα ἐγὼ στὰ βάθη τῆς ψυχῆς,
Κ' ὑπομονετικά θὰ καρτεροῦσα
Τὴν ὥρα νὰ σὲ βρῶ καὶ νὰ μὲ βοῆς.

Μὰ τέτια χάρη — ἀλίμονο κι' ὥϊμένα!
Κανεῖς ποτὲ δὲ μοῦδωκε θεός,
Κ' ἡ μοῖρα μου νὰ κλαίω τώρα κι' ἐσένα,
Σὰ νὰ σὲ πῆρε ἀγύριστα ὁ χαμός.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΣΚΙΤΣΑ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ

Ένας τεχνίτης του λόγου, που έκαμε άνω κάτω τον αϊγυπτιακόν δρίζοντα. Ίσως ο κομήτης του Χάλλεϋ να έφερε ολιγωτέραν αναστάτωση. Θα ήθελα, ή τροχιά του άθανάτου ταξιδιώτου να διέτρεχε κάθε χώραν, όπου ζούν Έλληνες. Είναι αλήθεια πως στέλνει παντού το φώς του, αλλά το πέραςμά του από κοντά, πάντα είναι γεγονός. Μοϋ θυμίζει το άστρον των μάγων. Άκόμα μοϋ θυμίζει το μαστίγιον του Χριστού. Δεν είναι Χριστός. Άδιάφορον. Ξεύρει να είναι. Πολλοί κάνουν τον σταυρόν τους και τον έξορκίζουν. Ο Γαβρηλίδης είναι φαινόμενον. Πρέπει να τον συλλάβης μέσα εις όλον τον δρίζοντα του ματιού σου. Να τον νοιώσης. Να τον ζήσης. Φωτιά, που σκορπᾷ ζωήν. Φλόγα, που θαμνώνει. Τίποτε απ' αυτά. Σπίθα. Κυνηγήστε την, πιάστε την, φυλακίσατέ την. Θα ιδήτε ότι δεν είναι δική σας δουλειά. Γελᾷ, γελᾷ, γελᾷ. Γέλιο άνοιχτό, πλατύ, χαρούμενο, γέλιο ζωής, που αρχίζει ὄχι ζωής, που τελειώνει. Να τον αγαπήσετε, δεν σᾷς παραγγέλλω. Θα ήταν λίγο γι' αυτόν. Άξίζει πολύ περισσότερον. Έμπρός στους υπερόχους, οι άνθρωποι υποκλίνονται μόνον. Τον υπέροχον αυτόν της πένας, του λόγου, της σκέψεως, του γέλιου, της ευφυνίας, ακούσατέ τον. Χρειάζεται ὅμως καρδιά, πίστις, δύναμις, ψυχή, για να μην πέσετε στον δρόμον. Μην καμώνεσθε πως τον σχολιάζετε. Κυτάζετε πιο βαθειά μέσα σας, και θα τον βρήτε εκεί θρονιασμένον.

Λέγουν πως όταν πηξ του Νείλου το νερό, πίσω στην πατρίδα σου δεν ξαναγυρίζεις. Ίσως και να το πιστεύουν. Θα είναι και ἔδω ή αιώνια ιστορία, αυτή που ζωογονεί το καθετί και που κάμνει τους ανθρώπους να βλέπουν τα πράγματα πιο ἔμορφα απ' ὅτι μπορεί να είναι. Καμιά άμφιβολία. Ίσως, επειδή δεν ήπια ἔγώ το νερό αυτό, — από φόβον ή τυχαίως — δεν ήμπορουν να έχουν πολλήν σημασίαν αυτά, που γράφω. Το τραγοῦδι ὅμως των Σειρήνων από μακριά ἐμάγευσεν τον Ὀδυσσεά.

Η Ζίσκα-Σαρμαζέλ, χορεύτρια, ἐνίκησε ένα στρατηγόν του Άμεν-Χοτέπ. Τον νίκησε με την αγάπη της. Έζησαν πολὺν καιρόν ευτυχισμένοι. Μά, ὁ ἔρως είναι θεός· και εις τους θεούς δεν ἀρέσουν και πολὺ τα δεσμά τα γήινα. Τώρα ή Ζίσκα κλαίει το ὄνειρο, που την ἔκανε ν' αγαπήσῃ τη ζωή, και θέλει να ἐκδικηθῇ. Περίμενε χρόνια, πιστή στον σκοπό της και στην αγάπη της, την περιφρονημένη. Και όταν ὁ στρατηγός

ἀπέθανε, πήγε κρυφά και πότισε με φαρμάκι, του καλού της το νεκρό σῶμα, για να μη διατηρηθῇ ή μούμια. Και με το ἴδιο φαρμάκι αποχαιρέτησε και αυτή τον κόσμο.

Έπρεπε να ἔλθω εις το Κάϊρον, να επισκεφθῶ ένα δημόσιον κήπον, δια να μάθω ὅτι οι ὥραιες πιπεριές της λεωφόρου Άμυλίας λέγονται επιστημονικῶς Schinus Molle και ὅτι κατὰγονται από το Περού.

Παράγοντες δυνάμεως, ἀκμής, γοήτρου, αι ελληνικαί Τράπεζαι εις την Αἴγυπτον. Έστιαι ηλεκτρικαί, που δίνουν ρώμην και ξυπνοῦν τα νεῦρα του ἐμπορίου και της βιομηχανίας. Η Τράπεζα Ἀθηνῶν, ή Τράπεζα της Ἀνατολῆς, ή Τράπεζα Μιτυλήνης τώρα τελευταία. Κέντρα συνδετικά της ελληνικῆς ζωῆς με διευθυντάς ἔναν κι' έναν: Σχίζας, Ζαφειρίου, Ροδοκανάκης, Ταμβακόπουλος, Βασιλόπουλος, Μπαλάνος και ἄλλοι. Κάτι θα ζητοῦσα ἀκόμη ἐγώ. Τὴν καθοδήγησιν του Ἑλληνος ἐμποροῦ. Ἐπιμελητήρια διωργανωμένα με ευρύτεραν ἀποστολήν: διδασκαλίας και μορφώσεως, με διαλέξεις, με ἐκδόσεις, πρὸς ἀντιμετώπισιν της επιστημονικῆς προπαρασκευῆς, που ἔχει ὁ Εὐρωπαῖος. Τότε θα είναι ευκολώτερος ὁ συναγωνισμός και δεν θ' ἀκούωμεν ἴσως τα αἰώνια παράπονα των Ἑλλήνων και ὅταν ἀκόμη, ὅπως ἐφέτος, ή παραγωγή του βαμβακιού είναι 38 εκατομμύρια λίρες. Και ὅταν μάθῃ να είναι ἔμπορος, θα παύσῃ να είναι κερδοσκοπός.

Ίσως αὐτὸ να είναι ἔργον κυβερνητικόν. Ἐγὼ γράφω ἁπλῶς ἐκεῖνο, που ἀντελήφθηκα.

Χρόνια και χρόνια ή Σφίγγα ἀκούει μέσα στη σιγή τον ρυθμόν του κόσμου. Στη μορφή της τίποτε δεν διαβάσεις, ἴδια πάντα και ἀμετάβλητη. Τίποτε στη στάσι της. Τὸν πόθο μονάχα — τη νύχτα, όταν φωτίζει το σκοτάδι το πρόσωπό της — να ἐνωτισθῇ το παντοτεινὸ μυστικό.

Όπου σταθῇ, κάποιος ἀράτης, Αἰγύπτιος ή Ἰνδός, θα σὲ πλησιάσῃ να σου πῇ την τύχη σου. La bonne fortune, ὅπως την ὀνομάζουν οι νέοι αὐτοὶ περιπατητικοί. Η πρόρρησις πληρώνεται ἀναλόγως της ξυπνάδας ή του πονγγιού του ξένου. Από μίαν λίραν ἔως ένα σελίνι. Και λιγώτερα ἐν ἀνάγκῃ. Όλες οι τέχνες ἔπεσαν. Μία φορὰ ἐπήγαιναν οι ἄνθρωποι εις το μαντεῖον φορτωμένοι με ἀναθήματα.

KIMON MIKHAELIDHS

ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Ο Σταύρος άνοιξε τα μάτια, κοίταξε δλόγνρα στην ἄδεια κάμαρα και βόγγησε. Θέλησε νάνασηκωθεί, μα πόνεσε και δεν μπόρεσε. Κατάφερε μονάχα να γυρίσῃ από τᾶλλο το πλευρό. Και ξανάκλεισε τα μάτια. Ένα νιαούρισμα ὅμως από την κούνια, που ἔστεικε δίπλα στο στῶμα του, τον ξαναξύπνησε. Γύρισε πάλι με κόπο από τᾶλλο το πλευρό, ἄπλωσε το χέρι και κούνησε. Μα το μωρό δε σώπαινε. Στο τέλος βαρέθηκε, βλαστήμησε και ξαναπῆρε το χέρι του.

Τὸ μωρό ἔκλαιγε πάντα κι ὁ Σταύρος κάρφωσε τα μάτια του στην πόρτα. Η μέρα ὄξω εἴτανε θολή και βροχερή κι ὁ ἥλιος, που τον εἶχε πάντα για σημάδι, δε σερότανε σήμερα σὲ ἀστραφτερές στενόμακρες λουρίδες χάμω στο χῶμα του σπιτιού. Εἴτανε κοντὰ το μεσημέρι; Καθὼς ὄλες τις μέρες, τρεῖς μῆνες τώρα που εἴτανε στο στῶμα, του φαινότανε και σήμερα πὼς πέρασε ἀκέριος χρόνος από την αὐγή, από την ὥρα που ή γυναίκα του ἔκλεισε την πόρτα πίσω της και πάει, ἀφοῦ του ἔσιαξε λίγο το στῶμα, ἀφοῦ του ἔδωσε κ' ήπιε λίγο γάλα και βύζαξε και το μωρό.

Τέλος άνοιξε ή πόρτα και χύμησε μέσα ή βροχή. Κ' ένα κούο ἀνεμοφύσημα τον ἀνατρίχιασε.

«Έμπα, διάολε, γλήγορα και κλείσε», φώναξε δυνατά, νοιμίζοντας πὼς εἴταν ή γυναίκα του.

Μα καθὼς ἀνασηκώθηκε, εἶδε πὼς εἴταν ὁ φίλος του ὁ Ἀντώνης και τιναζόταν από τη βροχή, που τον εἶχε μουσκέψει.

«Έλα τώρα και με πούντιασες», ξαναφώναξε. Ἐκεῖνος ἔκλεισε την πόρτα:

«Καιρός ἀνάθεμά τον», εἶπε και τράβηξε ἴσια στη γωνιά. «Δίχως φωτιά εἶσαι; Κι αὐτὸ τ' ἔχει και σκούζει;»

Ο Σταύρος το βλαστήμησε.

«Τί ὥρα εἶσαι;» ρώτησε ὕστερα.

«Γιόμα», εἶπε ὁ Ἀντώνης κ' ἤρθε στην κούνια και βοδόντησε με τη γροθιά στο πλευρό της.

«Δὲ φοβάται από τέτοια. Σά θέλεις, κάμε το μονάχα παραπέρα. Μοῦ τρύπησε ταυτιά», εἶπε ὁ Σταύρος.

«Νά, πάρε σὺν πρώτα κείνο που μοῦ γύρεψες», ἔσκυψε και τοῦ ἔδωσε ὁ ἄλλος ένα μικρὸ μπουκάλι.

Ο Σταύρος το πῆρε και λάμπανε τα μάτια του. Τὸ ξεβούλωσε και τᾶφρε στο στόμα.

Ο Ἀντώνης γύρισε στην κούνια και σήκωσε το μωρό. Τὸ πῆρε στην ἀγκαλιά και περπάτησε πέρα δῶθε κάμποσες φορές. Τὸ παιδί σώπασε κι ὁ Ἀντώνης ἤρθε και κάθησε στο σκαμνὶ

κοντὰ στη γωνιά. Τὸ μωρό του εἶχε πιάσει το δάχτυλο και το βύζαινε.

«Πὼς εἶσαι σήμερα;» ρώτησε το Σταύρο.

«Σὰν πάντα», εἶπε κείνος και κούνησε το κεφάλι.

«Ἦρθε ὁ γιατρός;»

«Ἦρθε προηφές.»

«Και τί εἶπε;»

«Τί να πεί! Τα ἴδια. Η θερμὴ θα πέσει σὸν κλείσ' ή πληγή.»

«Εἶναι και τοῦτος ὁ παλιόκαιρος. Γδάρτης με τα σωστά», εἶπε ὁ Ἀντώνης.

Τὸ μικρὸ ἄρχισε να κλάψει πάλι.

«Εἶπες εἶναι γιόμα και κείν' ή γυναίκα δε φαίνεται», κλαίτηκε πάλι ὁ Σταύρος.

«Θα σὲ πείνασε», τοῦ εἶπε ὁ Ἀντώνης και σηκώθηκε να ξαναπερπατήσει το παιδί.

Ο Σταύρος πῆρε το μπουκάλι κ' ήπιε. Ἀκούγοντας ὅμως την πόρτα που άνοιξε, το βούλωσε βιαστικά και τᾶκρυψε κάτω από το σκέπασμά του.

Εἴταν ή Στέλια, ή γυναίκα του που μῆκε. Κρατοῦσε τα παπούτσια της στο χέρι και για να φυλάξει από τη βροχή τις πλάτες της εἶχε ἀνασηκωμένο ἀνάποδα το φουστάνι της ἀπάνω στο κεφάλι. Τὸ κατέβασε, πέταξε στην ἄκρη τα παπούτσια της και στᾶθηκε κοιτάζοντας λίγο στενοχωρημένα τον Ἀντώνη που βαστοῦσε το παιδί. Ἐκεῖνο σὸν την εἶδε, ὥρμησε να πετάξει από τα χέρια σ' αυτή.

«Γίνηκες λούτσα», της εἶπε ὁ Ἀντώνης και την κοίταξε στα πόδια, που εἴτανε σὰ να βγήκε από το λουτρό.

Δὲν τοῦ ἀπάντησε. Ἀφῆσε στο τραπέζι ένα πιάτο που βαστοῦσε τυλιμένο στην ποδιά της και πῆρε το παιδί.

«Πὼς εἶσαι;» ρώτησε τον ἄντρα της.

«Πείνασα», εἶπε κείνος: «τί ἔφρεες;»

«Λίγο χταπόδι: σήμερα Παρασκευή», τοῦ ἀπάντησε.

«Σούφερα γὼ μιὰ ψύχα κρέας», πετάχτηκε ὁ Ἀντώνης. «Έλα, ἀναψε γλήγορα φωτιά και ψήσ' το», εἶπε της Στέλιας.

Αὐτὴ τον κοίταξε.

«Δὲ μου το δῶ· ἐγὼ βαστάω το παιδί», ξαναεἶπε ὁ Ἀντώνης.

Η Στέλια στεκότανε.

«Δὲς το κεί, μωρή», της φώναξε ὁ ἄντρας της.

Θέλησε να καθίσει να το βυζάξει πρώτα, μα ἐκεῖνος τὴ βλαστήμησε.

«Ἀναψε τὴ φωτιά και γὼ ψένω το κρέας», της εἶπε ὁ Ἀντώνης και της ἄδραξε το παιδί από τα χέρια.

Ἡ Στέλια πῆγε κ' ἔφερε ξύλα. Ἀναψε τὴ φωτιά, ἔβγαλε τὸ βρεμένο φόρεμά της, τὸ ἀπλώσε κεῖ πλάι στὴ γωνιά σ' ἓνα σκαμνὶ γιὰ νὰ στεγνώσει καὶ πῆρε τὸ παιδί καὶ κάθησε ἀπάνω στὸ σκαμνὶ καὶ τοῦ ἄνοιξε τὸ στήθος.

Ὁ Ἀντώνης ἔσκυψε νὰ βάλει τὸ κρέας νὰ ψηθεῖ. Ἐβλεπε ἀπὸ κεῖ μόνο τὶς πλάτες της καὶ τὸ γεμμένο της κεφάλι. Ὁ Σταύρος, ζαλισμένος, μισόκλεισε τὰ μάτια κοιτάζοντας τὴ φλόγα στὴ γωνιά. Σὲ λίγο τὰ ξύλα γίνανε θράκα καὶ δὲν τσιτσιρίζαν πιά. Δὲν ἀκουγόταν ἄλλο ἀπὸ τὸ γουγούλισμα τοῦ μωροῦ ποὺ βύζαινε κ' εὐχαριστημένο κουνούσε τὸ μικρὸ του πόδι, ποὺ ἔβγαине ὅζω ἀπὸ τὰ σπάργανα.

Ὁ Ἀντώνης ἀπλώσε τὸ χέρι καὶ τὸ γαργάλισε στὴ φτέρνα.

«Ἄστο νὰ φάει», τοῦ εἶπε ἡ Στέλια δίχως νὰ γυρίσει.

«Τί μᾶς ἔστριψες τὶς πλάτες»; τῆς μουρμούρισε ὁ Ἀντώνης στρίβοντας ἐκεῖθε.

Καὶ ξαναγαργάλισε τὸ πόδι τοῦ παιδιοῦ.

Ἐκεῖνο ξαρνίστηκε καὶ ἄφησε τὸ στήθος.

«Ἄστο σοῦπα νὰ φάει», ξαναεἶπε ἡ Στέλια.

Μὰ ἐκεῖνος δὲν τὴν ἀκουσε. Θιμωμένη καὶ αὐτὴ τοῦ χτύπησε τὸ χέρι καὶ μετὰ τὸ δικό της σκέπασε τὴ φτέρνα τοῦ παιδιοῦ.

Ἀξαφνα ὁμοῦς ἔνοιωσε τὸ ἴδιο χέρι νὰ γγίξει τὸ δικό της πόδι κάτω ἀπὸ τὸ σκαμνί. Ἐκοιψε τὸ παιδί καὶ πετάχτηκε ὀρθὴ καὶ γύρισε κεῖθε. Ὁ ἄντρας τῆς εἶχε τὰ μάτια του κλειστά, ὁ Ἀντώνης τῆς χαμογελοῦσε σκινμένος στὴ γωνιά.

Πῆγε, ἀπὶθωσε τὸ παιδί στὴν κούνια καὶ πῆρε κ' ἔστρωσε χάμω, δίπλα ἐκεῖ ποὺ εἶτανε πεσμένος ὁ ἄντρας τῆς. Τὸν ξύπνησε, ὁ Ἀντώνης ἔβγαλε τὸ κρέας ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ καθήσανε καὶ φάγανε κ' οἱ τρεῖς.

Πρῶτος σηκώθηκε ὁ Ἀντώνης κ' ἔφυγε. Ἡ Στέλια σήκωσε τὰ πιάτα, φόρεσε τὸ φουστάνι της καὶ πᾶει καὶ αὐτὴ.

Βγαίνοντας στὸ δρόμο εἶδε τὸν Ἀντώνη ποὺ τὴν περιμένε. Δὲν τοῦ μίλησε. Φώναξε ἀντίκρου μιά γειτόνισσα καὶ βιαστικές, βουτώντας γυνιόποδες μετὰ τὰ νερά ποὺ πλημμυρίζανε τὸ δρόμο, τραβήξανε στὴν ἀποθήκη ποὺ δουλέβανε κ' οἱ δυοί.

Τὸ βράδι, ποὺ ἦρθε πάλι σπῖτι, βρῆκε τὸ Σταύρο καὶ κοιμότανε. Τονέ σκούνησε καὶ τὸν ξύπνησε.

«Ὑστερα θέλει νὰ τοῦ κρατοῦμε συντροφιά δληνύχτα», μουρμούρισε.

Ἐκεῖνος τὴ βλαστήμησε καὶ γύρισε νὰ ξανακοιμηθεῖ. Μὰ ἡ γυναῖκα του εἶχε φέρε ἀπὸ ἓνα κίπο φρέσκα σεσκονιδόφυλλα γιὰ νὰ τοῦ ἀλλάξει τὴν πληγὴ. Σὰν τὴν ἀλλάζανε, δὲ βάζανε τὴ σκόνη καὶ τὶς γάζες ποὺ εἶχε διαταγμένα ὁ γιατρός. Τὰ φυλάγανε μονάχα γιὰ τὴν

ἡμέρα ποὺ λογαριάζαν πὼς θαρθεῖ καὶ τὶς ἄλλες φορὲς βάζανε μιὰ ἀλοιφή ποὺ ἀγοράσανε ἀπὸ κάποια γιάτρισσα.

Ἡ Στέλια τὴν πῆρε ἀπὸ τὸ ντουλάπι, ἄλειψε μὲ αὐτὴ τὰ δροσερά πλατεῖα φύλλα κ' ἦρθε στὸ στῶμα τοῦ ἄρρωστου κ' ἐπίασε νὰ τονέ γυρίσει, νὰ τὸν ξαπλώσει καλὰ δίπλα, στὸ πλευρό. Μὰ καθὼς τοῦ σήκωσε τὸ πρόσωπο, ἡ ἀνάσα του τὴ χτύπησε ζεστή, βαρειά. Τοῦ ἄφησε τὸ κορμὶ νὰ πέσει καὶ τινάχτηκε ὀρθὴ στὰ γόνατα, κοιτάζοντάς τον ἄφωνη, τρεμουλιαστή:

«Ποῦ τῶβρηκες, ποῦ τῶβρηκες;» μπόρεσε κ' ἦβρε τέλος τὴ φωνή. «Πάλε, πάλε! Δὲν ἀκουσες τί εἶπε ὁ γιατρός;»

Ἐκεῖνος τὴ βλαστήμησε.

«Πές μου, ποῦ τῶβρηκες; Ποῦ; Ἡθελα νὰ ξέρω!» Ἀγρίεψε κ' ἐπίασε τὶς πλάτες του καὶ τὸν τίναξε.

Μὰ ἓνας στοχασμὸς σὰ νὰ τῆς φώτισε ἄξαφνα τὸ νοῦ:

«Ἐκεῖνος τῶφερε αἱ; Ἐκεῖνος!» φώναξε.

«Ὅζω θὰ τὸν πετάξω ἂν ξαναπατήσ' ἐδῶ. Θὰ κλειδώνω τὴν πόρτα πίσω μου σὰ φεύγω. Ἀκούς! Δὲν τονέ θέλω νὰ ξανάμπ' ἐδῶ! Δὲν τονέ θέλω, ἀκούς!»

Γονατισμένη μπροστά του ἔτρεμε καὶ τίναζε τὶς γροθιές της στὸν ἀέρα.

Ὁ Σταύρος τὴν ἔσπρωξε καὶ ξαναβλαστήμησε.

Ἀκκοῦμπησε στὸν τοῖχο κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπο στὰ χέρια τῆς. Ἐπειτα γύρισε καὶ τοῦ ἀλλάξε τὴν πληγὴ. Ἀμίλητη.

Κι αὐτὴ καὶ κεῖνος δὲν ἀλλάζανε πιά λόγο τὴ βραδιά ὅλη.

Τὴν Κυριακὴ πρωτὶ, δυὸ μέρες ὕστερα, ἡ Στέλια ἔσιαξε τὸ σπῖτι, συγγυρίστηκε λίγο καὶ αὐτὴ καὶ περιμένε νάρθεῖ ὁ γιατρός. Πολλὴ πίστη δὲν τοῦ εἶχε πιά, μὰ εἶχε ἀπελπιστεῖ καὶ ἀπὸ τὴ γιάτρισσα ποὺ τῆς πούλησε τὴν ἀλοιφή. Κόντεβε νὰ πιστέψει πὼς καὶ κείνη τῆς ἔδωσε τὸ γιatriκὸ μόνο γιὰ νὰ πάρει χρήματα, ὅπως καὶ ὁ γιατρός. Τουτοῦνοῦ τοῦ εἶχανε δοσμένα ὥς τώρα δυὸ δεκάρικα καὶ θᾶκανε νὰ λάβει ἀκόμη ἄλλο ἓνα. Γι' αὐτὸ λοιπὸν τὸν περιμένε ὅζω στὴν πόρτα, νὰ τοῦ μιλήσει ξάστερα καὶ νὰ γυρέψει νὰ τῆς πεῖ καὶ κεῖνος καθαρὰ: ἔχει καμιά ἐλπίδα πὼς θὰ γιάνει ὁ ἄντρας τῆς ἢ ὄχι; Κι ἀνίσως καὶ δὲν ἔχει, τότες τί θέλει κ' ἔρχεται; Ἄλλες δραχμὲς δὲν ἔχουνε νὰ τοῦ δίνουν. Τύχη τους ποὺ βρέθηκε καλὸς καὶ ὁ ἀφεντικὸς, ποὺ δουλέβανε στὴν ἀποθήκη του, καὶ πλέρωσε κεῖνος τὸ ἓνα τὸ δεκάρικο καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ καὶ τὰ γιatriκά. Ἄ δὲν εἶτανε κ' ἡ γυναῖκα του πονόπληξη καὶ δὲν τῆς ἔδινε τότε τὸ ἓνα πότε τᾶλλο, ὅποτε πᾶει, δὲν θὰ μπορούσανε νὰ τὰ βγάλουν πέρα. Πὼς θὰ τὰ βγάζανε! Μὲ τὴ μιὰ κ' εἴκοσι,

ποὺ παίρνει μεροδούλι αὐτὴ; Μιὰ στιγμὴ κόντεψε νὰ κατεβεῖ καὶ κείνο στὴ δραχμὴ, μὰ ὁ ἀφεντικὸς τὴ λυπήθηκε καὶ δὲν τῆς ἔκοψε αὐτῆς τὰ εἴκοσι λεφτά, καθὼς τῶκαμε στὶς ἄλλες. Τῆς τὰ δίνει ἀπὸ κείνες κρυφά. Ὅλα τοῦτα θέλει νὰ τὰ πεῖ τοῦ γιatriοῦ καὶ νὰ τοῦ βγάλει ἀπὸ τὸ στόμα τὴν ἀλήθεια: Θὰ γιatriρεντεῖ ὁ ἄντρας τῆς ἢ ὄχι; Κι ἂ δὲ γιatriρεντεῖ —!

Μπροστά της, ἐκεῖ ποὺ καθότανε στὸ κατώφλι, ὁ ἥλιος ἔλαμπε σήμερα στὶς μουσκεμένες φράχτες τῶν ὁλόγυρα σπιτιῶν κ' ἡ νότια σηκωνότανε ψιλὸς τρεμουλιαστὸς ἀχνὸς ἀπάνωθ' εἰς τὸν ἀέρα. Τὰ πρῶτα φυλλαράκια σκάζανε χλωροξάνθοι κόμποι σᾶγριόβατα, ποὺ πλεκόντανε στὶς φράχτες, καὶ τὰ σπουργίτια πηδούσανε στὰ κλαδιὰ τοιμπώντας, ἀφίνοντας ψιλές, κομένες, τρουπητὲς λαλιές. Τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Στέλιας σκιροτοῦσε ἀκούγοντάς τα, ἄνοιγε τὰ μάτια γελαστά, τᾶκλεινε ἀπὸ τὸν ἥλιο θαμπωμένα, τὰ ξανάνοιγε, γουγούλιζε καὶ ἄπλωνε τὸ χέρι γιὰ νὰ πιάσει τὰ πουλιά.

«Ἐλα π'λί, ἔλα π'λί» ἔλα στὸ παιδί, τοῦ ἔκανε ἡ μάννα καὶ ἄπλωνε καὶ αὐτὴ τὸ χέρι καὶ καλοῦσε τὸ πουλί κ' ἤθελε νὰ γελάσει στὸ μωρὸ, ἡ ψυχὴ τῆς ὁμοῦς εἶτανε θολωμένη μετὰ τὸ στοχασμὸ πὼς μπορεῖ νὰ μὴν ξανασηκωθεί ὁ ἄντρας τῆς.

Τὸν εἶχε συνηθίσει μετὰ ὅλη τὴν κακὴ, τὴ δύστυχη ζωὴ ποὺ πέρασε μαζί του. Μὰ καὶ πρωτίτερα, δίχως αὐτόν, ἡ ζωὴ τῆς δὲν εἶτανε καλῆτερη ἐκεῖ στὸ λασποχώρι, κοντὰ στὸν Ἀραχτο, ἀπόζω ἀπὸ τὸ ρωμαῖκο τὸ σύνορο, ἀπόπου εἶχε ρθεῖ. Ὀλημερις στὸν ἥλιο καὶ στὰ κρύα, μισόγυμνη, ξυπόλυτη, δούλεβε καὶ κεῖ, καθὼς καὶ δῶ καὶ ὁ πατέρας τῆς, τὰδέρφια, ἡ μάννα τῆς τὴ βλαστημούσαν καὶ τὴ δέρνανε καὶ κεῖ. Ὅζω στὰ χωράφια ποὺ θερίζανε, στὰ νερά ποὺ σκάφτανε μαζί τονέ γνώρισε τὸ Σταύρο καὶ τὰ σιάζανε. Εἶχε ρθεῖ ἀπὸ κάπου ἀπὸ τὸ τουρκοκολλήγας σ' ἓνα τοιφλί, δὲν ἤθελε νὰ τοῦ τὴ δώσει, γιὰτὶ δὲν ἤξερε ποῦθε κρατᾶ ἡ σκούφια του. Μὰ στὸν πόλεμο, αἶμα ὁ ἐλληνικὸς στρατός, ποὺ εἶχε περάσει τὰ σύνορα, ξανάφυγε καὶ μαζί του λακίσανε καὶ οἱ χωρικοί, μέσα στὴν ἀντάρα τοῦ γενικοῦ φρευγιοῦ, ὁ Σταύρος τὴν ἔκλειψε καὶ μπῆκε στὸ ρωμαῖκο. Τὶς πρώτες μέρες γύρεψε νὰ ζήσει σὰν πρόσφυγας μετὰ τοὺς πολλούς. Μὰ σὰν εἶδε πὼς ὁ στρατὸς ξαναμπῆκε στὸ τουρκοκολλήγας, ἄφησε τὴ Στέλια μετὰ τὰ γυναικόπαιδα σ' ἓνα χωριὸ κοντὰ στὴν Ἀρτα, κρέμασε στὸν ὦμο τὸ τουφέκι ποὺ τοῦ δώσανε ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τοῦ στρατοῦ καὶ ξαναπέρασε τὸ γεφύρι μετὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀντάρτες. Γλήγορα ὁμοῦς γύρισε πάλι μετὰ ἄδεια χέρια μαζί μετὰ τὸ στρατὸ

καὶ ξανάφυγε, πούλησε τὸν γκαὶ γιὰ ἓνα δεκάρικο καὶ τραβήξε μετὰ αὐτὸ νὰ βρεῖ τὴ Στέλια καὶ νὰ τὴ στεφανωθεί. Μὰ ἡ Στέλια εἶχε χαθεῖ. Ἀπὸ τὶς ἄλλες τὶς γυναῖκες ἔμαθε πὼς τὴν πήρανε κάποιοι φαντάροι καὶ κάμανε πρὸς τὸ ρωμαῖκο. Καὶ κίνησε κοντὰ τοὺς ρωτῶντας καὶ γυρένοντας. Τὴ βρῆκε τρεῖς βδομάδες ὕστερα μονάχη τῆς κάπου κοντὰ στὴν Πούντα. Τὴν ἔδειρε καὶ θέλησε νὰ τὴν ἀφήσει. Μὰ ἐκεῖνη τοῦπεσε στὰ πόδια, τοῦ εἶπε πὼς τὴν πήρανε χωρὶς νὰ θέλει, πὼς πῆγε κοντὰ τοὺς γιatri τοὺς φοβήθηκε, ὅπως μιὰ φορὰ καὶ αὐτὴ κ' ἡ μάννα τῆς φοβηθήκανε τοὺς νιζάμιδες ποὺ ἦρθαν καὶ τὶς πήραν ἀπὸ τὸ χωριὸ, ἀφοῦ δείρανε καὶ δέσαν τὸν πατέρα τῆς καὶ τὸν τρανὸ τῆς ἀδερόφο. Κι ὁ θυμὸς τοῦ Σταύρου προῦνε. Τὴν πῆρε καὶ τραβήξε πρὸς μέσα στὸ ρωμαῖκο, ὅσο ποὺ βρῆκε κάπου καὶ ρογιάστηκε δραγάτης καὶ τὴ στεφανώθηκε. Ζήσανε αὐτοῦ κάμποσους μῆνες κακὰ ψυχρά, μὰ ὁ Σταύρος ἄκουσε πὼς παραμέσα σὲ μιὰ χώρα κερδίζουν τὸ ψωμὶ εὐκολώτερα στὶς ἀποθήκες ποὺ δουλέβουν τὰ καπνά. Περιμένε ὅσο ποὺ λευτερώθηκε ἡ γυναῖκα του κ' ὕστερα τὴν πῆρε μαζί μετὰ τὸ παιδί καὶ κινήσανε γιὰ τὴ χώρα. Τὸ παιδί τοὺς πέθανε στὸ δρόμο καὶ σὰ φτάσανε κεῖ βρεθήκανε κ' οἱ δυὸ μετὰ ἑαυτὰ τὰ χέρια. Στὴν ἀρχὴ τονέ στενοχώρησε τὸ Σταύρο ἡ κλειστὴ ζωὴ μετὰ τὸν πνιχτὸν ἀέρα, στὴ βαρειά τὴ μυρουδιά. Μὰ τὴ συνηθίσε σιγὰ σιγὰ καὶ τὸ ἀντρώγυνο βρέθηκε μιὰ στιγμὴ εὐχαριστημένο στὸ χαμόσπιτο αὐτὸ ἐδῶ στὴν ἄκρη τῆς χώρας. Ὅμοῦς ἀντίκρου ἀπὸ τὴν ἀποθήκη ποὺ δουλέβαν εἶταν ἡ ταβέρνα, τὸ κρασί φτηνὸ καὶ ὁ Σταύρος ἄρχισε νὰ πίνει μετὰ τοὺς ἄλλους ἄντρες. Πρῶτα μονάχα ἐκεῖ. ἔπειτα ὁμοῦς καὶ στὰ μαγαζιά τὸ βράδι καὶ στὸ στερνὸ νὰ μεθᾶ κιάλας, νάχεται στὸ σπῖτι ἄργα τὴ νύχτα. Ἡ Στέλια ἤθελε νὰ τοῦ κλαυτεῖ. Μὰ τῆς ἀγοῖεβε. Κατόπι ἄρχισε κιάλας νὰ τὴ δέρνει, νὰ τῆς θυμίζει πὼς τὴν κλέψανε οἱ φαντάροι. Ἐνα βράδι, ποὺ δὲν τοῦ ἄρεσε καὶ τὸ φαγὶ, τὴν πέταξε ὅζω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ τῆς φώναξε τὴν ἀτιμία τῆς στὴ γειτονιά. Ὑστερα πῆγε καὶ τὴν πῆρε πάλι μέσα, μὰ τὴν ξανάδειρε γιὰτὶ δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθεῖ μαζί του. Κ' ἔτσι περάσανε δυὸ χρόνια, ὅσο ποὺ μὴ νύχτα, λίγες μέρες ἀφοῦ σηκώθηκε ἀπὸ τὴ νέα τῆς λεγωνιά, τονέ φέρανε στὸ σπῖτι λαβωμένο στὰ πλευρά. Μάλλωσε στὴν ταβέρνα καὶ τοῦ δώσανε τὴ μαχαίρι. Βαθεῖα δὲν εἶτανε καὶ πῆρε γλήγορα νὰ γιάνει, μὰ δὲν ἄκουσε τὸ γιatri καὶ βγήκε πάλι στὴν ταβέρνα πρὶ νὰ κλείσει ὁλότελα, γιὰ νὰ ξαναπέσει χάμω μετὰ ἀφορμωμένη τὴν πληγὴ καὶ μετὰ πλευροῖτη. Τρεῖς μῆνες τώρα, ὅλον τὸ χειμῶνα, μετὰ βήχα καὶ μετὰ θέριμη. Στὴν ἀρχὴ ὁ γιατρός τοὺς ἔλεγε πὼς ἡ πληγὴ θὰ κλείσει αἶμα ἢ θέριμη πᾶρει, τώρα τοὺς λέει

πώς η θέρμη θα κοπεί σὰ γιάνει δλότελα η πληγή. Τοῦ μπόδισε νὰ πίνει σπύρτο, δὲν τοῦ δίνει οὔτε κρασί. Τὸν πρῶτο μῆνα, ὅσο εἴταν τὸ πολὺ κακὸ μὲ τὸ βήχα καὶ τὴ θέρμη, βάσταξε ὁ ἄρρωστος· δὲ γύριψε νὰ πιεῖ. Μὰ σὰν τοῦ φάνηκε πὼς πῆρε λίγο τὸ καλῆτερο, ἄρχισε νὰ πιθυμᾷ τὸ σπύρτο. «Μιὰ σταλιά μονάχα, μιὰ σταλιά γιὰ νὰποκοιμηθῶ», φώναζε ὅλη τὴ νύχτα πὺν δὲν μποροῦσε νὰ κλείσει βλέφαρο. Τονὲ λυπήθηκε κι αὐτὴ, ἀπόκαμε κιόλας κ' ἡ ἴδια μὲ τὴν κακονύχτια κ' ἕνα βράδι πῆγε καὶ τοῦ ἔφερε. Μὰ δυνάμωσε ὁ βήχας καὶ δὲν τοῦ ξανάδωσε. Προτιμοῦσε νὰκούει τὰ βογγητὰ καὶ τὶς βλαστήμιες του. Στὴν ἀρχὴ ἐρχότανε συχνὰ ἕνας πατριώτης του καὶ τοῦ κρατοῦσε συντροφιά κι ἀγορνοῦσε πλαῖ του τὴ νύχτα. Μὰ πὰ δὲν εἶναι δῶ ἐκεῖνος, ἔφυγε ἀπὸ τὸν τόπο. Τώρα, κανένα μῆνα πρὶν, παρουσιάστηκε ὁ Ἀντώνης. Εἴτανε φίλοι μὲ τὸν ἄντρα της, μὰ πρωτῆτερα δὲν ἐρχότανε στὸ σπῖτι. Δουλέβανε μαζὶ στὴν ἀποθήκη. Ἀπὸ τὸν καιρὸ ἀκόμα πὺν εἴταν καλὰ ὁ ἄντρας της ἄρχισε νὰ τὴν πειράζει, νὰ τῆς πετᾷ λόγια σὰν τὴν ἔβρισκε πονθενὰ μονάχη. Μὰ δὲν ἤθελε μῆτε νὰ τονὲ δεῖ στὰ μᾶτια της. Τὸν ἤξερε πὼς εἶχε πρωτῆτερα μιὰ παντρεμένη. Ἐπειτα μᾶλλον μὲ κείνη κ' ἔπιασε μιὰ κοπέλα σὲ ἄλλη ἀποθήκη. Καὶ δὲν ξαναφάνηκε ἴσα μὲ τὰ στερνὰ πὺν τὴν ἀπάντησε στὸ δρόμο καὶ τὴν ξαναπειράξε. Καὶ μιὰ μέρα παρουσιάστηκε στὸ σπῖτι νὰ δεῖ τί κάνει ὁ ἄντρας της. Ἐπειτα ξαναῆρθε πάλι φορτωμένος πορτοκάλια. Ὁ ἄντρας της στὸ πρῶτο δὲν τὸν εἶδε μὲ καλὸ μᾶτι, ἔπειτα ὅμως, σὰν τοῦ ἔφερε δυὸ ψάρια καὶ κρασί, τοῦ ἄρεσε. Αὐτὴ δὲν ἄφησε τὸν ἄντρα της νὰ πιεῖ κ' ἔκαμε καυγὰ μὲ τὸν Ἀντώνη. Μὰ ὁ ἄντρας της ἄρχισε νὰ τὴν βλαστημᾷ. Ἐκεῖνος δὲν ξανάφερε κρασί, μὰ δὲν ἔπαψε νὰ φέρνει πάντα κατιτίς καὶ νὰ τὴν πειράζει ὅπου τὴ βρεῖ. Μιὰ βραδιά τὸν ἔβρισε ὅξω στὴν πόρτα, μὰ ἐκεῖνος γέλασε καὶ τῆς εἶπε πὼς θὰ γίνῃ δική του ὅτι καὶ νὰ κάνει. Τὸν ἔχασε καμὶὰ βδομάδα, μὰ τώρα πάλι παρουσιάστηκε προχτές.

«Τάχα θὰ ξανασηκωθεῖ;» συλλογιέται ὠστόσο ἡ Στέλια καὶ περιμένει τὸ γιατρὸ! Μὰ τοῦ ἄντρος της ἡ φωνὴ τὴν ἔκραξε ἀπὸ μέσα. Σηκώθηκε, ἀνοῖξε καὶ μπῆκε.

«Ποῦ εἶσαι, μωρή; Καλὰ τὶς ἄλλες μέρες, εἶσαι στὴ δουλειά. Μὰ σήμερα πὺν κάθεσαι; Τί μ' ἀφίνεις μοναχό;»

Καὶ βόγγησε ὁ Σταύρος κι ἀναστενάξε.

«Ἀπόξω δῶ εἶμουνα. Καθόμουνα μὲ τὸ παιδί στὸν ἥλιο· νὰ πάρει ψίχα ἀγέρα τὸ φτωχό», μουρμούρισε ἡ Στέλια σὰ νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθεῖ. Τονὲ λυπήθηκε, τῆς φάνηκε στάληθινὰ κακὸ πὼς τὸν ἀφίνει μοναχό. Τῆς φάνηκε κακὸ ἀκόμα καὶ πὼς καρτεροῦσε

τὸ γιατρὸ νὰ τονὲ ρωτήσῃ ἀπὸ αὐτὸν κρυφά.

«Τὸ παιδί! — Ποῦ ἔκοβε πὲς ἡ γλώσσα σου στὴ γειτονιά», εἶπε κείνος.

Τὸν κοίταξε ἄφωνη μιὰ στιγμὴ. Κάθισε ὕστερα σὲ μιὰν ἄκρη κ' ἔσκυψε τὰ μᾶτια καταγίς.

«Δὲ μ' ἀναψες οὔτε φωτιά», ξανακλαύτηκε ὁ Σταύρος.

«Σήμερα φωτιά μὲ τέτοιον ἥλιο! Ἡ λὲς περσέβουνε τὰ ξύλα;» μουρμούρισε ἡ Στέλια.

«Ὁξω εἶν' ὁ ἥλιος. Ἐγὼ ποῦ νὰ τονὲ βρῶ! Μ' ἀφίνεις νὰ παγώσω. Θέλεις νὰ πεθάνω, νὰ πάρεις ἄλλον».

Μέσα της θύμωσε ἡ καρδιά, μὰ δὲ μίλησε. Τὸν ἄφησε νὰ λείει. Μὰ σὲ λίγο τῆς φάνηκε πὼς ἄκουσε πατήματα ὅξω ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ πετάχτηκε νὰ βρεῖ.

«Ἄντε ὅξω πάλε», τῆς φώναξε τραγιὰ ὁ ἄντρας της· «ἄντε ὅξω νὰ δεῖς. Ποιὸς ξέρει ποιὸς σὲ καρτερεῖ. Μὴ δὲ σὲ ξέρω;»

Ἄλλες φορές, σὰν εἴτανε στὰ πόδια του καὶ τῆς ἄρχιζε τέτοια λόγια, σώπαινε. Σώπαινε γιὰτὶ γνώριζε πὼς ἂν τὸν ἀγρίεβε περισσότερο, θὰ ξεθύμαινε τὸ κακὸ στὴ ράχη της. Ἐπειτα, σὰν ἔπεσε στὸ στῶμα κ' ἡ γκρίνια του πῆρε κι ἄψωνε, σώπαινε πάλι γιὰτὶ τονὲ λυπότανε. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ὅμως, σὰ νὰ πνίγηκε κάθε λύπη μέσα της, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ. Καὶ σὰ δὲν εἶχε πὰ τὸ φόβο του, γύρισε πίσω κι ὥρμησε ἴσια πάνω του:

«Ἀχάριστε! ἀχάριστε!» τοῦ φώναξε σφίγγοντας τὴ γροθιά μπροστὰ στὸ πρόσωπό του καὶ στάθηκε ἀγριεμένη ἐκεῖ.

«Σκρόφα! Σκρόφα!» μάνιωσε κι ὁ ἄρρωστος κ' ἔκαμε νὰ τὴν πιᾶσει. Μὰ μὴν μπορώντας, ἄρπαξε τὸ μπουνάκι πὺν εἶχε κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα του καὶ τὸ σήκωσε ἀπάνω της.

Ἡ Στέλια ἔστριψε πίσω γλῆγορα γιὰ νὰ φυλάξῃ τὸ παιδί πὺν εἶχε στὴν ἀγκαλιά καὶ τὸ μπουνάκι ἔσπασε στὴ ράχη της. Μὰ καθὼς γύρισε, εἶδε μπροστὰ της τὸν Ἀντώνη πὺν ἔμπαινε στὴν πόρτα.

«Ὁξω ἀποδῶ! Ὁξω ἀπὸ τὸ σπῖτι μου!» φώναξε θυμώντας κατ' αὐτόν. «Ἐσὺ τὰ φταῖς, ἔσὺ 'σαι ἡ ἀφορμὴ!»

Ὁ Ἀντώνης στάθηκε ἀκούνητος καὶ τὴν κοίταξε. Στὸ ἕνα χέρι κρατοῦσε μιὰ μποτίλια μὲ κρασί καὶ στ' ἄλλο ἕνα κομάτι κρέας.

«Ὁξω ἀποδῶ! Μὴ στέκεσαι!» τοῦ ξαναφώναξε ἡ Στέλια.

«Χύμισε νὰ μὲ σκοτώσῃ, νὰ μὲ πνίξ' ἡ ἄτιμη», φώναξε τὴν ἴδια ὥρα ὁ Σταύρος ἀπὸ πίσω της.

«Αὐτὸς ἐδῶ, αὐτὸς θὰ σὲ σκοτώσῃ», ἔδειξε ἡ Στέλια τὸν Ἀντώνη.

«Τί ἔχετε; τί πάθετε;» ἔκαμε νὰ μπεῖ στὴ μέση τοῦτος, μὰ ἡ Στέλια εἶχε ἀγριέψῃ:

«Εἴτ' αὐτὸς θὰ φύγει ἀμέσως εἴτε γώ. Ἡ τονὲ διώχνεις ἡ δὲ θὰ μὲ ξαναῖδεῖς», φώναξε πάλι τοῦ ἄντρος της καὶ τονὲ κοίταξε σὰ νὰ καρτεροῦσε τὴν ἀπόφασή του.

«Δὲν πᾶς στὸ διάλογο; Δὲν πᾶς ἐκεῖ πὺν πῆγες καὶ τὴν ἄλλη —»

Δὲν περιέμενε νὰκούσει ὅλο τὸ λόγο του. Χύμισε ὅξω μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά.

Τράβηξε πέρα στὰ χωράφια. Ποῦ πῆγαινε δὲν ἤξευρε. Βορέθηκε μπροστὰ σ' ἕνα λογγάκη μὲ μουριές καὶ θέλησε νὰ μπεῖ ἐκεῖ. Μὰ τὴν ξαφνίσανε φωνές — κάποια συντροφιά γλεντοῦσε — καὶ βγῆκε γλῆγορα πίσω καὶ πάει μακρῆτερα στὸν κῆμπο. Εἴταν ἔρημος σήμερα. Μόνον παιδιὰ γυρνούσανε δῶ καὶ κεῖ μικρὰ μπουλούκια καὶ στένανε ἀξόβεργα γιὰ πουλιά καὶ μερικὰ κοπάδια βόσκανε. Φοβότανε τοὺς σκύλους κ' ἔστριβε ἀλλοῦθε σὰν τὰ ξαγνάντιζε ἀπὸ μακριά. Μιὰ στιγμὴ βρέθηκε κοντὰ στὰ σπῖτια ἑνὸς χωριοῦ. Ἄκουσε τὶς φωνές τῶν παιδιῶν πὺν παίζανε καὶ κεῖ, τῆς φάνηκε ἀκόμα πὼς ἄκουσε κι ἄχους ἀπὸ βιολιά. Γάμος θὰ γίνεταί, στοχάστηκε· γίνεταί κι ἄλλη τυχερή. Ἀφῆσε τὸ χωριὸ στὸ πλαῖ καὶ ξανατράβηξε πρὸς τὰ χωράφια. Ἄλογα πεδικλωμένα βοσκoύσανε κοντοπηδώντας, πουλάρια τρέχανε, γλιμντρούσανε, κυλιόντανε στὴ γλωρασιά. Παρέκει τὴν τρομάζανε μερικὰ γελᾶδια. Σταμάτησε· θέλησε νὰ στρίψῃ πίσω. Μὰ παραμέρισε μονάχα καὶ περάσανε μπροστὰ της. Κάποια γυρίσανε καὶ τὴν κοίταζανε παρᾶξανα καὶ νυστασμένα. Δυὸ χωριάτες, πὺν ἀπάντησε παρὰ πέρα, τὴ χαιρετήσανε κουνώντας τὸ κεφάλι. Σταμάτησε καὶ τοὺς κοίταξε καθὼς πηγαίνανε μὲ τὰ ταγάρια τοὺς στὸν ὄμο καὶ μὲ τὰ τσαρούχια τοὺς στὸ χέρι. Μὰ ἐκεῖνοι δὲ στρίψανε νὰ δοῦνε.

Καὶ τράβηξε μακρῆτερα. Λεύκες, ἱτιές, φτελιές καὶ φράξα, ἀλλοῦ μονάχα κι ἀλλοῦ σὲ σύδεντρα περνούσανε τριγύρω της· φραγές, ὁγώματα κι αὐλάκια μὲ νερὰ θολὰ ἐδῶ τὴν κᾶνανε νὰ τὰ πηδήσῃ, ἐκεῖ νᾶλλάξῃ μονοπάτι. Κάποιον προβάλανε σκεπὲς ἀγεροκάλυβον, κάποιον ἀπορίζανε στὸν ἥλιο χαμηλὰ σπιτάκια. Μὲ τὸ χειμῶνα εἴτανε κλεισμένα κ' ἔρημα, ἡ Στέλια ὅμως παρᾶμέριζε ἀπὸ αὐτὰ. Φοβότανε νὰ δεῖ ψυχὴ καὶ φοβότανε πάλι τοὺς σκύλους ὅπου αὐτίζόντανε φωνή, ὅπου ἄκουγε σφύρισμα βοσκoῦ, βελᾶσματα, κουνούνια. Ἐφευγε, μᾶκρανε. Ἐπῆρε μιὰ στιγμὴ σ' ἕνα σύλλογο παλιούρια, σ' ἕνα βάλο πὺν μυρίζανε οἱ βοστίτες καὶ τὰ βατράχια πηδοῦσανε καὶ κράζανε φουσκούνοντας τὰ λαιμὰ, τεντώνοντας τὰ μᾶτια, γιαλίζοντας παραδοπρασίνα στὸν ἥλιο. Βγῆκε ἀπὸ κείθε πάλι στὰ χωράφια. Μὰ ἕνας λαγὸς πὺν πῆδησε ἀπὸ τὰ θάμνα τὴν ξάφνισε ξανά, παρέκει ἕνας δρα-

γάτης, πὺν πρόβαλε μὲ τὸ σταχτὶ σεγγoῦνι του καὶ τὸ τουφέκι στὸν ὄμο, τὴν ἔκαμε καὶ κούφτηκε σκύβοντας πίσω ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα. Πέρασε καὶ δὲν τὴν εἶδε. Κάπου κάθισε ὕστερα νὰ βυζᾷ τὸ παιδί της. Καὶ σηκώθηκε πάλι καὶ κίνησε. Τὸ μεσημέρι πὰ εἴτανε περασμένο. Τὸ εἶδε ἀπὸ τὸν ἥσιο τῶν κλαριῶν, τὸ ἔνοιωσε καὶ μέσα της. Μὰ τράβηξε. Μακραίνοντας, φεύγοντας πάντα.

Ἐρτασε τέλος σὲ μιὰ ρεματιά. Εἴταν ἀπὸ τὶς βροχές κατεβασμένη. Στάθηκε μιὰ στιγμὴ καὶ κοίταξε. Ὑστερα σήκωσε τὸ φουστάνι της καὶ θέλησε νὰ τὴν περάσῃ κι αὐτὴ. Μὰ μὲ τὸ πρῶτο πάτημα τὸ νερὸ τῆς ἔρτασε ὥς τὸ γόνα κι ὅπως τὸ ρέμα ἔτρεχε γλῆγορο, θολὸ μπροστὰ της, ἔνοιωσε νὰ ζαλίζεται. Γύρισε, ξαναἔβρισε στὸν ὄχτο καὶ στάθηκε. Τότε κατάλαβε, τότε θυμήθηκε νὰ ρωτήσῃ πὺν πηγαίνει. Ἐνοιωσε τὰ πόδια της βαρεῖα, κομένα. Κάθισε χᾶμω, ἀκακοῦμπησε στὰ γόνατά της τὸ μωρὸ καὶ κοίταξε χαμένα μπρὸς της. Πέρασε ἀπὸ τὴ ρεματιά τὸ λιβάδι ἀπλωνότανε στρωτὸ καὶ στὴν ἄκρη τοῦ νεροῦ φιντρώνανε λιγαριές καὶ βᾶτα κι ἄλλα θάμνα, τούφες τούφες. Τὰ θάμνα μόλις εἶχαν πάρει καὶ χλοίζανε, μὰ τὸ λιβάδι τὸ πλουμίζαν τὰ λουλούδια. Ὑφάδι κρόκινο πλεκότανε μὲ τὸ πράσινο τὸ βάθος σὲ ἀπαλὸ στῶμα χουσό-χλωρο καὶ μέσα λάμπανε σκορπιστοὶ παρδαλοὶ τόνον ἄσπροι, ἄλικοι, γαλάζιοι, βυσανοὶ καὶ κρεμεζοὶ, βαθιοὶ, ἀνοιχτοὶ, περίσσιοι. Ἡ Στέλια πᾶσισε νὰ ξεχάσῃ τὸ μωρὸ της μὲ τὰ «λουλουδάκια». Μὰ ἐκεῖνο γύρισε τὸ στήθος της. Τοῦ τὸ ἀνοῖξε καὶ σφίγγοντάς το ἐκεῖ ἔσκυψε κι αὐτὴ καὶ συλλογιότανε.

Τὸ νερὸ περνοῦσε μὲ σιμχτὴ βοῇ μπροστὰ της. Μόνον σὰ σκόνταβε σ' ἕνα κλαδί μιᾶς λιγαριάς, πὺν ἔγερε ἀπάνω του, καὶ πότε ἤθελε νὰ τὸ πηδήσῃ, πότε νὰ τὸ συνεπάρει, ξεγώριζε μέσα στὴ βοῇ ἕνα φίλδ, κομένο φλίσματα, ὅμοιο μὲ πάσκασια πουλιοῦ ἀπεροῦ νὰ κλεμᾷ. Ἡ Στέλια σὰ νᾶκουγε αὐτὸ μονάχα, κοίταζε τὸ νερὸ πὺν σούφρωνε, παγνίδιζε, γλετροῦσε τριγύρω στὸ κλαδί, καὶ συλλογιότανε. Σὰ νὰ τὴν ἔσερνε κι αὐτὴ ἕνα ὅμοιο κῆμα. Ὅλα θολὰ εἴτανε στὸ νοῦ της ὥς τὴν ὥρα ἐκείνη, θολὰ σὰν τὸ νερὸ πὺν κοίταζε. Ἐφευγε χωρὶς νὰ ξέρῃ πὺν, χωρὶς νὰ ξέρῃ ἀπὸ ποιόνε φεύγει; Ἀπὸ τὸν ἄντρα της; Πρῶτὴ φορὰ δὲν εἴταν πὺν τὴν ἔβριζε. Μὴ δὲν τὴν ἔδιωξε συχνὰ κι ὁ ἴδιος ὅταν ἐρχότανε μεθησιμένος στὸ σπῖτι; Καὶ μιὰ φορὰ δὲν τὸ ἀποφάσισε κι αὐτὴ νὰ φύγῃ, σὰν τὰ μισόφτιασε μὲ κάποιον πὺν δουλέβανε στὴν ἀποθήκη μαζὶ; Τότε δὲν εἶχε ἀκόμα τὸ παιδί καὶ πῆγε καὶ τὸν ἔσμιξε κρυφὰ τὴ νύχτα δυοτορεῖς φορές. Μὰ κατάλαβε πὼς ὁ σκοπὸς του δὲν εἴτανε νὰ τὴν πάρει νὰ φύγουνε τὴν ἤθελε

νά την έχει μοναχά όταν του χρειάζοταν. Άμα την παραφορτώθηκε, τονε φοβέριξε πώς θα τὸ πεῖ τοῦ ἀντρός της κ' ἔμεινε μὲ τοῦτον. Καὶ τοῦ τὰ βάσταξε ὅλα κι ὅσο εἶτανε γερός καὶ τώρα ποὺ ἔπεσε. Καὶ τὸν περιμένε νὰ γιατρευτεῖ. Καὶ τὴν αὐγὴ αὐτὴ ἀκόμα μὴ δὲν ἔκλαιγε μέσα της σὰ στοχαζότανε πὼς δὲ θὰ ξανασηκωθεί; Τὸν ξανάφερε μπροστά της χάμω στὸ στρώμα του πεσμένον, κ' ἡ καρδιά της πήρε νὰ λυπηθεῖ. Μὰ ἡ θωριὰ τοῦ Ἀντώνη βγήκε ἀνάμεσα καὶ τὴν ἀγορίψε. Αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος εἶταν μπροστά της σὰ βρονκόλακας, σὰν ἡσκίος ποὺ τὸν εἶχε σταλμένο ἡ κόλαση. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ τὸν πρωτοεἶδε ταράχτηκε, κροιάδα πέρασε βαθιά της σὰ νὰ τῆς εἶχε γγίξει σίδερο τὴν καρδιά. Ἡ ματιά του τὴν τρώμαζε κι ὅταν τὸν ἔβλεπε νὰ μπαίνει σπῖτι τους, θαροῦσε πὼς μαζί του σίμωνε κάποιο κακό. Τὸ βράδι ἐκεῖνο ποὺ τὴν ἔπιασε στὴν πόρτα της καὶ τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε πὼς θὰ γίνεαι δική του μὲ ὅσα καὶ νὰ κάνει, τῆς πᾶγωσε τὸ αἷμα. Μπήκε στὸ σπῖτι τρέμοντας καὶ τὴ νύχτα τὸ γέλοιο του τῆς ξάφριζε τὸν ὕπνο. Τὸν ξαναβλέπει μπροστά της τώρα, καθὼς τὸν ἄφησε πίσω στὸ σπῖτι νὰ στέκει ὀρθὸς στὴν πόρτα, καὶ τὴν πιάνει ὁ ἴδιος τρόμος καὶ δὲ συλλογιέται ἄλλο, παρὰ πὼς νὰ φύγει μακριά, ὅσο μπορεῖ μακρῆτερά του. Μὰ νοιώθει νὰ μὴν τὴ βαστοῦν τὰ πόδια της καὶ γόνει, σκύβει πάλι τὸ κεφάλι καὶ κλεῖ τὰ μάτια καὶ συλλογίζεται.

Άμα τὰ ξανάνοιξε, εἶδε τὸ παιδί της ποὺ κοιμότανε στὸ σπῖθος της. Τῆς φάνηκε πὼς κι αὐτὴ εἶχε κοιμηθεῖ, τῆς φάνηκε πὼς εἶχε ὄνειρευτεῖ κιόλας. Τί ὅμως δὲ θυμότανε. Ψηλά ὁ ἥλιος ἔπαινε νὰ βασιλέψει κ' ἔγερνε πέρα στὰ βουνά. Κάπου ἐκεῖ πίσω μακριὰ ἤξερε πὼς εἶταν τὸ χωριό της. Καὶ τῆς φάνηκε πὼς εἶχε ξεκινήσει νὰ πάει ἐκεῖ. Νόμιζε ἀκόμα πὼς αὐτὸ εἶχε ὄνειρευτεῖ ὅταν κλειστήκανε τὰ μάτια της. Καὶ πρὶν ποὺ ἔτρεχε σὰν τὴν τρελλὴ στὸν κάμπο, τὰ χωράφια, οἱ φραγές, τὰ νερά, τὰ βώδια, τὰ λόγια, ὅλα σὰ νὰ τῆς εἶχανε ξυπνημένη τὴ λαχτάρα τῆς ζωῆς ποὺ πέρασε στὸν κάμπο τοῦ χωριοῦ της φρυτωμένη, κολλημένη ἐκεῖ, ἕνα προῖμα του κι αὐτὴ, ἕνα κομάτι του, ἕνα κλαρὶ νὰ πεῖς ἢ ἕνας σβώλος γῆς. Ἐρημος κιόλας καθὼς εἶτανε σήμερα, τῆς γέννησε μέσα

της κάποιον παρόμοιον τρόπο σὰν ἐκεῖνον ποὺ ἐνοιοῦθε πάντα ἐκεῖ στὸν τόπο της σὰν τύχαινε καὶ βρισκότανε στὴν ἐρημιὰ ὀλομόναχη. Ἀπὸ τότε ποὺ τὴν πήρανε οἱ νιζάμινες καὶ τὴ φέραν ὄξω στὰ χωράφια καὶ περάσαν τὴ νυχτιὰ μὲ αὐτὴ καὶ μὲ τὴ μάννα της, δὲ διάβηκε ποτὲ ἀπὸ φράχτη δίχως τρόπο, δὲν εἶδε κλαδί νὰ σειέται, ἡσκιο νὰ σέρνεται, δὲν ἄκουσε ποτὲ τῆς τὸν ἄερα νὰ φουσᾷ στὴν πόρτα της, νὰ τρίζει ὄξω στὰ φύλλα, δίχως νὰ μὴ φοβηθεῖ πὼς δὲ θὰ ξαναφανεῖ μπροστά της φέσι κόκκινο καὶ δὲ θὰ πλώσουν ἄγρια χέρια νὰ τὴν ἀγκαλιάσουν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό. Καὶ θυμῆθηκε κείνη τὴ νύχτα καὶ θυμῆθηκε ὕστερα τὴ μάννα της. Τὴν εἶχε ἀφήσει ἄρρωστη ὅταν ἀκολούθησε τὸ Σταύρο. Ἐπειτα ἔμαθε πὼς πέθανε ἀπὸ τὴν κακοπάθεια στὸ φρενγιά. Ἐκλαψε τότε λίγες μέρες, μὰ ὕστερα τὴ λησιμόνησε κι αὐτὴ, ὅπως ὅλα. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς δικούς της, τρία χρόνια τώρα ποὺ ἔφυγε ἀπὸ κείνους, δὲν ἄκουσε, δὲν ἔμαθε. Δὲν ἤξερε ἂν ἀκόμα ζεῖ ὁ πατέρας της κι ἂν εἶναι στὸ χωριό. Κάποιοι, ποὺ εἶχανε ρθεῖ ἀπὸ κείνα τὰ μέρη, τῆς εἶπαν πὼς αἷμα πέρασε ὁ πόλεμος κ' οἱ χριστιανοὶ ξαναγυρίσανε στὰ χωριά, δὲν εἶδαν νὰ γυρίσει μὲ τίς ἄλλες κ' ἡ δική της φαιλιά. Κάποιες φορὲς τὴ γύριψε μὲ τὸ νοῦ της, στοχάστηκε ἄλλα μέρη, ἄλλα τσιφλίκια, ὅπου λογάριζε ὁ πατέρας της νὰ πάει σὰν τονε διώχνανε ἀποκεῖ ποὺ εἶτανε. Καὶ κάποτε σὲ στιγμὲς ἀπελπισμένες τῆς φάνηκε πὼς γυρνώντας καὶ ρωτώντας τὴ βοήκε στὸ στερνό. Μὰ πάντα τρώμαζε σὰ φανταζότανε πὼς στέκει στὴν πόρτα τοῦ πατέρα της. Τὸν ἔβλεπε νὰ τὴν παίρνει μὲ τὸ ξύλο, ἔβλεπε τὸν ἀδερφό της νὰ τὴν κυνηγᾷ μὲ τίς κλωτσιές. Θυμότανε πόσες φορὲς τὴν εἶχε δειρεῖ ὁ ἕνας σὰν τὴ μάθαινε πὼς κρυφοσιμῆγε μὲ τὸ Σταύρο, θυμότανε πὼς ὁ ἄλλος τὴ γύρεβε νὰ τὴ βρεῖ νὰ τὴ σκοτώσει σὰν ἄκουσε πὼς πέρασε κλειμένη τὰ σύνορα. Καὶ τώρα τὰ ξαναθυμῆθηκε κ' εἶδε νὰ στέκεται στὴν πόρτα τοῦ πατέρα της μὲ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά. Καὶ ξανατρώμαζε καὶ ρώτησε ἂν ἀλήθεια κίνησε γιὰ κεῖ. Κι ἂν δὲν κίνησε γιὰ κεῖ, τότε γιὰ ποῦ; Ὅλος ὁ κόσμος τῆς ἀπλώθηκε μπροστά σὰν ἐρημιὰ τραπὴ κ' ἔγυρε τὸ κεφάλι κι ἄρχισε νὰ κλαίει.

[Ἐπειτα τὸ τέλος]

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ — Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ

Περιηγηταί — Ἀρχαιοφίτες — Ἄλλαι χῶραι — Ἑλλάς ἐπὶ Τουρκοκρατίας — Τὰ Μουσεῖα — Ἑλληνες ἐπισκέπται — Τὰ ἐξ αὐτῶν διδάγματα.

Πάντες σχεδὸν οἱ περιηγηταί συμφωνοῦσιν, ὅτι οἱ ποιηταί κυρίως ἐνέπνευσαν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, τὸν πρὸς τὴν Ἰταλίαν πόθον τῶν περιηγήσεων καὶ ἐδημιούργησαν τὸ πρὸς τὴν χώραν ταύτην ἀκατάσχετον ῥεῦμα ὀλοκλήρων καρβανίων ξένων ἐκ τῶν περὶ τῆς γῆς, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης. Ὁ ἐρωτότροπος λόρδος Βύρων, ὁ ποιητὴς συνάμα καὶ μαχητὴς, ἐκπᾶλως ἔμελε τὰς ψυχικὰς καλλονὰς τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν Ἰταλίδων, ὁ δὲ Τεῦτων ποιητὴς Γκαίτε διὰ τοῦ *Bilchelmu-Mäister*, ἐν ᾧ ἐξόχως ἔπλεξε τὸν μῦθον τῆς «Μινιόν» ψαλλούσης τὸ ἡδυπαθὲς καὶ γοητευτικὸν ἐκεῖνο:

«Kennst Du das Land wo die Citronen blühen?
Ἐρωτίζεις τὴν χώραν ὅτ' ἀνθοῦν αἱ λεμονεῖαι;

ἐνέβαλε τοῖς Γερμανοῖς ἀκατανίκητον τὸν πόθον τῆς Ἰταλίας.

Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ παρὰ τοῖς Γάλλοις διὰ τοῦ μουσολήπτου Ἀμβροσίου Θωμᾶ, τοῦ γλυκυτάτου συνθέτου τοῦ μελοδράματος «Μινιόν», ὅπου αἱ λεμονεῖαι τοῦ Γκαίτε μετεβλήθησαν, ἴσως ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον, εἰς *πορτοκαλλέας*.

«Connais-tu le pays où fleurit l'oranger
le pays des fruits d'or et des roses à merveille
ou la brise et plus douce et l'oiseau plus léger?

Ἄλλ' ὅτι ἡ ποίησις ἐπράξε διὰ τὴν Ἰταλίαν τοῦτ' αὐτὸ ἡ φύσις ἐπράξε διὰ τὴν ἐρημον ἱστορικῶν ἀναμνήσεων Ἑλβετίας, τὴν πατρίδα τοῦ ἥρωος Βίλχελμ Τέλλ, τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῆς Ἑλβετίας. Αἱ ἀείποτε χιονοσκεπεῖς Ἄλπεις, αἱ ἀργυροκύανοι λίμναι καὶ αἱ θαυμασταὶ εὐκολίαι τῆς συγκοινωνίας τῆς διαμονῆς καὶ τῆς τέρεψως, τὸ ἐπιτηγὲς καὶ ἀξιοπρεπὲς πολίτευμα, ὁ ὑπέρροχος ἐν γένει πολιτικὸς καὶ ἐθνικὸς βίος, ὁ ἀτομικὸς τῶν κατοίκων χαρακτήρ, τὰ πάντα ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν ἑκάστῳ κατ' ἰδίαν, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ προσελκύωσιν ἐτησίως χιλιάδας περιηγητῶν, ἐξ ὧν ἑκατομμύρια ὅλα προσόδων, ὡς θὰ λαλήσωσι περαιτέρω οἱ ἀριθμοὶ τῆς ξηρᾶς μὲν, ἀλλὰ καὶ λίαν πρακτικῆς στατιστικῆς. Ἄλλ' ἐν τῇ Ἑλβετίᾳ καθὼς καὶ ἐν Ἰταλίᾳ αἱ κυβερνήσεις δρῶσιν ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς ἐπιχειρηματίας. Ἐκεῖ ἰδρύθησαν ἑταιρεῖαι προσελκύσεως ξένων. Ἐκεῖ διὰ μέσων τῶν δασῶν ἀνοίγονται εὐπρεπεῖς δρόμοι, ἐν οἷς κατ' ἀποστάσεις ἀνάκεινται καθίσματα καὶ ἀναψυκτήρια, ἐπὶ τῶν ὁχθῶν τῶν κρηπιδουμένων

λιμνῶν καὶ ἀνεγείρονται καταστήματα λουτρῶν καὶ ἄλλα ἱδρύματα διασκέδασως, πλοιάρια καὶ ἀτμόπλοια διαστανροῦνται καθ' ὅλα τὰ σημεῖα, ἡ μουσικὴ παιανίζει συνεχῶς, ἐκεῖ οἱ ποταμοὶ καθίστανται πλωτοί, ὁ σιδηρόδρομος ἀνέρχεται καὶ ἐπὶ τῶν ὁρέων, θέατρα καὶ συναυλίας λειτουργοῦσι διηνεκῶς, τὰ ξενοδοχεῖα τυγχάνουσιν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τῆς εὐμαρείας καὶ ἀνέσεως ζηλωτά, τὰ Μουσεῖα οὕτως διεσκευασμένα, ὥστε ἐλκύουσι καὶ ἄκοντας τοὺς ξένους, οἵτινες διὰ τῶν ἐπὶ τοῦτω μνημείων ἐκδιδομένων ὀδηγῶν τῶν πόλεων, εἰκονίζουσιν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτούς, ὥστε οὐδὲ λεπτόν χάνουσιν τοῦ χρόνου τῶν ματῶν! Ἄλλ' ἐκεῖ τὸ ἀγγλικὸν confort καὶ ἡ γερμανικὴ *gemüthlichkeit* ἔφθασαν εἰς ἀξιοζήλευτον σημεῖον. Ἐντεῦθεν ἡ βιομηχανία τῶν ξένων ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα.

Ἄλλ' ἰδίως προκειμένον περὶ τῆς χερσονήσου τῶν Ἀπεννίνων, αὕτη, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν, ἔχει καὶ ἐνδόξους ἀναμνήσεις τῆς ἱστορίας, ἡ δ' ἀρχαιολογία ἐν αὐτῇ εἶρε τὸν πρῶτον πυρῆνα τῶν σπουδῶν. Αὐτόθι πρῶτον ἰδρύθη τὸ «*Αρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον*» κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19' αἰῶνος καὶ μόλις κατὰ τὸ 1846 ἰδρύθη ἐν Ἀθήναις ἡ Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἡ δοῦσα τὴν πρώτην ὠδήν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν τῆς χώρας ἐξερεῦνησιν καὶ εἴτα ἡ Γερμανικὴ (1877) καὶ τέλος ἡ Ἀγγλική, ἡ Ἀμερικανική, ἡ Αὐστριακὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ καὶ ὁσονούπω ἐγκαθίσταται καὶ ἡ Ρωσικὴ.

Ἡ Ἰταλία ἔχει τὴν «*ἀθίαν πόλιν*» τὴν Ρώμην, τὴν νύμφην τοῦ Ἀδρια, τὴν ἱστορικὴν Βενετίαν, τὸ Ἡρώλειον καὶ τὴν Πομπηϊάν καὶ τὰ παντοδαπὰ Μουσεῖα ἀπὸ τῶν φυσικολογικῶν μέχρι τῶν ἐσχάτων ἀντικειμένων τῶν ὑποπιπτόντων εἰς τὰς αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ ἀρχαιολογικὰ ἰδίως ἐξέχουσιν διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς πλοῦτον τῆς ἀρχαίας τέχνης. Εἴτα τὰ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας τέχνης. Αἱ βιβλιοθήκαι τοῦ Βατικανοῦ, ἡ Μαρκιανή τῆς Βενετίας, ἡ τῆς Φλωρεντίας (Λαurenziana) καὶ ἡ τῶν Μεδιολάνων (Μιλάνου) Ἀμβροσιανὴ ἐγκλείουσιν ἀνιπολόγιστον θησαυρὸν εἰς χειρόγραφα καὶ ἐντυπα ἐκ τῶν σπανιωτάτων τῆς πρωτογόνου τυπογραφικῆς τέχνης τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἐφευρέσεως τοῦ Γουτεμβερῆ.

Ἐπειτα δὲ ἡ Ἰταλία τῆς Ἀναγεννήσεως τοιαύτην τινὰ ἀνέπτυξε τέχνην, ὥστε αἱ καλλιτεχνικαὶ συλλογαὶ αὐτῆς (ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς) ἀμιλλῶνται πρὸς τὰς πρωτίστες τοῦ κόσμου.

Τοιαῦτα λοιπὸν οὖσαι αἱ δύο μνημονευθεῖσαι χῶραι, Ἰταλία καὶ Ἑλβετία, δικαίως προσ-

ελκύουσιν ετησίως τὰς μυριάδας τῶν ξένων καὶ σὺν αὐτοῖς μεγάλον πλοῦτον, συντελοῦντα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τε Ἑθνους καὶ τοῦ ἰδιώτου, τοῦ φορολογουμένου πολίτου. Εἶπον τοῦ Ἑθνους καὶ σπεῦδω εἰς ἐξήγησιν φροβούμενος τὰς παρεξηγήσεις. Τὸ Κράτος, εἰς δ' ἀνήκουσιν αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, εἰσπράττει ποσὰ κολοσσιαία, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ Μουσεία αὐτὰ παρέχουσιν αὐτῷ μεγίστας προσόδους ἐκ τῶν ἐπὶ πληρωμῇ εἰσιτηρίων, πλὴν τῶν Κυριακῶν, καθ' ὅς καὶ εἰς αὐτὰ ἡ εἴσοδος εἶναι ἐλευθέρη διὰ τὸν λαὸν καὶ τὸν στρατόν. Καὶ εἶναι ὄντως θαυμάσιον νὰ βλέπῃ τις τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ ἀποθαυμάζοντα τὰ ἔργα τῶν προγόνων αὐτοῦ, τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Κράτους ὀδηγουμένους ὑπὸ λογίων ὑπαξιωματικῶν, ἐξηγούντων αὐτοῖς τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις, ἰδίως ἐν τοῖς Ἑθνολογικοῖς, ἔνθα εἶναι ἐκτεθειμένα σχέδια μαχῶν, σημαῖαι, ὅπλα καὶ πολεμικὰ ὅπλα, διαρραγέντα παρὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡς ἐν τῷ παρ' ἡμῶν ἄνω πατώματι τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου ἐγκαθιδρυμένῳ Μουσείῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἑθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειτα πλὴν τῶν προσόδων τούτων ἔρχεται καὶ ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἐκμαγείων τῶν γλυπτῶν καὶ τῶν ἀντιγράφων τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, ἅτινα ὑπερεπλήρωσαν τὰ Μουσεία τῆς τε Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς.

Ὅτι εἴπομεν διὰ τὰς δύο εὐρωπαϊκὰς χώρας, τοῦτ' αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν σήμερον καὶ διὰ τὴν Αἴγυπτον, διὰ τὴν χώραν τῶν Φαραῶν καὶ τῶν Πυραμίδων. Τὸ κλῆμα, ἡ συγκοινωνία, ἡ εὐνομία — ἰδίως ἀπὸ τῆς ἀγγλοκρατίας καὶ ἐντεῦθεν, προσελκύουσιν ετησίως μυριάδας ὅλας Εὐρωπαίων καὶ Ἀμερικανῶν, οἵτινες διαρκῶς ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ διέρχονται αὐτόθι χάρις εἰς τὴν ἐπὶ πᾶσιν ἐπικρατοῦσαν τάξιν. Συγκοινωνία, ταχυδρομεῖα, τηλεγραφεῖα, τὰ πάντα λειτουργοῦσι μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας· τὰ μεγάλα καὶ ἀπανταχοῦ μὲν τῆς χώρας, ἰδίως δ' ἐν Καῖρῳ ἰδρυμένα ξενοδοχεῖα, παρέχουσιν ὅτι ὁ ξένος ἐπιθυμεῖ. Αἱ Πυραμίδες καὶ τὰ Μουσεία τῆς Γκεζέρας. Τὰ ἐξωραϊστικά ἔργα τοῦ παραβόλου Ἰσμαῖλ πασᾶ, ὅστις οὐδενὸς ἐφείσθη πρὸς μεγαλοπρεπείαν παρὰ τῆς «Aida», οἱ κῆποι καὶ τὰ θέατρα καθιστῶσι τὴν ἐν Αἴγυπτῳ διαμονὴν τερπνὴν καὶ ὀφελίμην. Καὶ τούτων, παρακαλῶ, ἐν ταῖς ἄνω χώραις γενομένων, ἡμεῖς δὲ τί μέχρη τοῦδε ἐπιδείξωμεν, ἵνα προσελκύσωμεν τοὺς περιηγητάς; Ἐρωτῶ τὸ Δημόσιον, τὸν Λῆμον, τοὺς ἰδιώτας· ἡ ἐρώτησις εἶναι θλιβερά καὶ ἡ ἀπάντησις εὐκόλος· οὐδέν. Πλὴν τῶν εὐπαρουσιάζων Μουσείων μας, οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ δείξωμεν. Καὶ ὅμως ἔχομεν κλῆμα μοναδικόν, φρίσιν θαυμασίαν, ἱστορίαν ἐνδοξοτάτην, ἀρχαιότητος μεγί-

στης ἀξίας, καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα, μόνον ὀλίγους, ὀλιγίστους κατορθοῦμεν νὰ ἐφελκύνωμεν περιηγητάς — ἰδίως ἀπὸ Ἰανουαρίου μέχρι Μαρτίου — καὶ τούτους ὀλίγας μόνον ἡμέρας παραμένοντας ἐν Ἑλλάδι.

Καὶ διατί; Μήπως ἡ Ἑλληνικὴ χώρα δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ φυσικὰς καλλονάς, δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τόπια, ἀμιλλώμενα πρὸς τὰ τῆς Ἑλβετίας, Ἰταλίας καὶ Αἰγύπτου; Μήπως τὸ κλῆμα τῆς χώρας ἡμῶν δὲν εἶναι εὐκραέστερον; Μήπως ἐκ τοῦ γεωλογικοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς καὶ ἐκ τῆς πολυσχιδοῦς διαιρέσεως, δὲν ἔχει τεραστίαν θαλασσίαν συγκοινωνίαν; Δὲν ἔχει θαυμασίας ἀρχαιολογικὰς τοποθεσίας, κοιλάδας καὶ δάσκη καὶ ἄντρα καὶ ποταμούς καὶ λίμνας καὶ καταβόθρας καὶ ὁροπέδια καὶ βουνά, εἰς ἑκαστον βῆμα τῶν ὁποίων ἀναφέρεται καὶ εἰς μῦθος τῆς ὥραιότερας καὶ ἀνθρωποπροεπεστέρας μυθολογίας καὶ ἱστορίας (ἀρχαίας καὶ νέας);

Οὐδεὶς ἠρνεῖτο τοῦτο, ἡ Ἑλλὰς ἔχει πάντα ταῦτα, ἀλλ' ὅστερεϊ κατὰ πολὺ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλβετίας, τῆς Αἰγύπτου τῆς σιδηροδρομικῆς, δύναμαι εἰπεῖν, συγκοινωνίας, δὲν ἔχει πανδοχεῖα — πλὴν τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ — οὐδὲ κέντρα συναντήσεως τῶν ξένων, ἡ δὲ κυβερνητικὴ, δημοτικὴ καὶ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία πάντῃ ἀδρανεῖ, ὅπερ καπνὸν κορεμάσασα τὸ πηδάλιον. Ἡ κόνις, ἡ λειψυδρία, ἡ ἔλλειψις ἀστυνομικῆς εὐνομίας, καὶ χίλιοι ἄλλοι δύο λόγοι συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ βλέπωμεν ἐν Ἀθήναις μὲν ὀλίγους, ἐν ἄλλαις δὲ πόλεσιν ἐλαχίστους περιηγητάς.

Μήπως αἱ νῆσοι, ὁ Παρνασσός, οἱ Δελφοί, ἡ Ὀλυμπία, ὁ Ἀκροκόρινθος, αἱ Μυκῆναι, τὰ ὕδατα τῆς Στιγῆς, ἡ κοιλάς τοῦ Εὐρώτα, τὰ Τέμπη, τὰ θαυμάσια Τέμπη, τὸ γραφικὸν Πήλιον δὲν θὰ προσέλκυνον τοὺς ξένους, ἐὰν διηνοίγετο συγκοινωνία τῆς ἐποχῆς, ἐν ἣ ὤκωμεν, ἐπαξία, ἐὰν ἰδρύνοντο ξενοδοχεῖα πανταχοῦ ἐὰν παρέσχομεν εἰς τοὺς ξένους τὸ confort τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν καὶ τὸ gemütlich τῶν Γερμανῶν; Ἀλλὰ τίς ἡμῶν νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν, ἐν ᾧ πάντες περιπατοῦμεν διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ σκεπτόμεθα διὰ ποδῶν; Ἐδῶ κεῖται τὸ ζήτημα. Ὁ μέλλον νὰ λύσῃ αὐτὸ θὰ καταστῇ ἄξιος ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Τότε ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ ἔχῃ προσόδους ἐκ τῶν ξένων περιηγητῶν, ἐκ τῶν Μουσείων τῆς, τῶν ἐκμαγείων τῆς, ὡς ἔχει ἡ Ἰταλία, ἥτις κατὰ τοὺς πίνακας τοῦ στατιστικοῦ Μπρόβιο, εἰσπράττει ετησίως 247,000,000 φράγκων, ἡ δὲ Ἑλβετία δέχεται ετησίως 25,000,000 περηνγητῶν, παρ' ὧν εἰσπράττει 135,000,000 φράγκων.

Ἐκεῖ ὅπου λαλοῦσιν οἱ ἀριθμοί, «εἰς τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ ἐρασμενίζονται», ὡς λέγουσιν οἱ Λατῖνοι, ἐκεῖ συζητήσεις δὲν ἐμφιλοχωροῦσι. Λυπούμεθα μόνον ὅτι οἱ νεώτεροι

Ἕλληνες ἡμεῖς δὲν ἀγαπῶμεν τοὺς ἀριθμούς, οὐδὲ ἐνστερνιζόμεθα τὰ ἐξ αὐτῶν διδάγματα ἀληθῶς ἀνεπίδεκτα ἀμφιλογίας.

Ὅσοι περιηγηταὶ σχεδὸν ἐπεσκέποντο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχαιοτήτας, μεθ' ὅλας τὰς τότε συμπαρομαρτούσας περὶ τὸ ταξιδεῦν δυσχερείας, ἐλλείπει τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἀεροπλοίων, τόσοι σχεδὸν ἔρχονται καὶ νῦν· καὶ ὅμως ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι Μουσεία δὲν ὑπῆρχον, οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους, ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μόνον σύλλογαί τινες ὑπῆρχον μονομερῶς ἐν τοῖς ὑπογείοις τῶν διοικητηρίων καὶ ἐν τοῖς Μενδρεσέ-δαις (ιεροσποδαστηρίοις), ὡς ἀναφέρουσιν οἱ περιηγηταί, Spon, Wheler, Stuart, Revett, Le-Roy, Chandler, Gell, Dodwell, Leake, Chateaubriand.

Αἱ ἀρχαιοότητες, κυρίως ναοὶ καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα — διότι τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα γλυπτὰ ἔμενον εὐτυχῶς ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς — ἴσταντο ἐπὶ τόπου, λεία τοῖς ἀρχαιοφίλοις περιηγηταῖς, ἢ ἄλλοις εἰδικοῖς ἀπεσταλμένοις Βασιλέων, ὡς ὁ Choiseul Gouffier, ὁ Nointel κτλ. οἵτινες ἀντὶ ἐλαχίστων κερματίων, παρεχομένων ἀναφανδὸν τοῖς ἰσχυροῖς Τούρκοις, ἀπῆρχοντο συναποκομίζοντες ὅτι εὐκόλον ἦν πρὸς μεταφοράν, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅτι δύσκολον καὶ τολμηρόν.

Μοναδικὴ τοιαύτη περίπτωσις δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ Σκότου Λόρδου Θ. Ἐλγιν (1816), ὅστις πρεσβευτὴς ὦν τῷ 1801-1802 παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ κατώρθωσε νὰ ἀποσπάσῃ Φιρμάνιον, ἐν ᾧ ἐλέγετο: «πρὸς πέμψιν Ἀγγλοῖς ζωγράφων, οὓς ἡ Α. Ε. (ὁ Ἐλγιν) εἰς ἀντιγραφὴν τῶν ἐν Ἀθήναις ἐδωκομένων πλαστικῶν ἔργων ἔλαβεν ὑπὸ μισθόν, νὰ μὴ παρακωλύσῃ τις ἀπὸ τοῦ νὰ λάβωσι τεμάχια λίθων ἐνεπιγράφων, ἢ μετὰ διαφόρων μορφῶν...» ὅπερ ἐπιτηδεύοντα, ὡς Ἀγγλος καταστρατηγήσας, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀδιαφορίας τῶν τῆς Ἀκροπόλεως Τούρκων φρουρῶν, ἐπρίονε τὰς κατὰ χώραν μετόπας! Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη πράξις τοῦ Ἐλγιν, πωλήσαντος τὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθέντα Ἑλγινεῖα μάρμαρα τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ ἀντὶ 35,000 ἀγγλικῶν λιρῶν, ἐστηλιτεύθη ἐν Ἑσπερίᾳ· οὕτως ὁ συμπολίτης αὐτοῦ λόρδος Βύρων ἐν τῷ Τσάιλ-Χάρολδ ἀναφωνεῖ: «ὅτι ὁ ληστής δὲν ἦτο Ἀγγλος, ἀλλὰ Σκώτος» ἀναφερόμενος εἰς τὸ «Quod non fecerunt Gotthi fecerunt Scoti» (ἐννοεῖται κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν εἰσβολήν). Ὁ δὲ ἐστεμμένος ποιητὴς Λουδοβίκος Α' τῆς Βαυαρίας, ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου ἡμῶν Βασιλέως Ὁθωνος, ἔγραψε

ποίημα ἔξοχον: «Die Parthenon's Bildwerke in England» «Αἱ μετόπαι τοῦ Παρθενῶνος εἰς Ἀγγλίαν», δι' οὗ καυτηριάζει τὸν ἀρπαγα Σκώτον.

Τὰ πρῶτα Μουσεία ἐν Ἑλλάδι ἰδρύνθησαν ἐπὶ Καποδιστρίου (1828-1831) ἐν Αἰγίνῃ καὶ εἰτα ἐν Ναυπλίῳ ἐπὶ Ὁθωνος· μετατεθείσης δὲ τῆς πρωτεύουσας τοῦ Κράτους εἰς Ἀθήνας τῷ 1835, ὡς Μουσεῖον ἐκρησίσμευσε τὸ Θησεῖον, τὸ Ὁρολόγιον τοῦ Κυρρήστου, ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἰδρυθέντα διάφορα οἰκοδομήματα, οἷον τὸ ἐν τῷ Παρθενῶνι τέμενος, ἡ πρὸς Α. τοῦ Ἐρεχθίδου θολωτὴ πυριτιδαποθήκη, ἡ κατὰ τὴν παλαιὰν εἴσοδον Στοά, ἅπερ ἤδη ἐκορημίσθησαν, κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1885-1889 ἀνασκαφάς, καθαρισθέντος τοῦ ἀρχαίου χώρου καὶ ἀνασκαφέντος, καὶ ἡ Στοὰ τοῦ Ἀδριανοῦ. Πρῶτος ἔφορος ἀρχαιοτήτων ἐγένετο ὁ αἰδίδιμος Κυριακὸς Πιπτάκης († 1863) καὶ ὁ Λουδοβίκος Ρὺς (τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἀρχαιοτήτων († 1841), οἵτινες καὶ τὰς πρώτας ἐκείνας ἐνήργησαν ἀνασκαφάς καὶ τὰς πρώτας ἐπώπτεον ἀρχαιοτήτας, ἀποτελούσας, ὡς ἀνωτέρω, διαφόρους σποραδικὰς συλλογὰς (ὡς ἦτο ἡ Συλλογὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐν τῷ Βαρβακείῳ καὶ εἰτα ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ).

Κυρίως τὰ ἡμέτερα Μουσεία ἤρξαντο συμπληρῶνται ἀπὸ τοῦ 1885 καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ τοῦ τέως Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδία.

Οὕτω δὲ ἔχομεν ἐν Ἀθήναις τὸ «Ἑθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον», ἡ ἴδρυσις τοῦ οὗ οὐκ ἤρξατο μὲν τῷ 1872 διὰ χρημάτων τοῦ ἐν Πετροπόλει Δ. Βερναρδάκη, ἀλλὰ μόλις ἐπερατώθη τῷ 1888, ἐθνικῇ δαπάνῃ. Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ Νομισματικόν, τὸ Ἑθνολογικόν, ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ τὸ αὐτόθι Σύγγρειον Μουσεῖον τῶν τοπικῶν ἀρχαιοτήτων, ἐν αἷς ἔσχει ὁ Ἐρμῆς τοῦ Προξενίου καὶ ἡ Νύμφη τοῦ Παιωνίου, ἐν Δελφοῖς τὸ τοπικὸν Μουσεῖον, ἀναλώμασι τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρέου Συγγροῦ, ἐν οἷς ἔσχει τὸ χαλκοῦν ἀγαλμα τοῦ ἡνιόχου ἐν Σπάρτῃ τοπικῶν, ἐπίσης δὲ θαυμάσια Μουσεία ἐν Διῶν καὶ Μυκῶν· ἐν δὲ ταῖς πρωτεύουσαις πόλεσιν συλλογὰς τοπικὰς ἐναποκειμένας ἐνιαχοῦ μὲν ἐν τοῖς ὑπογείοις, ἐνιαχοῦ δὲ ἐν ἰδιαίτεροις διαμερίσμασι τῶν καταστημάτων τῶν Γυμνασίων, ὡς ἐν Πειραιεῖ, ἐν Πάτραις, ἐν Καλάμῃς, Τριπόλει, ἐν Βόλῳ (Ἀθανασάκειον), ἐν Λαρίσῃ, ἐν Τριφυλίᾳ, ἐν Ἀργεῖ, ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ, ἐν Σύρῳ ἐν τῷ δημοτικῷ καταστήματι κτλ. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη κατὰ τόπους ἴδρυσις συλλογῶν τοπικῶν, ἔσχε κατὰ τοῦτο τὸ καιρὸν, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐθνικὴν δυσπραγίαν τοῦ 1897 οἱ Τούρκοι καταλαβόντες τὴν

Θεσσαλίαν, διήρπασαν πολλές τῶν αὐτόθι ἀρχαιοτήτων καὶ πολλὰ χειρόγραφα (ἰδὲ Π. Ν. Παπαγεωργίου ἐν *Νεῇ Ἡμέρᾳ* Τεργέστης 1899, ἀριθ. 1295).

Καὶ οὐ μόνον ξένους πολλοὺς δὲν προσελκύομεν, ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπισκεπτόμεθα τὰ Μουσεία ἡμῶν. Ὡς ἔφορος ἐνθυμούμαι τὰ πολυτιμα εὐρήματα τὰ ἀνεκνυσθέντα ἐκ τῶν μυθῶν τῶν Ἀντικυθήρων, ἅπερ κομισθέντα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μοῦσεῖον, προσεῖλκυσαν μεγάλην συρροὴν ἐπισκεπτῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων. Ἡ συρροὴ ἐκείνη ἐκόπασε καὶ κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι σήμερον διαρρεῦσαν διάστημα, σπάνιοι εἶναι οἱ Ἕλληνες ἐπισκέπται τῶν Μουσείων.

Ὡς ἔφορος τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἔγραφα ταῦτα, ἵνα ἀναγνωσθῶσι καὶ μελετηθῶσι καλῶς ὑπὸ σύμπαντος τοῦ Πανελληνίου καὶ ἵνα γνωσθῇ, διὰ μυριοστὴν ταύτην φοράν, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἴμεθα ἀνθρώποι τῶν εὐκαιριῶν. Τρέχομεν ἐκεῖ, ὅπου ὁ ἡμερήσιος θόρυβος τῶν ἐφημερίδων καλεῖ ἡμᾶς, δὲν προσερχόμεθα ὡς οἱ ξένοι, ὡς μελετῶναι τῶν πατρίων ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ὡς ψυχροὶ σπουδασταὶ τῆς τέχνης, ἀλλ' ὡς περιεργοὶ θεαταὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἡμέρας! Καὶ τοῦτο παρετήρησα ἀπὸ μακροῦ καὶ ὡς ἔφορος τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ νῦν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ ὡς λόγιος ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐνώτεροι «Ἕλληνες κινούμεθα ὡς ἀνθρώποι ὑπνωτισμένοι καὶ ὑποβεβλημένοι εἰς ἰδέαν τινὰ ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων θορυβωδῶς καὶ ἄνευ τῆς δεούσης κρίσεως διατυπωμένην!

Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶδον ὁμίλους φοιτητῶν ἐπισκεπτομένους τὰ Μουσεία ἡμῶν, οὐδέποτε ἱερέα, οὐδέποτε στρατιώτην ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν εὐπαιδευτοῦ ὑπαξιωματικοῦ. Καὶ λυποῦμαι, διότι μόλις ἐξέλθω τῆς ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπηρεσίας μου, βλέπω καθ' ἑκατοντάδας τοὺς Ἕλληνας πολίτας, πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας συνωστισμένους ἐν τοῖς καφεναείοις ἢ καπηλείοις, ἐν οἷς σχεδὸν πολλοὶ αὐτῶν διημερεύουν!

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ πόλει παρατηρεῖται τὸ θέαμα αὐτὸ τῶν πολλῶν καφεναείων· οἱ ἐπαρχιώται Ἕλληνες καὶ οἱ ξένοι, θαιμαῖζουσι βλέποντες τὸν τόσον πλοῦτον τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι πλέον δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ καθήνται ἐξηπλωμένοι μακαρίως ἐν τοῖς καφεναείοις!

Καὶ ὁμῶς πόσοι ἀρὰ γέ ἐξ αὐτῶν ἀνέβησαν

εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, δι' ἣν ξένοι ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἔρχονται, πόσοι ἐπεσκέφθησαν τὰ Μουσεία! Ἐλάχιστοι. Καὶ ἤκουσα τελειόφοιτον τῆς Νομικῆς ἐπαρχιώτην, ἀπὸ τετραετίας ἐν Ἀθῆναις σπουδάζοντα καὶ μέλλοντα νὰ ὑποστῇ τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις καὶ νὰ ἀπέλθῃ οἰκάδε, διηγούμενον μεθ' ὑπερηφανείας ὅτι ἀπέρχεται τῶν Ἀθηνῶν, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Ἀκρόπολιν, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῇ οὐδὲ τὸ Ἐθνολογικὸν Μοῦσεῖον! Ὡς ἡ ἀβελτηρία ἡμῶν εἶναι παραδειγματικὴ καὶ πρέπει οἱ ἐντεταλμένοι τὰ τῆς ἀνωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως νὰ καταστήσωσιν ὑποχρεωτικὴν διὰ τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τὴν τῶν Μουσείων καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν γένει ἐπίσκεψιν, πρέπει οἱ ἄρχοντες συντόμως καὶ συντόμως νὰ εὑρωσι τὰ αἷτια, τὰ κωλύοντα τὴν τῶν ξένων ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα περιήγησιν, καὶ τότε, ἀλλὰ τότε μόνον θὰ βλέπωμεν τοὺς ξένους κατὰ χιλιάδας ἐπισκεπτομένους τὴν χώραν, ἥτις ἐξασκεῖ ἐκπαγλὸν γοητεῖαν ἀνὰ σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

Ὁ Θεόκριτος πρὸ αἰώνων ἔλεγε: «Θαρσεῖν χρή, φίλε Βίττε, τάχ' αὖριον ἔσσετ' ἄμεινον» τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ ἐκφράζομεν, ἐλπίζοντες ὅτι διὰ τῆς τοῦ ὕδατος εἰς Ἀθῆνας μεταφορᾶς, διὰ τῆς ὁδοστρώσεως καὶ φυτεύσεως κήπων καὶ ἀσυνλλίων καὶ διὰ τοῦ ὁλονὲν ἀναπτυσσομένου σιδηροδρομικοῦ δικτύου καὶ τῆς συντελέσεως τῆς γραμμῆς Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Λαρίσης-Συνόρων (εἰτα Θεσσαλονίκης), δι' ἧς οἱ Ἕλληνικοὶ σιδηρόδρομοι θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν διεθνῶν, θὰ προσελκύσωμεν ξένους εἰς τὰς χώρας ἡμῶν καὶ θὰ ἀσχολώμεθα τότε περὶ τὴν στατιστικὴν τῶν ξένων, ὡς πράττουσιν αἱ ἄνω μνημονευθεῖσαι χώραι, αἵτινες εἰσήγαγον, καὶ δικαίως, τὴν βιομηχανίαν τῶν ξένων εἰς περιωπὴν ἐπιστήμης πλουτοπαραγωγῆς.

Εὐτυχῶς, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, τὸ τοιοῦτον κατενοήθη καὶ παρ' ἡμῖν καὶ συνεστήθη: «Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Περιηγήσεων», ἥς σκοπὸς ἡ ἐνθάρρυνσις τῶν περιηγήσεων ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ προσέλκυσις ξένων διὰ καταλλήλων δημοσιευμάτων. Ἐξεδόθη δὲ καλλιτεχνικώτατα καὶ τὸ πρῶτον δελτίον αὐτῆς (μηνὸς Ἰανουαρίου 1911) ἑλληνιστί, μετ' εἰκόνων διαφόρων τοπίων τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθήνησι

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ
ἔφορος τοῦ Ἐθνικ. Ἀρχαιολ. Μουσείου

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ

Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ συνάγει τις εὐκόλως τὸ δίδαγμα, ὅτι ἰδέαι θεμελιώδεις, οἷαι αἱ πατρίς, θρησκεία, ἐλευθερία, ἐφ' ὅσον μὲν τὰ ἔθνη εὐρίσκονται ἐν μικρᾷ ἀναπτύξει, ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ γενικῶν τινων γραμμῶν, αἵτινες ἀναλόγως τοῦ ἐμφύτου χαρακτῆρος τῶν ἔθνων παρορμῶσιν αὐτὰ εἰς ἡρωϊσμόν καὶ αὐτοθυσίαν, ὅταν ὁμῶς προαχθῶσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν τὰ ἔθνη ταῦτα, τότε τὸ πρᾶγμα ἀποβαίνει δυσκολώτερον, διότι χρειάζονται πολλὰ καὶ στερεὰ βάσεις ἰδεῶν, ἵνα στηρίξωσι κοινωνίαν τινὰ εἰς τὴν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ μεγαλογυγίαν καὶ μὴ περιπέσῃ αὕτη εἰς τὸν ἐκ τοῦ ἐπιπολαίου πολιτισμοῦ προσερχόμενον ἐκφυλισμόν. Τὰ διδάγματα αὐτὰ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἱστορίαν μᾶς παρέχει κατ' ἐπανάληψιν αὕτη ἡ Ἑλληνική, διότι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπροικίσθη μὲ πολλὰ χαρίσματα φυσικά, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη κατ' ἀπανάληψιν μέχρι καὶ τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διὰ τῆς παραλύσεως τῶν ἰδεῶν περιέπεσεν εἰς μεγάλα ἀτυχήματα. Οἱ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀπαισιωτέρας τῶν δουλειῶν ζῶντες πατέρες ἡμῶν ἐμεγαλοῦργησαν μαχόμενοι μόνον «γὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν», ἐνῶ ἡμεῖς οἱ ἐν πολλοῖς ἐπιπολαίως πολιτισμένοι ἀπόγονοι αὐτῶν, πλὴν τῶν ἄλλων δεινῶν, περιεπέσαμεν πολλαχῶς εἰς εἶδος σοφιστείας, εἰς τὴν βαθμίδα ὅπου αἱ ἱερώτεραι ἰδέαι χρησιμεύουσι μόνον διὰ πυριφλεγεῖς λόγους ἢ καὶ ἐνίοτε ὡς μέσα ἄλλων σκοπῶν. Λίαν προσεχῶς θὰ διαγραφῇ ἐν βιβλίῳ τινὶ λεπτομερῶς ὁ ἀπαίσιος φράυλος κύκλος, εἰς ὃν περιέπεσεν ἐσχάτως ἡ κοινωνία ἡμῶν δι' ἑλλειψιν στερεῶν βάσεων τῶν ἰδεῶν. Ἐν μέγα ἐκφάλαιον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ θὰ εἶναι ἡ περιγραφή τῶν μεγάλων κακῶν τῶν προελθόντων ἐκ τῆς συγχύσεως τῆς πράξεως πρὸς τὴν ἐπιστήμην, εἰς ἐν ἐλάχιστον μῦρον τῆς ὁποίας ἀφορᾷ τὸ παρὸν ἄρθρον.

Πολλάκις κατηγορήθησαν ἡμετέροι καὶ ξένοι ἐπιστήμονες ὡς δῆθεν ἀντεθνικοὶ ἢ μισέλληνας δι' ἀσχολίας των καθαρῶς ἐπιστημονικῆς, ὑπὸ τῶν γνωστῶν φρουρῶν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ὑποθέσεων. Παραλείπομεν μόνον μίαν σπουδαιότητα καὶ ἀναφέρομεν μόνον μίαν σπουδαιότητα.

Γνωστὸν ὅτι ὁ δυνάμει τοῦ Πλάτωνος μόνον σοφὸς ἐπιστήμων διεκήρυξεν ἄλλοτε ὅτι ἡ Μεσαιωνικὴ καὶ Νεοελληνικὴ φιλολογία διδάσκει «πῶς τρώγονται αἱ καταλήξεις τῶν λέξεων». Προέβλεπε μάλιστα ὅτι «ἂν οἱ φοιτηταὶ διδάχθῶσι τοιαῦτα θὰ ἐξεγερθῶσι» (ἐννοεῖται ὑπὸ τίνος).

Ἄλλοτε ἔγινε μακρὸς λόγος εἰς τὴν Βουλὴν

διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Νεοελληνικῆς ἐν Παρισίοις καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ παρασυρθῇ ἡ Κυβέρνησις εἰς ἀδέξιον καὶ ἄσκοπον διπλωματικὸν διάβημα πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν. Ἐσχάτως ἐλέχθη ἐπανειλημμένως καὶ πάλιν εἰς τὴν Βουλὴν δυστυχῶς, ὅτι πολλαχού τῆς Εὐρώπης ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις ὑπάρχουσιν «ὑπονομευτήρια» τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης. Ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ πρὸ τίνος ἡ ἐφημερίς «Ἀστραπὴ» ἐξυμνεῖ πολιτευτὴν τινα, διότι δῆθεν προεῖδεν αὐτὸς ἄλλοτε μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν εὐφυΐαν κινδύνους ἀνυπάρχοντος καὶ ὑπεστήριξε σοβαρῶς, ὅτι ἐν Παρισίοις δὲν διδασκείται ἡ ἀληθὴς Νεοελληνική, ἡ ἐθνικὴ δηλαδή, ἀλλ' «ἡ μαλλιαρική», καὶ ὅτι δι' αὐτὸ ἦτο ἀνάγκη κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως. Ἐσχάτως ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθῆναι» ἔγινε κάποιος ὑπαινιγμὸς διὰ «μαλλιαρική» διαλέξεις εἰς τὸν «Παρνασσόν» καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐφημερίδι ὑπεστήριξε τις τὰ αὐτὰ περὶπου κατὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐν Παρισίοις διδασκόντων Ι. Ψυχάρη καὶ Η. Ρερνὸτ, συνέστησε δὲ εἰς τὴν νῦν Κυβέρνησιν νὰ προβῇ τέλος πάντων αὕτη ὡς ἀνορθωτικὴ εἰς τὸ διάβημα, τὸ ὁποῖον παρημέλησαν νὰ πράξουν αἱ ἄλλαι Κυβερνήσεις. Χάριν τῆς ἀληθείας καὶ μόνης παρατηρῶ συντόμως τὰ ἑξῆς.

Εἶναι βέβαια λυπηρὸν νὰ λέγεται, ἀλλὰ εἶναι δυστυχῶς γεγονός, ὅτι ἀληθὴς ἐπιστήμη μόνον εἰς μερικὰ ἄτομα ὑπάρχει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ὅποια καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν ἔχουν πλήρη τὴν παρηρσίαν διὰ διαφόρους λόγους νὰ διαχωρῶσιν τὴν ἀλήθειαν, ἐνῶ ἡ οὐσία τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἄνευ ταύτης καταντᾷ σχεδὸν περιττὴ ἡ ἐπιστήμη, ὡς πράγματι καὶ κινδυνεύει νὰ συμβῇ παρ' ἡμῖν, ὅπου δημοκόποι ὑπεισλήθον εἰς τὸ ἔργον τῶν ἐπιστημόνων. Τριουτοτρόπως ἐξηγεῖται πῶς δὲν κατώρθωσεν ἀκόμη ἡ κοινωνία μας εἰς πολλὰ ζητήματα νὰ διακρίνῃ ἀπλούστατα πράγματα καὶ νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀπλούστατον ἀξίωμα ὅτι ἐπιστήμη καὶ πράξις εἶναι δύο πράγματα χωριστά, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἴσταται τόσον ὑψηλὰ, ὥστε νὰ εἶναι ἀνάδεια νὰ τὴν προσβάλλῃ ὁ πρῶτος τυγῶν, ἀναμειγνύων αὐτὴν μὲ ἄλλα δευτερεύοντα καὶ ἄσχετα πρὸς αὐτὴν πράγματα, ὅσον σπουδαῖα καὶ ἂν φαίνονται αὐτὰ ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀκόμη καὶ ὅταν χαρακτηρίζονται ὡς δῆθεν ἐθνικά. Τότε καὶ μόνον τότε ἡ ἐπιστήμη προχωρεῖ ἐλευθέρως καὶ ὀδηγεῖ περρωτισμένως καὶ τὴν πρᾶξιν, τότε καὶ μόνον τότε ὑπάρχει ἀληθὴς πολιτισμὸς εἰς τινα λαόν. Ἐδῶ ἡμεῖς δυστυχῶς τὰ ἐκάμαμεν ὑπὸ τὴν ἑπομένην αὐτὴν σαλῶτα. Χρόνια τώρα ταράσ-

σει τὸ Πανελλήνιον (ἐσχάτως ἰσχυρότατα καὶ ἐπιβλαβέστατα) μὲ τὴν μέθοδον αὐτὴν τῆς σαλατοποιήσεως κάποιος σύγχρονος Καγλιόστρος, διὰ τὸν ὁποῖον, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀνεχομένην τοιαῦτα σημερινὴν κοινωνίαν, πολὺ γρήγορα θὰ εὐρεθῇ εἰς μεγάλην ἀπορίαν ἢ ἐπερχομένη γενεά. Ἀλλὰ μὴπως δὲν μᾶς ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ κακομοιρία μας καὶ θέλομεν νὰ τὴν ξεσκεπάσωμεν καὶ νὰ τὴν διακηρύξωμεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον; Τὸ πρᾶγμα μὲ ὀλίγας λέξεις ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἐχομεν ἡμεῖς τὴν γλῶσσαν μας ἢ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς γλώσσας μας. Διὰ τὸ ζήτημα τῆς χρήσεως τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τύπου τῆς γλώσσας ἐγεννήθη τὸ λεγόμενον γλωσσικὸν μας ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον καθεὶς δύναται νὰ ἔχη τὰς γνώμας του, χωρὶς αἱ τυχόν ὡς κακαὶ κρίνεται ὑπ' ἄλλων ἰδέαι του νὰ τὸν στεροῦν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι καὶ νὰ νομίζεται καλὸς εἰς τὴν ἄλλην δρᾶσίν του. Τὸ ὅτι τοῦτο δὲν γίνεται εἰς τὴν κοινωνίαν μας γενικῶς, εἶναι ἀποδείξεις ὅτι αὐτὴ ἔχει καὶ ἀκαθάρτους ἰδέας καὶ ὑποβολὴν ἀπὸ μερικὸν ἀκαθάρτους σοφούς, ὅτι δηλαδὴ αὐτὴ συνήθισε κατὰ μέρος νὰ σκέπτεται ἀνηθικῶς. Καλὰ καλὰ μάλιστα ὁ πραγματικὸς κάτοχος τῆς ἐπιστήμης ἡμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ πορεία τῆς γλώσσας δὲν ἐπιρεάζεται διόλου ἀπὸ παρομοίας συζητήσεις καὶ θορυβῶν καὶ τυχόν λαμβανόμενα μέτρα πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν καὶ ὅτι εἶναι προδιαγεγραμμένον ὑπὸ τῶν φυσικῶν νόμων τῶν διεπόντων τὰς γλώσσας ὅλας καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἰδικήν μας, θὰ γίνῃ θάττον ἢ βραδίον ἀμετακλήτως. Ὁ φανατισμὸς καὶ τὰ πάθη τῆς σημερινῆς συζητήσεως, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ εἶναι καθαρῶς ἀκαδημαϊκὴ, ἀποδεικνύουν μόνον τὰ πάθη καὶ τὴν ἀγένειαν τῶν συζητούντων ἀτόμων, δηλαδὴ μὲ ἄλλους λόγους ὅτι δὲν εἴμεθα ἀκόμη ἐντελῶς πολιτισμένοι ἄνθρωποι, μολονότι μερικοὶ ἀφελεῖς ἢ λαοπλάνοι μᾶς κοπανίζουν ἐντελῶς τὸ ἐναντίον. Αὐτὴ εἶναι ἡ μία ὄψις τοῦ ζητήματος, ἡ πρακτικὴ, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ, ὡς εἴπομεν, ἀπαιτεῖ συζητήσιν μόνον ἐπιστημονικῶν καὶ οὐχὶ ἀνθρώπων τῶν τριόδων. Ἄν τὸ ζήτημα ἐξεπορνεύθῃ παρ' ἡμῖν, βεβαίως πταίνουσι οἱ διάφοροι σοφοί μας, οἱ ὁποῖοι μετέδωκαν τὴν ψυχῶσιν αὐτὴν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἄνθρωπος σεβόμενος ἑαυτὸν καὶ μὴ εἰδικὸς δὲν ὀμλεῖ διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐμελέτησε.

Ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ ὄψις τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ ἑξῆς. Τὸν σημερινὸν γραπτὸν μας λόγον τὸν διεμόρφωσαν οἱ λόγιοι τοῦ Ἑθνικοῦ κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἰδίως κατὰ τοὺς δύο παρελθόντας αἰῶνας, μὲ διάφορα στοιχεῖα. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἂν εἶναι ἡ σημασία του ἡ πρακτικὴ δι' ἡμᾶς, εἴτε οὗτος εἶναι ἐθνικὸς, εἴτε μελίσσας, μελίστα-

γῆς, ἡδύτατος, ὠραιότατος κλπ. κλπ., διὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ γραπτὸς μας λόγος εἶναι σχεδὸν περιττός. Ἡ ἐπιστήμη, ἡ γλωσσολογία δηλ. καὶ φιλολογία, διὰ τὴν ἔρευναν ἔχει ἀνάγκην τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας, διότι ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν διὰ μέσου τῶν αἰώνων διεσώθη τὴν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ μὲ πλείστας παραλλαγὰς εἰς τὰ κατὰ τόπους ἰδιώματα καὶ πλοῦτον λεξιλογικὸν μέγιστον. Ἀνεξαρτήτως τῆς σημασίας τῆς διὰ τὰς πρακτικὰς μας χρήσεις, ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι διὰ τὴν ἐπιστήμην πραγματικὸς θησαυρός. Ὅλαι αἱ φιλολογίαι τοῦ κόσμου ἐνεπνευμάθησαν ἀφ' οὗ κατενοήθη ἡ ἀλήθεια ὅτι δέον νὰ ἐξετάζεται τὸ παρὸν διὰ νὰ ἐννοηθῇ καλῶς τὸ παρελθόν. Ἐσώθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους πλείστα στοιχεῖα γλωσσικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπαντῶνται εἰς τὰ φιλογικὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαιότερων ἐποχῶν ἢ χρησιμεύουσιν εἰς ὁρθὴν ἐρμηνείαν πολλῶν δυσερμηνεύτων ἀρχαιοτέρων. Μόνον διὰ τῆς μελέτης τῆς παρούσης φάσεως τῆς Νεοελληνικῆς δημώδους θὰ εἰσδύσωμεν τελείως εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας τῶν παρελθουσῶν περιόδων. Μόνον διὰ τῆς μελέτης ταύτης εἶναι δυνατόν νὰ ἀνεγείρωμεν τὸ λαμπρὸν μνημεῖον τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἡ ἔρευνα αὐτῆς θὰ προσπορίσῃ διδάγματα μεγάλα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν κύρος γενικώτερον διὰ τὴν ἐπιστήμην, διότι οὐδεμία ἄλλη γλῶσσα τοῦ κόσμου ἔχει ἱστορίαν ἀδιάκοπον τριῶν χιλιᾶδων περίπου ἐτῶν. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐδῶ ἐν ἀληθείᾳ Ἀβδηριτισμῷ κοιμώμεθα κατὰ μέγα μέρος ἀκόμη καὶ ἐγκληματοῦμεν εἰς ζήτημα ἀληθὺς ἐθνικὸν καὶ ὄχι ψευδεθνικόν, ὅπως μερικὰ σεβριόμενα ἀπὸ μερικὸν δῆθεν σοφούς. Ἀλλ' οἱ Εὐρωπαῖοι πρὸ πολλοῦ κατενόησαν τελείως τὴν σημασίαν τῆς Νεοελληνικῆς δημώδους, πολλοὶ ὡς ἀπεσταλμένοι διαφόρων Ἀκαδημιῶν ἢ ἄλλων σωματείων εἰργασθησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν Νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων, πολλοὶ ἔγραψαν ὀγκώδη βιβλία δι' αὐτά, τῶν ὁποίων οὐτε ἰδέαν ἔχουν οἱ διάφοροι ταρταρίνοι παρ' ἡμῖν. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους εἰς πολλὰ Πανεπιστήμια εἰσῆχθη ἡ διδασκαλία τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας καὶ τῶν ἰδιωμάτων τῆς. Αὐτὴ εἶναι «ἡ μαλλιαρὴ», ἡ ὁποία διδάσκεται εἰς τὰ ξένα Πανεπιστήμια καὶ τὴν ὁποίαν ἂν ἐσπουδάσαμεν καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ εἴμεθα τόσοι κουρεμένοι ἢ μᾶλλον κουτσουρεμένοι, ὅπως εἴμεθα σήμερον. Καλὸν λοιπὸν εἶναι νὰ παύσῃ τοῦλάχιστον ἡ κοροϊδία τῶν ἰδεῶν, ὅταν δὲν εἴμεθα ἄξιοι διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν. Οἱ διάφοροι ἐρασιτέχναι καλὸν θὰ εἶναι νὰ κρατοῦν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοὺς τὰς σοφὰς τῶν γνώμας καὶ νὰ μὴ συμβουλεύουν μωρὰ πράγματα ὡς σοφὰ μέτρα. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις βεβαίως θὰ μᾶς

οἰκτείρη ἂν ἀκούσῃ τοιαύτας συστάσεις τῆς Κυβερνήσεώς μας, ἂν μάλιστα προσηύχῃ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι δῆθεν τοιαῦται εἶναι αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἑθνικῆς ἀντιπροσωπείας. Ἐν πρᾶγμα πρέπει νὰ γνωρίζουν καλῶς οἱ ταῦτα γράφοντες, ὅτι αὐτοὶ διὰ τῶν γραφομένων τῶν γίνονται μεγαλότερας ἐθνικῆς βλάβης αἷτιοι ἀπὸ ὅσον ἔγινε τυχόν ὁ Ψυχάρης διὰ τῶν ἰδεῶν του περὶ τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος. Διὰ νὰ καθήσωμεν μάλιστα τὰ πατριωτικὰ τῶν νεύρα παρατηροῦμεν (προλαμβάνοντες τὸν ἱστορικὸν τῆς ἐποχῆς μας) ὅτι κατὰ τὸν μὴ περιορισμένως ἀλλ' ὑπὸ γενικώτερας ἀντιλήψεις κρίνοντα

τὰ πράγματα ὁ Ψυχάρης ἔγινε πρόξενος ὠφελείας καὶ ὄχι βλάβης, ἔστω καὶ ἂν ἡ ὠφέλειά του εἶναι ἀρνητικὴ μόνον. Μὲ ἓνα γερὸ κτύπημα δηλαδὴ ἔφερε στὰ λογικὰ τῆς μεγάλης μερίδας τῆς κοινωνίας μας καὶ τὴν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ δύο μεγάλα ἀλληλένδετα κακά, τὸν προγονισμὸν καὶ τὸν λογιωτατισμὸν. Μᾶς χρειάζεται ἴσως ἓνας νέος Ψυχάρης ἀκόμη, ὁ ὁποῖος μὲ ἓνα ἄλλο γερὸ κτύπημα θὰ ἀπαλλάξῃ ἐντελῶς τὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὸ βῆμα σημειωτόν, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν κρατοῦσι δεσμίαν πολυχρόνιοι μοιραῖαι ἐπιδράσεις μερικῶν κατὰ συνθήκην σοφῶν. Καὶ τότε σίγουρα τὸ Ἑθνος θὰ προοδεύσῃ.

A. X. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ — ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ Ἡ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Μεταξὺ ὅλων τῶν κοσμικῶν βιβλίων μόνον εἰς τὸν Πλάτωνα ἡμπορεῖ δικαίως ν' ἀπονεμηθῇ ὁ φανατικὸς ἔπαινος, τὸν ὁποῖον ὁ Ὁμάρ ἀπένεμεν εἰς τὸ Κοράνιον λέγων: «Καύσατε τὰς βιβλιοθήκας, διότι πᾶν ὅ,τι πολῦτιμον περιέχουν, ὑπάρχει ἤδη εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον». Τ' ἀποφθέγματά του περιέχουν τὴν παιδείαν τῶν ἐθνῶν· εἶνε ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος ὅλων τῶν σχολῶν, εἶνε ἡ πηγὴ ὅλων τῶν φιλογικῶν. Εἶνε ἐγκυρίδιον καὶ ἐπιτομὴ τῆς λογικῆς, τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, τῆς συμμετρίας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς γλωσσολογίας, τῆς ὀητικῆς, τῆς ὀντολογίας, τῆς ἠθικῆς ἢ τῆς πρακτικῆς σοφίας. Οὐδέποτε ὁ νοῦς καὶ ἡ ἔρευνα ἐνὸς ἀνθρώπου ἐξετάθη εἰς τόσον ἀπέραντα ἐδάφη. Ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἀπορρέουν ὅλα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα γράφονται καὶ ἔως τὴν σήμερον ἀκόμη καὶ ἐξακολουθοῦν εἰσεῖν νὰ συζητοῦνται μεταξὺ τῶν φιλοσοφούντων ἀνθρώπων. Ἡ θραῦσις, τὴν ὁποίαν κάμνει εἰς τὰς σημερινὰς πρωτοτυπίας, εἶνε μεγάλη αὐτὸς μᾶς ἀνεβίβασεν εἰς τὸ μεταίχιμον τοῦ βουνοῦ, ὅπουθεν ἀπεσπάρθησαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ λιθάρια, πὺν τὰ καλοῦμεν *πρωτοτυπίας*. Ἀπὸ διαχιλίων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα αὐτὸς εἶνε ἡ βίβλος τῶν σοφῶν καὶ ὅλοι οἱ τολμηροὶ νέοι, πὺν ἔχουν νὰ εἰποῦν κατ' ὠραῖον εἰς κάθε νέαν γενεάν, — οἱ Βοέτιοι, οἱ Ραμπελαί, οἱ Ἑρασμιοὶ, οἱ Μπροῦνο, οἱ Λόκε, οἱ Ρουσσώ, οἱ Ἀλφιέροι, οἱ Κόλραϊτς — ὅλοι εἶνε ἀναγνώσται τοῦ Πλάτωνος, πὺν ἀπέκτησαν τὴν ἱκανότητα νὰ μεταφράσουν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ τῶν ὅ,τι καλύτερον εἶχεν ἐκεῖνος μέσα του. Καὶ ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους ἀκόμη ἀνδρας πρέπει νὰ γίνῃ κάποια ἀφαίρεσις

συνεπεία — πὺν νὰ τὸ εἶπω; — τῆς ἀτυχίας, πὺν εἶχαν νὰ ἔλθουν εἰς τὸν κόσμον ὕστερον ἀπὸ αὐτὸν τὸν Γενικευτὴν, ὁ ὁποῖος ἐξήντησεν ὅλα τὰ θέματα. Καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος καὶ ὁ Κοπερνίκος καὶ ὁ Νεύτων καὶ Μπέμε καὶ ὁ Σβέδομποργ καὶ ὁ Γκαίτε εἶνε καὶ αὐτοὶ χρεωφειλέται του καὶ ἀναγκάζονται νὰ τὸν ἀναμασήσουν. Διότι πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἤξευρε καὶ ἐτόλμησε νὰ διατυπώσῃ τοὺς πλέον γενικοὺς ὅρους, ὁφείλομεν ἐπίσης ν' ἀποδώσωμεν καὶ τὴν δόξαν τῶν εἰδικῶν λεπτομερειῶν, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἐξ ἐκεῖνων.

Ὁ Πλάτων εἶνε ἡ Φιλοσοφία καὶ ἡ Φιλοσοφία εἶνε ὁ Πλάτων, — ἡ δόξα καὶ τὸ αἶσχος ἐν ταύτῃ τῇ ἀνθρωπότητι, ἐπειδὴ οὐτε ὁ Λατίνος οὐτε ὁ Σάξων κατάρθωσε μὴδὲ μίαν καὶ κεραίαν νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς ἐννοίας τῶν κατηγοριῶν του. Δὲν εἶχε γυναῖκα, δὲν εἶχε τέκνα· ἀπόγονοί του ὅμως εἶνε οἱ φιλόσοφοι ὅλων τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν καὶ ὅλοι αὐτοὶ εἶνε βαπτισμένοι μέσα εἰς τὸ χρῶμα τῆς διανοίας του. Ὅσονοδήποτε μεγάλους ἀνδρας καὶ ἂν μᾶς στέλλῃ ἀκατάπανστα ἡ φύσις ἀπὸ τὰς ἀβύσσους τοῦ σκότους, ὅλοι εἶνε ἀνδρες *ἰδιοὶ του*, ὅλοι εἶνε *πλατωνικοί*! Καὶ ἔχομεν ἔμπροσθέν μας κατὰ πρῶτον τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς φιλοσόφους, ἀποτελοῦντας ὁλόκληρον πλειάδα μεγάλων πνευμάτων, ἀργότερα τοὺς μεγάλους ἀνδρας τῶν χρόνων τῆς Ἑλισάβετ, πὺν καὶ αὐτοὶ δὲν εἶνε κατώτεροι τῶν πρώτων, τὸν σερ Θωμᾶν Μούρ, τὸν Ἑρρίκον Μούρ, τὸν Τζῶν Σμίθ, τὸν λόρδον Βάκωνα, τὸν Ἱερειάν Τέϋλορ, τὸν Ράλφ Κούδουωρ, τὸν Σύνδεγμα, τὸν Θωμᾶν Τέϋλορ, τὸν Φιτοῖνον καὶ τὸν Μιρανδόλαν. Ὁ Καλβινισμὸς περιέχεται ἤδη εἰς τὸν *Φαίδωνα*, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει μάλιστα καὶ αὐτὸν τὸν Χριστιανισμὸν.

«Ο Ἰσλαμισμός ὅλην τὸν φιλοσοφίαν του — εἰς τὸ ἐγκλεισθῆναι τῆς ἡθικῆς, εἰς τὸ Ἀγλάκ-υ-Γιά-λαλν — δανείζεται παρ' αὐτοῦ. Ὁ Μυστικισμός δολόκληρόν του τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸν Πλάτωνα τὸ εὐρίσκει. Ὁ ἄστος αὐτὸς μᾶς ἑλληνικῆς πόλεως δὲν ἔχει γενέθλιον πόλιν καὶ δὲν ἔχει πατριδα, διότι ὁ Ἄγγλος, πού τὸν ἀναγινώσκει ἀναφωνεῖ: «Τί ἀγγλικά!» καὶ ὁ Γερμανός: «Τί τευτονικά!» καὶ ὁ Ἰταλός: «Τί ῥωμαϊκά καὶ τί ἑλληνικά!» Ὅπως περὶ τῆς ἀργείας Ἑλένης ἐλέγγοτο ὅτι εἶχε τὸ καθολικὸν ἐκεῖνο κάλλος, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου ὁ καθεὶς ἡσθάνετο τὸν ἑαυτὸν του δεσμευόμενον καὶ ἀνήκοντα εἰς αὐτήν, ἔτσι καὶ ὁ Πλάτων εἰς τὸν ἀναγνώστην τῶν μερῶν μας φαίνεται σὰν νὰ ἦνε ἀμερικανικὸν πνεῦμα. Ὁ ἀπέραντος καὶ τὰ πάντα περιλαμβάνων ἀνθρωπισμός του ὑπερπηδᾷ ὅλα τὰ τοπικὰ καὶ ἰδιαίτερα σύνορα.

Ἡ ἀχανὴς αὐτὴ ἔκτασις τοῦ πνεύματός του μᾶς διδάσκει προσέτι ποίαν γνώμην πρέπει νὰ σχηματίζωμεν περὶ τοῦ πολλαχῶς διαφιλονικουμένου ζητήματος περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενων συγγραμμάτων, — περὶ τοῦ ποῖα ἐξ αὐτῶν εἶνε γνήσια καὶ ποῖα ὑποβολιμαία. Εἶνε περίεργον ὅτι ὁποῦδήποτε καὶ ἂν ἐμφανισθῇ ἀνὴρ ὑπερέχων κατὰ μίαν ὁλόκληρον κεφαλὴν τοὺς συγχρόνους του, θὰ γεννηθοῦν θᾶπτον ἢ βράδιον ἀμφιβολίας περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἔργων του. Τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὸν Ὁμήρον, εἰς τὸν Πλάτωνα, εἰς τὸν Ῥαφαῆλ καὶ εἰς τὸν Σαίξπηρ. Διότι αὐτοὶ οἱ ἄνδρες ἐξασκοῦν εἰς τοὺς συγχρόνους τῶν μίαν τοιαύτην μαγνητικὴν δύναμιν, ὥστε οἱ τριγυροῦντες ἡμιποροῦν νὰ ἐκτελέσουν ὅ,τι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν θὰ κατόρθωναν μόνοι των καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ μέγας ἀνὴρ ζῇ ταυτοχρόνως μέσα εἰς πολλὰ σώματα καὶ γράφει ἢ ζωγραφίζει ἢ ἐργάζεται μὲ πολλὰς χεῖρας καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ δὲν εἶνε πλέον εὐκόλῳ νὰ ἐξακριβωθῇ ποῖον εἶνε τὸ αὐθεντικὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ ποῖον εἶνε ἁπλῶς προϊὼν τῆς σχολῆς του.

Καὶ ὁ Πλάτων, ὅπως καὶ πᾶς μέγας ἀνὴρ, ἀπερρόφησε τὴν ἐποχὴν του. Τί ἄλλο εἶνε ὁ μέγας ἀνὴρ παρὰ ἄνθρωπος μὲ δυνατὰς ἀπορροφητικὰς ιδιότητας, μὲ τὰς ὁποίας παραλαμβάνει μέσα του ὡς πνευματικὴν τροφήν ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐν γένει πᾶσαν γνῶσιν τῆς ἐποχῆς του; Τίποτε δὲν ἀφήνει ἄθικτον καὶ τὰ πάντα εἶνε ἱκανὸς νὰ χειρισθῇ. Ὅ,τι δὲν χρησιμεύει εἰς τὴν ἡθικὴν διάπλασιν, θὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὴν γνῶσιν. Συνεπεία τούτου κατηγορεῖται πάντοτε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ὡς λογολόπος. Ἀλλὰ μόνον ὁ δημιουργικὸς νοῦς ἡξέυρει νὰ δανεισθῇ καὶ ἡ κοινωνία δὲν ἄρχει νὰ λησμονήσῃ τοὺς ἀπειραγίθμους ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι ἐδούλευσαν ὑπὸ τὰς

διαταγὰς τοῦ ἀρχιτέκτονος τούτου καὶ ἐπιφυλάσσει ὅλην τὴν τὴν εὐγνωμοσύνην μόνον εἰς αὐτόν. Ἐγκωμιάζοντες τὸν Πλάτωνα πιθανὸν νὰ ἐγκωμιάζωμεν ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Σόλωνα, τὸν Σώφρονα, ἢ τὸν Φιλόλαον. Ἔστω. Κάθε βιβλίον εἶνε ἀπόσπασμα ἄλλου, καθὼς καὶ κάθε στίχις εἶνε ἐπίσης ἀπόσπασμα ἀπὸ ὅλα τὰ δάση, τὰ ὄρυχεῖα, καὶ τὰ λατομεῖα καὶ κάθε ἀνθρώπος εἶνε ἀπόσπασμα ἀπὸ ὅλους τοὺς προγόνους του. Καὶ ὁ ἀθροιστικὸς αὐτὸς δημιουργικὸς νοῦς εἰσέπρατε φόρους ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη.

Ὁ Πλάτων ἀπερρόφα ὅλην τὴν γνῶσιν τῆς ἐποχῆς του· τὸν Φιλόλαον, τὸν Τίμαιον, τὸν Ἡράκλειτον, τὸν Παρμενίδην καὶ λοιπούς, ἔπειτα τὸν διδάσκαλόν του Σωκράτη — καὶ ἐπειδὴ εἶχε συνείδησιν τῆς συνθετικῆς του δυνάμεως, ἡ ὁποία καὶ τότε καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη ἔμεινεν ἀνέφικτος — μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν διὰ νὰ κάμῃ ἰδικόν του ὅ,τι ἡδύνατο νὰ τοῦ προσφέρῃ ὁ Πυθαγόρας, κατόπιν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἴσως ἔτι βαθύτερον εἰς τὴν Ἀνατολήν διὰ νὰ μεταγγίσῃ εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα τὸ ἄλλο ἐκεῖνο στοιχεῖον, τοῦ ὁποῖου εἶχεν ἀνάγκη ἡ Εὐρώπη. Αὐτὸ τὸ τεράστιον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἐναπεταμίευσεν ἡ διάνοιά του, παρέχει εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ θεωρηθῇ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὴν πολιτείαν του αὐτὸς ὁ ἴδιος λέγει: «Τόδε μὲν οὖν, οἶμαι, πᾶς ἡμῖν δμολογήσει, τοιαύτην φύσιν καὶ πάντα ἔχουσαν, ὅσα προσετέξαμεν νῦν δὴ, εἰ τελέως μέλλοι φιλόσοφος γενέσθαι, ὀλιγάκις ἐν ἀνθρώποις φύεσθαι καὶ ὀλίγας». Πᾶς ἄνθρωπος, θέλων νὰ ἐκτελέσῃ τι ἀξιόλογον, ὀφείλει ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον ἀπὸ ὑψηλοτέρας περιωπῆς. Ὁ φιλόσοφος ὀφείλει νὰ ἦνέ τι πλεον τοῦ ἁπλοῦ φιλοσόφου. Ὁ Πλάτων εἶνε προικισμένος μὲ ὅλα τὰ προσόντα τοῦ ποιητοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος μάλιστα εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς ὑψίστης βαθμίδος (μολονότι ὑποθέτω ὅτι ἐστρεφεῖτο τοῦ χαρίσματος τῆς λυρικῆς ἐκφράσεως) καὶ κυρίως δὲν εἶνε ποιητὴς διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἐπροτίμησε νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ποιητικὴν τὸν ἰδιοφυῖαν πρὸς ἄλλον σκοπόν. Οἱ μεγάλοι νόες ἔχουν τὰς συντομωτέρας βιογραφίας. Καὶ οἱ ἐξάδελφοί των ἀκόμη δὲν γνωρίζουν τὰ κατ' αὐτοὺς. Ἐξήσαν εἰς τὰ συγγράμματά των καὶ ὁ οἰκιακὸς καὶ ὁ δημόσιος βίος των ἦτο συνήθης καὶ χυδαῖος. Ἐὰν θέλωμεν νὰ μάθωμεν ποῖα ἦσαν αἱ κλίσεις των καὶ ποῖα ἡ μορφή των, θὰ εὕρωμεν ὅτι ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας των, πού τοὺς ἐθαύμασε περισσότερο, αὐτὸς ἔχει καὶ τὰ πλεον ὅμοια μὲ αὐτοὺς χαρακτηριστικά. Ἰδιαιτέρως ὁ Πλάτων δὲν ἔχει ἐξωτερικὴν βιογραφίαν. Δὲν ἡξέυρομεν καθόλου, ἐὰν εἶχεν ἐρωμένην, γυναῖκα ἢ τέκνα. «Ὅλα ταῦτα τ' ἀνέμιξε καὶ ἀπετέλεσε χρώματα. Ὅπως ἡ καλὴ θερμάστρα καίει καὶ

καταναλίσκει καὶ τὸν ἴδιόν της καπνόν, ἔτσι καὶ ὁ φιλόσοφος ὅ,τι ἀξιόλογον περιέχει ἡ ὑπαρξίς του τὸ μεταβάλλει εἰς τὰ ἔργα τῆς διανοίας του.

Ἐγεννήθη εἰς τὰ 430 π. Χ. καθ' ὃν περίπου καιρὸν ἀπέθνησκεν ὁ Περικλῆς· εἴλεκε τὸ γένος ἀπὸ ἐπιφανῆ τῶν Ἀθηναίων οἰκογένειαν καὶ εἶχε, φαίνεται, κατ' ἀρχὰς κλίσιν πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔργα, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του συναντηθεὶς μὲ τὸν Σωκράτη, ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸ στάδιον τῶν ὁπλῶν καὶ παρέμεινεν ἐπὶ δέκα ἔτη μαθητὴς τοῦ Σωκράτους μέχρι τῆς θανάτου. Κατόπιν ἀπήλθεν εἰς τὰ Μέγαρα, μετέβη κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Δίωνος καὶ τοῦ Διονυσίου εἰς τὴν Συκελίαν. Ἀργότερα ἐπεξέτεινε τὰς περιηγήσεις τὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν, κατὰ τινὰς μὲν τρία, κατ' ἄλλους δὲ δεκατρία ἔτη. Μερικοὶ μάλιστα λέγουσιν, ὅτι ἐταξίδευσε καὶ μέχρι Βαβυλῶνος, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε βέβαιον. Ἐπανελθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἤρχισε νὰ διδάσκη ὅσους εἴλκυνεν ἡ φύμις του καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ 81^{ον} ἔτος τῆς ζωῆς του, τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, καθ' ἣν ὦραν ἡσχολεῖτο γράφον.

Ἀλλὰ ἡ βιογραφία τοῦ Πλάτωνος εἶνε ἐσωτερικὴ. Πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καταλαμβάνει τὴν ὑπάτην θέσιν εἰς τὴν πνευματικὴν Ἱστορίαν τῆς φυλῆς μας καὶ διατί οἱ ἄνθρωποι, ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν τῆς μαθησεώς των, γίνονται ὅλοι μαθηταὶ του, — ἂν οὐ ὅπως ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐμβῆκε μέσα εἰς τὴν οἰκιακὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς ὁμιλίας κάθε ἀνδρός καὶ κάθε γυναῖκος τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανικῶν ἔθνων, ἔτσι καὶ τὰ συγγράμματά τοῦ Πλάτωνος ἀπησχόλησαν κάθε φιλοσοφικὴν σχολήν, κάθε λόγιον, κάθε Ἑκκλησίαν, κάθε ποιητὴν καὶ μάλιστα κατέστησαν ἀδύνατον εἰς τὸν καθένα, μολὶς φθάσῃ εἰς ἐν ἁπλῶς ἀνώτερον ἐπίπεδον μορφώσεως, νὰ σκέπτεται ἄλλως παρὰ δι' αὐτοῦ. Τὸν βλέπομεν νὰ στέκεται εἰς τὸ μέσον μεταξὺ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς σκέψεως κάθε ἀνθρώπου, ἂν οὐ ἐπέθηκε τὸ ὄνομά του καὶ τὴν σφραγίδα του εἰς τὴν γλώσσαν καὶ εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς σκέψεως. Ὅσάκις τὸν ἀναγινώσκω, πάντοτε κινεῖ τὴν ἐκκληξίν μου ὁ νεωτερισμὸς τοῦ ὕφους του καὶ τοῦ πνεύματός του. Μέσα εἰς αὐτὸν ἔχομεν τὸν σπόρον τῆς Εὐρώπης ἐκείνης, ἡ ὁποία μᾶς εἶνε τόσον γνωστὴ μὲ τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῶν τεχνῶν της καὶ τῶν πολέμων, μέσα εἰς αὐτὸν ὑποφώσκουν ἡρέμως ὅλα της τὰ χαρακτηριστικά, εὐκρινῶς ἥδη κατάδηλα ὑπὸ τὸ διανγὲς πνεῦμα του, ὅχι ὅμως καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα οὐδένης ἄλλου πρὸ αὐτοῦ. Εἰς τὰς ἱστορίας ἐπανελήφθη ἔκτοτε πλειστάκις, ἀλλὰ κἀνὲν νέον στοιχεῖον δὲν

προστέθη εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχικῶς πλασθεῖσαν εἰκόνα. Ἡ αἰωνία του νεωτεριστικότης εἶνε τὸ κριτήριον διὰ κάθε ἀριστοτέχνημα, εἶνε ἡ ἀπόδειξις ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν παρέρυθη ἀπὸ τίποτε τὸ τοπικὸν καὶ πρόσκαιρον, ἀλλὰ ἐπέμεινεν εἰς τοὺς πραγματικὸς καὶ διαρκεῖς χαρακτήρας. Πῶς λοιπὸν συνέβη ὁ Πλάτων νὰ γίνῃ Εὐρώπη καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς Εὐρώπης καὶ σχεδὸν ν' ἀποτελῇ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Φιλολογίαν τῆς εἶνε τὸ πρόβλημα, τοῦ ὁποῖου τὴν λύσιν ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὸ παρὸν θέμα.

Τὸ τοιοῦτον δὲν θὰ ἦτο ποτε δυνατόν ἄνευ ἐνὸς ὕγιους, ἀληθινοῦ καὶ τελείου ἀνθρώπου, ἱκανοῦ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ συγχρόνως τὸ ἰδεῶδες, ἦτοι τοὺς νόμους τοῦ πνεύματος καὶ τὸ πραγματικόν, ἦτοι τὴν τάξιν τῆς φύσεως. Ἡ πρώτη περίοδος ἐνὸς ἔθνους, ὡς καὶ ἡ κάθε ἀτόμου, εἶνε ἡ περίοδος τῆς ἀνεπιγνώστου ὀρμητικῆς δυνάμεως. Τὰ παιδιά κλαίουσιν, φωνάζουσιν καὶ ποδοκροτοῦν ἐξ ὀργῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ἡμποροῦν νὰ ἐκφράσουν τὰς ἐπιθυμίας των. Μόλις ἀρχίσουν νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ λέγουν ὅ,τι θέλουν καὶ διατί τὸ θέλουν, γίνονται ἡπιώτερα. Εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐνηλίκων, ἐφ' ὅσον ἀκόμη ἡ δύναμις τῆς διανοίας εἶνε ἄεστος καὶ ἀκατέργαστος, οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ὁμιλοῦν ἀπότομα καὶ φωνακτὰ, θορυβοῦν, χειρονομοῦν καὶ παραφέρονται ἢ συνομιλία των εἶνε γεμάτη ἀπὸ βλασφημίας καὶ ἐνόρκους φωνασκίας. Ἀλλ' ὅταν μὲ τὴν προοῦσαν παιδευσιν ἐπιτελεσθῇ κάποια καθάρσις καὶ ἀρχίσουν νὰ φαίνονται εἰς αὐτοὺς τὰ πράγματα ὅχι πλέον ὡς ἄμορφοι ὄγκοι καὶ μαζαί, ἀλλὰ ἁπλῶς καθαρώτερον τακτοποιημένα, ἀρχίζουν καὶ αὐτοὶ ν' ἀπαλλάττονται ἀπὸ τὴν νευρικὴν των ἐκείνην διέγερσιν καὶ ἐκθέτουν τὰς ἰδέας των ἡσυχὰ καὶ καθαρά. Ἐὰν ἡ γλώσσα δὲν ἦτο πλασμένη διὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, ὁ ἄνθρωπος θὰ ἦτον ἀκόμη ὡς τὰ θηρία ἐντὸς τοῦ δάσους. Ἀλλὰ ἡ ἴδια ἀδυναμία, ἡ ἴδια ἀνικανότης — ἐπὶ ἀνωτέρου μόνον ἐπίπεδον — ἀνορθοῦται ἀπέναντί μας καθημερινῶς κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν παραφύρων νέων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. «Ἄχ, δὲν μ' ἐννοεῖτε! δὲν εὐρέθη ἀκόμη κανεὶς, ὁ ὁποῖος νὰ μ' ἐννοῇ!» — καὶ ἀναστενάζουν καὶ κλαίουσιν, γράφουσιν στίχους καὶ περιφέρονται μονήρεις εἰς ἔρημα μέρη, — διότι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ ἐκφράσουν ἐντελῶς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σκέπτονται. Μετὰ ἓνα ἢ δύο μῆνας συγκατανεύει ὁ ἀγαθὸς ἀγγέλός των καὶ συναντῶνται μὲ κάποιον, πού νὰ ἔχῃ μίαν τοιαύτην συγγένειαν μὲ αὐτοὺς, ὥστε νὰ ἡμπορῇ νὰ τοὺς βοηθήσῃ εἰς τὴν ἡφαιστεϊώδη των κατάστασιν καὶ μολὶς ἀποκατασταθῇ μία ὁμαλὴ μεταξὺ των συνεννόσις, ἀποβαίνουν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης χρήσιμα μέλη τῆς κοινωνίας. Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε. Πᾶσα πρόοδος ἄγει ἀπὸ τὴν τυφλὴν

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

δρμην εις την ακρίβειαν, εις την ευδαιμονίαν και εις την αλήθειαν.

Εις την εξέλιξιν της ιστορίας κάθε έθνους από την ακατέργαστον αυτήν νεότητα προς τον ώριμον πολιτισμόν επέρχεται μία στιγμή, καθ' ην ώριμάζει η δύναμις της νοήσεως, και εν τούτοις δεν έγινεν ακόμη μικροσκοπική, εις τρόπον ώστε την στιγμήν εκείνην ο άνθρωπος κατέχει ολόκληρον την κλίμακα και εν τω οί πόδες του βυθίζονται ακόμη εις τ' άχανή σκότη της νυκτός, αυτός με τους οφθαλμούς του και με την κεφαλήν του ατενίζει ήλιακά συστήματα και ουράνια σώματα. Αυτή είναι η στιγμή της τελείας ευρωστίας, η άκμή της δυνάμεως.

Τοιοῦτό τι μάς δεικνύει επίσης και η ιστορία της Ευρώπης εις όλα τα εδάφη, καθώς και η ιστορία της Φιλοσοφίας της. Αί πρώται της και σχεδόν απολεσθεΐσαι πληροφορίες μάς αφηγούνται τας επιδρομάς εξ Ασίας, κατά τας οποίας μεταφέρθησαν εις την Ευρώπην μόνον τα όνειρα των βαρβάρων, — ένα συγκεχυμένον μύγμα ακατεργάστων ήθικων έννοιων και φιλοσοφίας της φύσεως, το όποιον η διάνοια μερικών διδασκάλων ήρχισε βαθμυδόν να ταξινομή και να κατατάσσει.

Πρό του Περικλέους ήλθον οί έπτά σοφοί και μαζί με αυτούς αί άρχαι της Γεωμετρίας, της Μεταφυσικής και της Ηθικής· μετ' αυτούς έχομεν τους φιλοσόφους της Ιωνίας, οί όποιοι την άρχήν των πραγμάτων παρήγον από τας δύναις ή του νερού, ή του αέρος, ή του πυρός, ή του πνεύματος. Όλοι αναμειγνύουν τα άρχικά

ταῦτα αίτια με μυθολογικά παραστάσεις. Και τέλος εμφανίζεται ο Πλάτων, ο όποιος κατανέμει και ταξιθετεί, ο όποιος δεν χρειάζεται όλον αυτόν τον βάρβαρον χρωματισμόν, αυτά τα σημάδια και τας φωνάς, διότι αυτός ήξεύρει να προσδιορίζη. Αυτός αφήνει κατά μέρος την Ασίαν και μαζί με αυτήν τον στόμφον και την άγροικίαν και ένσαρκώνει την ανατολήν της διανοίας και της νηφαλίου ακριβολογίας. «Έκείνος είναι δι' έμέ όμοιος με θεόν, ο όποιος ήμπορεί να διαιρή και να όρίζη».

Αυτή η όριστική είναι η φιλοσοφία. Φιλοσοφία είναι ο λόγος, τον όποιον ο άνθρωπος νοῦς ήμπορεί να δώση εις τον εαυτόν του περί της κατασκευής του κόσμου. Βασίζεται δε ο λόγος οὔτος πάντοτε εις δύο θεμελιώδη πράγματα, εις το έν και το δύο, πρώτον εις την ένότητα ή ταυτότητα και δεύτερον εις την διαφορότητα. Όλα τα πράγματα ανάγονται εις το έν, εάν έχωμεν υπ' όψει τον νόμον, ο όποιος τὰ διέπει, εάν αντιλαμβανόμεθα τας επιπολαίους διαφοράς και την βαθειάν όμοιότητα όλων. Αλλά κάθε πνευματική πράξις — και αυτή ακόμη η αντίληψις της ταυτότητος ή ένότητος πρέπει ν' αναγνωρίζη την διαφοράν των πραγμάτων. Ένότης και έτερότης· είναι αδύνατον να όμιλήσωμεν ή να σκεφθώμεν χωρίς να συμπεριλάβωμεν άμφοτέρα.

Ο νοῦς αισθάνεται την ανάγκην να ζητήση την αίτιαν πολλών άποτελεσμάτων και όταν την ανακαλύψη, ν' αναζητήση την αίτιαν της αίτίας και μετά ταῦτα πάλιν την αίτιαν ταύτης, άδιακόπως προχωρών εις το βάθος έμπορούμενος από την βεβαιότητα ότι απαιτείται και μέλλει να φθάση εις μίαν απόλυτον και ικανοποιητικήν ένότητα — εις κάτι έν, πού είναι το πάν. — «Μέσα εις τον ήλιον είναι το φῶς, μέσα εις το φῶς είναι η αλήθεια και μέσα εις την αλήθειαν είναι το άφθαρτον είναι», λέγουν αί Βέδαι. Όλη ή φιλοσοφία της Ανατολής και της Δύσεως έχει την αυτήν κεντρομόλον τάσιν. Από μίαν αντίθετον ανάγκην ώθούμενος επιστρέφει ο νοῦς από το «έν» προς εκείνο, το όποιον δεν είναι «έν», άλλ' άλλοιον ή πολλαπλόν, από την αίτιαν προς το άποτέλεσμα και τονίζει την αναγκαίαν ύπαρξιν της πολλαπλότητος, την αυτόματον ύπαρξιν άμφοτέρων, έπειδή έκύτερον περιλαμβάνεται και συνυφαίνεται μαζί με το έτερον. Το πρόβλημα λοιπόν της νοήσεως είναι να χωρίση αυτά τα τελείως συναναμειγμένα στοιχεία και κατόπιν να τα συνενώση μεταξύ των. Η ύπαρξις των αντιφάσκει και αποκλείεται άμοιβαίως — και όμως το έν διολισθαίνει τόσον γρήγορα μέσα εις το άλλο, ώστε ποτέ δεν ήμπορούμεν να είπωμεν τί είναι το ένιαϊον ή όχι. — Με τόσην ταχύτητα φθάνει ο πρωτεὺς εις τους βαθυτέρους βυθούς,

εάν θέλωμεν ν' ατενίσωμεν το έν, το αληθές, το αγαθόν, με όσην άνέρχεται εις τας επιφανείας και εις τ' ακρότατα τέρματα της ύλης.

Εις όλα τα έθνη εδρίσκονται διάνοιαι ώθούμεναι από έμφυτον κλίσιν να επιμένουν εις την σύλληψιν της θεμελιώδους ένότητος. Εις τας ένθουσιώδεις εκστάσεις της προσευχής και της θρησκείας πᾶσα ύπαρξις συγχωνεύεται μέσα εις το έν είναι. Αυτή η τάσις ξεδηλώθη πρό πάντων εις τα θρησκευτικά συγγράμματα της Ανατολής, ιδίως δε εις τα ιερά βιβλία των Ινδών, εις τας Βέδας, εις την Μπαγαβατ-Γίτα και εις την Βισνού-Πουράνα. Τα συγγράμματα ταῦτα περιέχουν αυτήν σχεδόν μόνον την ιδέαν και εις την εξύμνησίν της άναδεικνύονται καθαραί και έξοχοι μελωδίαί.

Το πάν είναι έν και το αυτό. Ο φίλος και ο έχθρος είναι από την αυτήν ύλην· ο γεωργός, το άροτρον και το χῶμα είναι από μίαν ύλην και η ύλη είναι τοιαύτη και τόση, ώστε δεν έχουν καμίαν σημασίαν αί άλλαγαι της μορφής. «Ημπορείς, λέγει ο μέγας Κρίσνα εις ένα σοφόν, να έννοήσης ότι δεν διαφέρεις από έμέ. Έκείνο, πού είμαι εγώ είσαι και σύ και το ίδιον είναι και ο κόσμος με τους θεούς του και τους ήρωας και τους ανθρώπους. Οί άνθρωποι βλέπουν τας διαφοράς, έπειδή είναι ζαλισμένοι από την άμάθειαν». «Αί λέξεις εγώ και ιδιόν μου σημαίνουν άγνοιαν. Από έμέ θα μάθετε τι είναι το μέγα Τελευταϊον εις το σύμπαν. Είναι ο νοῦς, — ο νοῦς, πού έμφωλεύει μέσα εις όλα τα σώματα, ένιαϊος, τέλειος, κύριος της φύσεως, ανεξάρτητος από την γέννησιν, την αύξησιν και την φθοράν, πανταχοῦ παρών, άποτελούμενος από αληθινήν γνώσιν, μη έχων τίποτε το κοινόν με τα μη πραγματικά, με τα όνόματα και τα είδη και τα παρόμοια εις τον παρελθόντα, τον παρόντα και τον μέλλοντα χρόνον. Η γνώσις ότι αυτός ο νοῦς, πού κατ' οὔσίαν είναι εις, είναι ο ίδιος και εις το ιδιόν μου σῶμα και εις όλα τᾶλλα σώματα, άποτελεῖ την σοφίαν εκείνου, πού κατενόησε το ένιαϊον των πραγμάτων. Όπως εις την αύλητικήν ο άήρ, όταν φυσᾶται εις τον αύλόν και διέρχεται από τας όπας του, λαμβάνει άλλοτε άλλο όνομα κατά τα σημεία της μουσικής κλίμακος, έτσι και η φύσις του μεγάλου νοῦ όσονδήποτε πολλαπλαῖ και άν ήνε αί μορφαι του, αί απορρέουσai ως έπακολούθημα πράξεων. Καταστρεφόμενης της ποικιλίας της έξωτερικής μορφής, είτε επρόκειτο περί Θεοῦ είτε περί όποιουδήποτε άλλου, δεν θα υπάρξη πλέον καμία διαφορά».

«Όλος ο κόσμος είναι μόνον μία αποκάλυψις του Βισνού, ο όποιος είναι ταυτούσιος με όλα τα πράγματα και τον όποιον οί σοφοί πρέπει να θεωροῦν όχι ως κάτι διάφορον από εαυτούς,

άλλα ως κάτι έν και το αυτό με τον εαυτόν των». «Δέν πηγαίνω και δέν έρχομαι, οὔτε μένω κάπου και οὔτε συ είσαι σύ, οὔτε οί άλλοι άλλοι, οὔτε εγώ εγώ!» «Λέγει δηλαδή ότι, «το πάν είναι μόνον νοῦς και ο νοῦς είναι ο Βισνού, και τα ζῶα και οί άστέρες είναι μόνον μία φθαρτή ζωγραφία και το φῶς είναι βαφή και πᾶσα διάρ- κεια είναι άπατηλή και όλοι οί τύποι είναι δεσμοί φνλακῆς και αυτός ο ουρανός είναι δόλωμα». Το επιδιωκόμενον υπό του νοῦ είναι η αποσύνθεσις, η διάλυσις εις το είναι πέραν παντός τύπου — η άπαλλαγή από τον Τάρταρον, καθώς και από τον ουρανόν — η άπελευθέρωσις από την φύσιν.

Αλλ' έν τῷ άφ' ένός η θεωρία τείνει πάντοτε προς μίαν φοβεράν ένότητα, μέσα εις την όποιαν συγχωνεύονται όλα τα πράγματα, πᾶσα πράξις άφ' έτέρου ρέπει προς όλως αντίθετον διεύθυνσιν, προς την ποικιλίαν. Η πρώτη είναι ο δρόμος, η τροχιά του νοῦ, η άλλη είναι φυσική δύναμις. Η Φύσις είναι το πολλαπλόν. Η ένότης απορροφᾶ και συγχωνεύει, δηλαδή επανάγει εις εαυτήν. Η Φύσις τούναντίον διανοίγει και δημιουργεί. Αί δύο αὗται άρχαι αναφαίνονται ακαταπαύστως και διέπουν όλα τα πράγματα και όλας τας σκέψεις· η ένότης και η πολλότης. Εις το έν έχομεν το είναι, εις το άλλο την σκέψιν· το έν είναι ανάγκη, το άλλο έλευθερία· το

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ἐν ἡρεμία, τὸ ἄλλο κίνησις· τὸ ἐν εἶνε δύναμις, τὸ ἄλλο διαίρεσις· τὸ ἐν εἶνε ἰσχύς, τὸ ἄλλο ἀπόλαυσις· τὸ ἐν συνειδήσις, τὸ ἄλλο ὀρισμός· τὸ ἐν μεγαλοφυΐα, τὸ ἄλλο ἰδιοφυΐα· τὸ ἐν σοβαρότητι, τὸ ἄλλο γνῶσις· τὸ ἐν κτήσις, τὸ ἄλλο συγκοινωνία· τὸ ἐν φυλή, τὸ ἄλλο μᾶθις· τὸ ἐν μοναρχία, τὸ ἄλλο δημοκρατία καὶ ἐὰν τολμήσωμεν νὰ ἐπεκτείνωμεν ἔτι περαιτέρω τὰς γενικεύσεις ταύτας καὶ νὰ ὀνομάσωμεν τὸν τελικὸν σκοπὸν ἀμφοτέρων, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνὸς εἶνε ἡ φυγὴ ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν — ἡ καθαρὰ γνῶσις, ἐν ᾧ ὁ σκοπὸς τοῦ ἄλλου εἶνε ἡ ὑψίστη ἐνοργάνωσις, ἡ ἐκτελεστικὴ χρῆσις ὅλων τῶν μέσων τῆς Θεότητος.

Κάθε ἐρευνητὴς κινούμενος ἀπὸ συνήθειαν ἢ ἰδιοσυγκρασίαν φέρεται πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν θεοτήτων τούτων τοῦ νοός. Ἡ θρησκεία τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ἐνότητα, ἡ νόησις ἢ αἰσθήσεις πρὸς τὴν πολλότητα. Πᾶσα ἐσπευσμένη ὁρμὴ πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κατεύθυνσιν ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνον σκόπελον διὰ τὴν φιλοσοφικὴν θεωρίαν καὶ ἔρευναν. Εἰς αὐτὴν τὴν μονομερῆ φιλοσοφίαν ἀντικατοπτρίζεται καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἔθνων. Ἡ χώρα τῆς ἐνότητος, τῶν ἀκινήτων καὶ ἀποκρυσταλλωμένων θεσμῶν, ἡ ἔδρα τῆς φιλοσοφίας, ποὺ τέρεπται εἰς τὴν ἀφαίρεσιν, ἡ πατρις τῶν ἀνθρώπων, ποὺ καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει εἶνε ὁπαδοὶ τῆς ἐννοίας ἐνὸς βωβοῦ, ἀμειλίχτου καὶ ἀπείρου πεπρωμένου, εἶνε ἡ Ἀσία. Διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν κοινωνικῶν τάξεων παρέχει ὕλικήν ἔκφρασιν εἰς τὴν πίστιν ταύτην. Ὁ νοῦς πάλιν τῆς Εὐρώπης εἶνε εὐκίνητος καὶ δημιουργικὸς· ἀντεννοεῖ πρὸς τὰς κοινωνικὰς τάξεις διὰ τῆς παιδείας. Ἡ φιλοσοφία τῆς Εὐρώπης ἦτο πάντοτε ἐπιστήμη· εἶνε πάντοτε ἡ χώρα τῶν τεχνῶν, τῶν ἐφευρέσεων,

τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἐλευθερίας. Ἐνῶ ἡ Ἀνατολὴ ἡγάπα τὸ ἀτελεύτητον, ἡ Δύσις ἡσθάνετο τέρψιν εἰς τὸν συνετὸν περιορισμόν. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἶνε ὁ θρίαμβος τῆς ἰδιοφυΐας τῆς συστηματικότητος, τοῦ ὁριθοῦ λόγου, τῆς ἐπιδεξιότητος, τῆς ἀγάπης, τῶν σχημάτων, τῆς λατρείας τῆς ἐκφράσεως, τῶν νοητῶν ἀποτελεσμάτων. Ὁ Περικλῆς, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐργάσθησαν εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο μὲ ὅλην τὴν θέρμην τῆς ψυχῆς των, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀκόμη ψυχράνει ἡ πρόβλεψις τῆς βλάβης, ποὺ ἡμπορεῖ νὰ ἐπιφέρει ἡ ὑπερβολή. Δὲν εἶχαν ἔμπροσθέν των ἀκόμη καμίας ἀνυπὸν πολιτικὴν οἰκονομίαν, οὔτε τὸν ἀπαισίον Μάλτους, οὔτε Παρισίους καὶ Λονδίνον, οὔτε ἀσπλαγχνον διαίρεσιν εἰς τάξεις· δὲν εἶχαν τὴν ἀθλιότητα τῶν ἐργατῶν τῆς καρφοβελόνης, τῶν ὑφαντουργείων, τῶν ἄρμωστων τῶν σιδηρουργείων, τῶν μεταλλωρύχων· οὔτε Ἰρλανδίαν, οὔτε ἰνδικὰς πατριάς, αἱ ὁποῖαι ἀνεγεννήθησαν εὐθὺς ὡς ἡ Εὐρώπη ἀπεφάσισε νὰ τὰς καταργήσῃ. Ἡ τέχνη ἀκτινοβολοῦσεν εἰς τὴν λάμψιν τῆς νεότητός της. Ἐκοπτον τὸ Πεντελήσιον μάρμαρον ὡς νὰ ἦτον χιόνι καὶ τὰ τέλεια ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς των καὶ τῆς γλυπτικῆς των ἐφαινοντο εἰς ἐκείνους ὡς φυσικὰ πράγματα, ὅχι δυσκολώτερα ἀπὸ τὴν κατασκευὴν σήμερον ἐνὸς πλοίου εἰς τὰ νεωρεῖα τῆς Ἀγγλίας, ἢ τὴν ἀνέγερσιν νέου μύλου εἰς τὸ Λόουελ. Ἀλλὰ ὅλα ταῦτα εἶνε πλέον κοινὰ καὶ ἡμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς δεδομένα. Αἱ ῥωμαϊκαὶ λεγεῶνες, ἡ νομοθεσία τῶν Βυζαντινῶν, τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας, αἱ αἰθουσαι τῶν Βερσαλλιών καὶ τὰ καφενεῖα τῶν Παρισίων, οἱ ἀτμόμυλοι, τὰ ἀτμόπλοια καὶ τ' ἀτμοκίνητα ἔκτοτε παρουσιάζονται ὅλα ἐν ἀπόπτῳ, ὡς ἐν προοπτικῇ· αἱ πολιτικαὶ συναθροίσεις, αἱ ἐκλογικαὶ κάλπαι, αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ εὐθηνὰ βιβλία.

[Ἀκολουθεῖ]

Μεταφραστὴς Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΜΑΡΗ-ΚΛΑΙΡ*

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Ἡ ἐρχόμενη Κυριακὴ ἦταν Κυριακὴ τῆς Λαμπρῆς. Ἡ Ἀντέλα εἶχε πάει στὴν ἐκκλησίαν μέσα στὸ ἀμάξι τῆς κυρίας Ἀλφόνσου. Ἐγὼ εἶχα μείνει μόνη μ' ἕναν ἐργάτη νὰ φυλάγῃ τὸ σπίτι. Τὸ ἀπόγευμα κοιμήθηκε ἐκεῖνος πάνω σὲ κάτι ἄχρεα χυμένα στὴν εἴσοδο, κ' ἐγὼ κατέφυγα στὸ ἀγαπημένο μου πριναρί.

Πρόσεξα ν' ἀκούσω τὸν ἦχο τῆς καμπάνας. Μά, τὸ κτῆμα ἦταν πολὺ μακρινὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ τίποτε δὲν ἔφθανε ἕως ἐδῶ.

Συλλογίσθηκα τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Συλλογίζομαι καὶ τὴ Σοφία, ποὺ ἐρχότανε νὰ μὲ ξυπνήσῃ γιὰ ν' ἀκούσω τίς καμπάνες, ποὺ χτυποῦσαν τὸ Πάσχα ὅλες μαζί.

Θυμοῦμαι μιὰ χρονιά ποὺ τὴν εἶχε πάρει ὁ ὕπνος· τόσο εἶχε λυπηθῇ, ὅπου, τὸ ἐρχόμενο ἐτος, ἔβαλε στὸ στόμα της ἕνα χοντρὸ χαλίκι, γιὰ νὰ μὴν ἀποκοιμηθῇ. Τὴ στιγμὴ ποὺ τὴν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος, χτυποῦσε τὸ χαλίκι πάνω στὰ δόντια της, καὶ ξυπνοῦσε.

Θυμῆθηκα καὶ τὴ λειτουργία, ποὺ ἔψαλε ἡ Κολλέτη. Ξαναεἶδα τὸ τρελὸ τρέξιμο πάνω στὴ

χλόη καὶ τὸ σοβαρὸν ὕφος τῆς ἀδελφῆς Μαρίας, ποὺ φρόντιζε γιὰ τὸ λαμπριάτικο τραπέζι.

Καὶ τὸ βράδυ, ἀντὶ νὰ ἰδῶ τὸ λεπτὸ καὶ ἀγαπητὸ πρόσωπο τῆς ἀδελφῆς Μαρίας, θὰ ἔβλεπα τὴν ἀχάριστη ὄψη τῆς κυρίας Ἀλφόνσου καὶ τὰ γυαλιστερά μάτια τοῦ ἀνδρός της, ποὺ πάντα μὲ φρόβιζαν. Σκεπτόμουνα πὼς εἶχα πολὺν καιρὸ νὰ μείνω ἀκόμα στὸ κτῆμα, καὶ μ' ἔπιανε ἀπελπισία.

Ἐκλαψα πολὺ. Ὁ ἥλιος εἶχε πολὺ χαμηλώσει. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κλαδιὰ ἔβλεπα νὰ πέφτουν πάνω στὸ λιβάδι οἱ μακρινὲς καὶ λεπτὲς σκιὲς ποὺ ἔρριχναν οἱ λεῦκες· καὶ κοντὰ μου εἶδα νὰ σαλεύῃ μιὰ μεγάλη σκιά. Προχωροῦσε, σταματοῦσε ἔπειτα καὶ πάλι ξανάρχιζε.

Κατάλαβα πὼς κάποιος ἦταν κοντὰ στὸ καταφύγιό μου· τὴν ἴδια στιγμὴ παρουσιάσθηκε ὁ ἀνθρώπος, ποὺ φοροῦσε τὴν ἄσπρη μπλοῦζα, σκύβοντας κάτω ἀπὸ τὰ κλαδιά.

Ἐνοιωσα νὰ παγῶνῃ τὸ αἷμα μου.

Ὅμως συνήλθα γλήγορα· μὰ δὲν μποροῦσα νὰ κρύψω τὴν ταραχή μου.

Ἐκεῖνος στεκότανε ὀρθὸς μπροστά μου, χωρὶς νὰ μιλή.

Κύταξα τὴ γλύκα ποὺ ἦταν χυμένη μέσα στὰ μάτια του· καὶ ἔνοιωσα πάλι τὸ κορμί μου ζεστὸ ὅπως πρὶν.

Παρατήρησα πὼς φοροῦσε, σὰν τὸν Εὐγένιο, πουνκάμισο χρωματιστὸ καὶ μιὰ κραβάτα δεμένη γύρω στὸ κολάρο· καὶ ὅταν μίλησε, μοῦ φάνηκε πὼς ἡ φωνή του μοῦ ἦταν γνώριμη πολὺ.

Εἶχε ἀκουμπήσει σ' ἕνα χοντρὸ κλῶνο ἀντίκρου μου καὶ μὲ ρώτησε ἂν εἶχα συγγενεῖς.

Ἀποκρίθηκα πὼς δὲν εἶχα.

Ἐπιασε ἕνα κλαδὶ καί, χωρὶς νὰ μὲ κυτᾶξῃ, εἶπε:

— Λοιπὸν εἶσαι μονάχη στὸν κόσμῳ;

Ἀποκρίθηκα:

— Ὁχι. Ἐχὼ τὴν ἀδελφὴ Μαρία.

Καὶ πρὶν προφθάσῃ νὰ μὲ ρωτήσῃ, τοῦ εἶπα πόσο τὴν ἀγαποῦσα καὶ μὲ πόση ἀνυπομονησία περίμενα τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ μπορέσω νὰ τὴν ξαναἰδῶ.

Ἦμουν τόσο εὐχαριστημένη νὰ μιλῶ γι' αὐτήν, ποὺ δὲν σταματοῦσα.

Ἐλεγα γιὰ τὴν ἐμορφιά της καὶ γιὰ τὸ πνεῦμα της ποὺ τὸ ἔβαλα πρὸ ψηλὰ ἀπὸ κάθε ἄλλο.

Ἐλεγα καὶ γιὰ τὴ λύπη της, τὴν ἡμέρα ποὺ ἔφυγα, καὶ φανταζόμουνα τὴ χαρὰ της τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ γύριζα πάλι πίσω.

Ὅσο μιλοῦσα, ἐκεῖνος εἶχε καρφωμένα τὰ μάτια του στὸ πρόσωπό μου, μὰ ἡ ματιά του φαινότανε πὼς βλέπει πολὺ πρὸ μακρινὰ.

Ὅταν σταμάτησα, μὲ ρώτησε πάλι:

— Δὲν ἀγαπᾷς κανέναν ἐδῶ;

— Ὁχι, εἶπα· ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦσα ἔφυγαν

ὅλοι. Ἀκόμα καὶ ὁ Γιάννης ὁ Κόκκινος. Τὸν ἔδιωξαν.

— Καὶ ὅμως, ἡ κυρία Ἀλφόνσου δὲν εἶναι κακὴ. Ἀποκρίθηκα πὼς δὲν ἦταν οὔτε κακὴ οὔτε καλὴ καὶ πὼς δὲν θὰ λυπηθῶ ὅταν θὰ φύγῃ.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσαμε τὸ ἀμάξι τῆς κυρίας Ἀλφόνσου καὶ σηκώθηκα γιὰ νὰ πάω στὸ σπίτι.

Παραμέρισε λίγο γιὰ νὰ περάσω, καὶ τὸν ἄφησα μόνον μέσα στὰ χαμόκλαδα.

Τὸ βράδυ ἐπωφελήθηκα μιὰ καλὴ στιγμὴ τῆς Ἀντέλας καὶ τὴν ρώτησα ἂν ἐγνώριζε τοὺς ἐργάτες, ποὺ ἦταν στὸ γειτονικὸ κτῆμα. Μοῦ εἶπε πὼς ἐγνώριζε τοὺς πιὸ παλιούς· γιατί ἀπὸ τότε ποὺ χήρεψε ἡ κυρία Ντελουά, οἱ ἀνθρώποι της δὲν πολυκαιροῦσαν στὸ κτῆμα.

Κάποιος φόβος, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω τὸ γιατί, δὲν μ' ἄφησε νὰ μιλήσω γιὰ τὸν νέο μὲ τὴν ἄσπρη μπλοῦζα. Καὶ ἡ Ἀντέλα ξαναεἶπε κουνώντας τὸ σαγόνι:

— Καλὰ καὶ ἦρθε ἀπὸ τὸ Παρίσι ὁ μεγάλος της γιὸς: οἱ ἐργάτες θὰ εἶναι τώρα λιγώτερο δυστυχισμένοι.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα, τὴν ὥρα ποὺ ἡ κυρία Ἀλφόνσου ἔπλεκε νταντέλα, ἐγὼ ἤμουν σκυμμένη στὸ ράψιμο καὶ συλλογίζόμουνα τὸν ἐργάτη μὲ τὴν ἄσπρη μπλοῦζα.

Τὸν ἔβλεπα ὁλοένα μαζί μὲ τὸν Εὐγένιο· μιλοῦσε σὰν ἐκεῖνον· εἴρισκα πὼς ἔμοιαζαν οἱ δύο.

Τὸ βραδυνὸ μοῦ φάνηκε πὼς τὸν εἶδα νὰ περάσῃ μπρὸς ἀπὸ τὸ κατώϊ, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἕνα λεπτὸ σταμάτησε στὸ παράθυρό μας.

Κύταξε πρῶτα ἐμένα καὶ ἔπειτα τὴν κυρία Ἀλφόνσου· στεκότανε μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ· τὰ χεῖλη του χαμῆλωναν λίγο πρὸς τὰ ἀριστερά.

Ἡ κυρία Ἀλφόνσου ὅταν τὸν εἶδε, εἶπε ἀργά: — Μπά, νὰ ὁ Ἐρρίκος.

Τὴν ἐφίλησε καὶ στὰ δύο μάγουλα. Ἐκεῖνη τοῦ ἔδειξε μιὰ καρδέλα στὸ πλάι της, ἀλλ' αὐτὸς ἐκάθησε στὴν ἀκρὴ τοῦ τραπεζιοῦ τραβώντας τὸ σκέπασμα.

Τὴν ὥρα ποὺ πέρασε ἡ Ἀντέλα, ἡ κυρία Ἀλφόνσου τῆς εἶπε:

— Ἄν' δῆς τὸν κ. Ἀλφόνσο, πές του πὼς εἶναι ἐδῶ ὁ ἀδελφός μου.

Δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω ἀμέσως· ἔπειτα, σκέφθηκα πὼς αὐτὸς θὰ ἦταν ὁ μεγάλος γιὸς τῆς κυρίας Ντελουά.

Μ' ἔπιασε μιὰ παράξενη ντροπὴ καὶ κοκκίνησα. Δυσκόμουνα τώρα πολὺ ποὺ εἶχα μιλήσει γιὰ τὴν ἀδελφὴ Μαρία.

Μοῦ φάνηκε πὼς ἔχασα τὸ πιὸ ἐμορφοπρᾶμα ποὺ εἶχα στὴ ζωὴ μου, καὶ δὲν μπόρεσα νὰ κρατήσω δύο δάκρυα ποὺ σταμάτησαν στὰ χεῖλη μου πρὶν πέσουν πάνω στὸ λινὸ ποὺ δούλευα.

* Ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὰς 15 Δεκεμβρίου 1910.

Ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά ἔμεινε πολλὴν ὥρα καθισμένος στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ.

Κάθε στιγμή ἐνοιώθα τὴ ματιά του ἀπάνω μου, καὶ ἦταν σὰν κατιτὶ βαρὺ πού δὲν μ' ἄφρινε νὰ σηκώσω τὸ μέτωπο.

Ἐπειτα ἀπὸ δύο ἡμέρες τὸν ξαναεῖδα μέσα στὰ χαμόκλαδα. Ἐνοιώσα πὼς δὲν με κρατοῦσαν γερά τὰ πόδια μου καὶ σταμάτησα.

Σηκώθηκε ἀμέσως γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ τὴ θέσι του, μὰ ἐγὼ δὲν κινήθηκα καὶ ὁλοένα τὸν κύταζα.

Εἶχε μέσα στὰ μάτια του τὴν ἴδια γλύκα πάντα· καὶ σὰν νὰ περίμενε νὰ τοῦ διηγηθῶ πάλι κάτι, με ρώτησε:

— Δὲν ἔχεις τίποτε νὰ μοῦ πῆς ἀπόψε;

Ὅ,τι μοῦ ἦρθε στὰ χεῖλη, μοῦ φάνηκε περιττὸ νὰ τὸ εἰπῶ, καὶ εἶπα «ὄχι» με τὸ κεφάλι. Ἐκεῖνος ξαναεῖπε:

— Προχθὲς ἀκόμα ἤμαστε φίλοι.

Αὐτὸ πού μοῦ θύμησε, μ' ἔκανε νὰ λυπηθῶ περισσότερο καὶ ἀποκρίθηκα:

— Εἶσθε ὁ ἀδελφὸς τῆς κυρίας Ἀλφόνσου.

Ἐφυγα καὶ δὲν τόλμησα πιά νὰ ξαναγυρίσω στὰ χαμόκλαδά μου.

Ἐκεῖνος ἦρθε πολλὲς φορὲς στὴν Παληόπολη.

Ἐφευγα τὴ ματιά του, μὰ ἡ φωνή του πάντα μ' ἔκανε ἄνω-κάτω.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἔφυγε ὁ Γιάννης ὁ Κόκκινος, δὲν ἤξερα πὼς νὰ περάσω τὴν ὥρα μου μετὰ τὴ λειτουργία. Κάθε Κυριακὴ περνοῦσα μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ λόφου· κάποτε κύταζα ἀπὸ τὶς χαραμίδες· χτυποῦσα ἔτσι καμιὰ φορὰ τὸ μέτωπό μου πάνω στὸ γείσο, καὶ ὁ χτύπος μ' ἔκανε νὰ φεύγω κατατρομαγμένη.

Μιὰ Κυριακὴ παρατήρησα πὼς ἡ πόρτα δὲν εἶχε κλειδωνιά. Ἀπλώσα τὸ χέρι καὶ ἀμέσως ἡ πόρτα ἀνοίξε με κρότο.

Δὲν περίμενα ν' ἀνοίξῃ τόσο γλήγορα, καὶ στάθηκα γιὰ νὰ τὴν ξανακλείσω καὶ νὰ φύγω. Ἐπειτα, ἅμα ἔπαισε ὁ κρότος καὶ μπῆκε ὁ ἥλιος, ἀποφάσισα νὰ μπῶ κ' ἐγὼ, ἀφίνοντας τὴν πόρτα ἀνοιχτή.

Τὸ τζάκι ἦταν γυμνωμένο ἀπὸ καθετί. Μόνο τὰ χοντρά κούτσουρα ἔμεναν, ὅπου καθόντανε τὰ παιδιὰ τοῦ Γιάννη τοῦ Κόκκινου. Τὸ φλοῦδι εἶχε φύγει, καὶ ἀπόμεναν σὰν γυαλισμένα ἀπὸ τὴν πολλὴ χρῆσι. Ἡ ἄλλη κάμαρα ἦταν ἄδεια ὁλότελα· τὸ πάτωμα δὲν ἦταν στρωμένο με πλάκες· πάνω στὸ χῶμα φαινότανε οἱ τρύπες, πού εἶχαν σκάψει τὰ πόδια τῶν κρεβατιῶν.

Ἡ πόρτα τοῦ βάνου, ἦταν καὶ αὐτὴ χωρὶς κλειδωνιά, καὶ βρέθηκε στὸν κῆπο.

Ἀπόμεναν ἀκόμα μερικὲς ρίζες με λαχανικά καὶ τὰ δένδρα ἦταν ἀνθισμένα.

Τὰ περισσότερα ἦταν γέρικα· πολλά, καμπουριασμένα· τὰ κλαδιά τοῖς ἔσκυβαν σὰν νὰ ἐννοιωθάν βαρεῖα καὶ τὰ λουλούδια τοὺς ἀκόμα.

Μετὰ τὸν κῆπο ἄρχισε μαλακὸς κατήφορος ὡς τὸν ἀτέλειωτο κάμπο, ὅπου ἔβοσκαν τὰ ζῶα, καὶ πέρα στὸ βάθος σειρὰ ἀπὸ λεῦκες σὰν φραγμὸς σταματοῦσε τὸν οὐρανὸ ἔξω ἀπὸ τὸν κάμπο.

Σιγὰ-σιγὰ ξαναθυμήθηκα καθετί. Νά, τὸ ποταμάκι στὰ πόδια τοῦ λοφίσκου. Δὲν βλέπω τὸ νερό, οἱ ἱτιὲς ὅμως φαίνονται νὰ παραμερίζουν γιὰ νὰ τ' ἀφίσουν νὰ τρέξῃ.

Χάνεται πίσω ἀπὸ τὰ σπίτια τῆς Παληόπολης, ὅπου οἱ στέγες ἔχουν τὸ ἴδιο χρῶμα με τὶς καστανιὲς καὶ ξαναφαίνεται ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Λάμπει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνάμεσα στὶς λεῦκες· ἔπειτα χώνεται μέσα στὰ ἔλατα, τὰ ὁλόμαυρα, πού κρύβουν τὸ γειτονικὸ κτῆμα: εἶναι ὁ δρόμος πού πήραμε με τὴν κυρία Ἀλφόνσου, πηγαίνοντας στὴ μητέρα της. Ὁ ἀδελφὸς της θὰ ἦρθε ἀπὸ τὸ ἴδιο δρομάκι, τὴν ἡμέρα πού τὸν εἶδα κάτω στὰ χαμόκλαδα.

Σήμερα, κανεῖς δὲν φαινότανε στὸ δρόμο. Ὅλα ἦταν πράσινα, καὶ μιάταια κύταζα ἀνάμεσα στὰ δέντρα· δὲν ἔβλεπα καμιὰ ἄσπρη μπλουζά.

Κύταζα καὶ πρὸς τὸ μέρος πού ἦταν τὰ χαμόκλαδα· μὰ ἦταν κρυμμένα πίσω ἀπὸ τὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ.

Ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά ξαναἦρθε πολλὲς φορὲς ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς. Δὲν ἤξερω τὸ πὼς τὸ γνώριζα· μὰ, τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ἄθελα πηγαινα πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Χθές, ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά μπῆκε στὴν κάμαρα τῆς ραπτικῆς, τὴν ὥρα πού ἦμουν μόνη· φαινότανε πὼς κάτι ἤθελε νὰ μοῦ πῇ.

Γύρισα καὶ τὸν εἶδα, ὅπως τὴν πρώτη φορὰ, καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ μιλήσῃ.

Καὶ τώρα πού βρισκόμουν στὸν κῆπο αὐτὸ τὸν ἐλεύθερο, ἤθελα νὰ ζήσω πάντα ἐδῶ.

Μιὰ χοντρή μνηλιὰ ἔσκυβε κοντά μου καὶ βύθιζε στὸ νερὸ τὶς ἄκρες τῶν κλώνων της.

Τὸ νερὸ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν κουφάλα ἐνὸς κορμού καὶ πηγαινε ἔπειτα στὰ αὐλάκια πού πότιζαν τὰ διάφορα χορταρικά.

Ὁ κῆπος αὐτός, γεμάτος ἀπὸ λουλούδια καὶ καθάριο νερό, μοῦ φαινότανε ὁ πιὸ ἕμορφος κῆπος τοῦ κόσμου· καὶ ὅταν κύταζα τὸ σπίτι, πού τὸ φώτιζε ὁλόανοιχτο ὁ ἥλιος, περίμενα πὼς θὰ ἔβγαιναν ἀπὸ μέσα, ὅχι ἄνθρωποι συνηθισμένοι.

Τὸ χαμηλὸ αὐτὸ καὶ ἄβαφο σπίτι ἦταν στὰ μάτια μου γεμάτο ἀπὸ μυστήρια: ἀκουα ξαφνικά ἕναν ἐλαφρότατο, ἀκανόνιστον ἦχο, καὶ τώρα δὲ ἤμουν βέβαιη πὼς ἀκουσα κάτι πού ἔμοιαζε με τὸ βῆμα τοῦ Ἑρρῖκου Ντελονά, ὅταν ἔμπαινε στὸ κτῆμα τῆς Παληόπολης.

Ἀκροάσθηκα, σὰν νὰ ἤλπιζα νὰ τὸν ἰδῶ μπροστά μου. Μὰ δὲν ἀκουσα πιά τίποτε, καὶ εἶδα πὼς τὰ δένδρα γύρω σκορποῦσαν τέτοιους ἀλλοιώτικους ἤχους.

Φαντάσθηκα πὼς ἦμουν κ' ἐγὼ ἕνα νέο δέντρο πού ὁ ἄνεμος μπορούσε νὰ με πάρῃ ὅπου ἤθελε. Θέλησα νὰ μοιάσω τῆς μνηλιᾶς, καὶ ἔσκυβα βυθίζοντας τὰ δάχτυλά μου στὸ καθάριο νερὸ τῆς πηγῆς.

Ἀκουσα πάλι θόρυβο μέσα στὸ σπίτι, καὶ δὲν ξαφνιασθῆκα ὅταν εἶδα τὸν Ἑρρῖκο Ντελονά στὸ πλαῖσιο τῆς θύρας.

Δὲν φοροῦσε καπέλο, καὶ τὰ χέρια του ἦταν ριχμένα κάτω.

Ἐκανε δυὸ βήματα στὸν κῆπο καὶ ἡ ματιά του ἔπεσε στὸν κάμπο μακριά.

Τὰ μαλλιά του τὰ εἶχε χωρισμένα στὸ πλάι καὶ τὸ μέτωπό του προχωροῦσε βαθειά.

Στάθηκε ἀκίνητος ἀρκετὰ· ἔπειτα γύρισε ὁλότελα σ' ἐμένα.

Δυὸ δέντρα μονάχα μᾶς χώριζαν· προχώρησε ἀκόμα ἕνα βῆμα καὶ ἔπιασε με τὸ ἕνα χέρι τὸ δενδράκι πού ἦταν μπροστά του· τὰ ἀνθισμένα κλαδιά σχημάτισαν σὰν μιὰν ἀνθοδέσμη πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Τόσο ἦταν τὸ φῶς γύρω, ὅπου ἔλαμπαν, νόμιζα, οἱ κορμοὶ τῶν δέντρων, καὶ φρεγγοβολοῦσαν τὰ λουλούδια, καὶ τὰ μάτια τοῦ Ἑρρῖκου Ντελονά εἶχαν τόση γλύκα ὅπου πῆγα κοντά του χωρὶς νὰ διστάσω.

Δὲν κινήθηκε καθόλου· μὰ ὅταν σταμάτησα μπροστά του, τὸ πρόσωπό του ἔγινε πιὸ ἄσπρο ἀπὸ τὴ μπλουζά του καὶ τρεμούλιασαν τὰ χεῖλιά του.

Ἐπιασε τὰ χέρια μου, τ' ἀκούμπησε δυνατὰ πάνω στοὺς κροτάφους του καὶ μοῦ εἶπε σιγὰ-σιγὰ:

— Μοιάζω με τὸ φιλόργυρο πού ξαναβρῆκε τὸ θησαυρὸ του.

Τὴν ἴδια στιγμή ἄρχισε νὰ χτυπᾷ ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἀγίου-Ὁρους. Ὁ ἦχος ἀνέβαινε βιαστικά τὸ λοφίσκο, σταματοῦσε λίγο ἀποπάνω μας καὶ ἔφευγε πάλι πιὸ ψηλά.

Περνοῦσαν οἱ ὥρες, τελείωσε ἡ ἡμέρα καὶ τὰ ζῶα ἄφιναν σιγὰ-σιγὰ τὸν κάμπο: ἕνας λευκὸς ἀτμός ἀνέβαινε ἀπὸ τὸ ποταμάκι· ἔπειτα ὁ ἥλιος πέρασε τὸ φραγμὸ πού σχημάτιζαν οἱ λεῦκες, καὶ τὰ λουλούδια ἄρχισαν νὰ σκοτεινιάζουν.

Ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά με συνώδευσε ὡς τὸ δρόμο πού πηγαινε στὸ κτῆμα· ἐβάρδιζε μπροστά, στὸ στενὸ μονοπάτι, καὶ ὅταν χωρισθῆκαμε, λίγο πρὶν ἀπὸ τὶς καστανιὲς, ἐνοιώσα πὼς τὸν ἀγαποῦσα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ἀγαποῦσα τὴν ἀδελφὴ Μαρία.

Τὸ σπίτι τοῦ λόφου ἔγινε σπίτι μας.

Κάθε Κυριακὴ ἀντάμωνα ἐκεῖ τὸν Ἑρρῖκο Ντελονά καὶ ἔφερνα μαζί μου, ὅπως στὸν καιρὸ τοῦ Γιάννη τοῦ Κόκκινου, τὸ ἀντίδερο, καὶ τὸ μοιραζόμαστε γελώντας.

Μᾶς ἔπιανε ἡ τρέλα τῆς λευθεριᾶς· τρέχαμε γύρω στὸν κῆπο καὶ μέσα στὰ αὐλάκια πού σχημάτιζαν ἡ πηγὴ.

Ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά ἔλεγε:

— Τὶς Κυριακές, γίνομαι κ' ἐγὼ δεκαεφτά χρόνων.

Καμιὰ φορὰ πηγαίναμε μαζί μέσα στὰ δάση πού ἦταν γύρω στὸ λόφο.

Ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά, πάντα ἄκουε μ' εὐχαρίστησι τὰ παιδικὰ μου χρόνια πού ἔζησα με τὴν ἀδελφὴ Μαρία. Μιλοῦσαμε καὶ γιὰ τὸν Εὐγένιο, πού τὸν γνώριζε. Ἐλεγε πὼς ἦταν ἀπὸ κείνους πού θέλει κανεῖς νὰ ἔχῃ φίλους του.

Τοῦ διηγήθηκα ἐπίσης τὸν καιρὸ πού ἔβοσκα τὰ πρόβατα· τοῦ εἶπα τὴν ἱστορία τοῦ προβάτου πού πέθανε πριεμένο. Νόμιζα πὼς θὰ με γελοῦσε. Δὲν με γέλασε· ἔβαλε μόνο τὸ χέρι πάνω στὸ μέτωπό μου καὶ εἶπε:

— Χρειάζεται πολλὴ ἀγάπη καὶ νὰ γιastreutῇ αὐτό!

Μιὰ μέρα σταματήσαμε μπρὸς σ' ἕναν κάμπο σπαρμένο με σιτάρι· ἦταν ἀτέλειωτος καὶ δὲν ἔβλεπαμε τὴν ἄκρη. Χιλιάδες ἄσπρες πεταλοῦδες πετοῦσαν πάνω ἀπὸ τὰ στάχνα. Ὁ Ἑρρῖκος Ντελονά δὲν μιλοῦσε, κ' ἐγὼ κύταζα τὰ στάχνα πού ἔσκυβαν καὶ ξανασηκόνονταν, σὰν νὰ ἤθελαν νὰ πάρουν δρόμο, νὰ φύγουν. Ἀὐς καὶ οἱ πεταλοῦδες τοὺς ἔφερναν φτερά, νὰ τὰ βοηθήσουν· μὰ, τὰ στάχνα μάταια κουνιῶνταν· δὲν μπορούσαν νὰ ξεφύγουν τὸ χῶμα.

Τὸ εἶπα τοῦ Ἑρρῖκου Ντελονά καὶ κύταξε πολλὴν ὥρα τὰ στάχνα· ἔπειτα, σὰν νὰ μιλοῦσε με τὸν ἑαυτὸν του, εἶπε ἀργὰ-ἀργὰ:

— Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος. Μᾶς ἔρχεται κάποτε ἕνα ἀγαθὸ πλάσμα· μοιάζει με τὶς ἄσπρες πεταλοῦδες τοῦ κάμπου· δὲν ἤξερομε ἂν ἔρχεται ἀπὸ τὴ γῆ ἢ ἀν κατεβαίνει ἀπὸ ψηλά· νοιώθουμε πὼς μπορούμε νὰ ζήσουμε μαζί του με τὸ τίποτε, με τὸ μέλι τῶν λουλουδιῶν. Μὰ, ὅπως ἡ ρίζα κρατεῖ σκλαβωμένα τὰ στάχνα στὴ γῆ, ἔτσι καὶ τὸν ἄνθρωπο τὸν κρατεῖ ἕνα χρέος μυστικό, δυνατὸ σὰν τὴ γῆ.

Μοῦ φάνηκε πὼς ἡ φωνή του εἶχε τὴν ἡχὴ κάποιου πόνου καὶ πὼς τὰ χεῖλη του χαμῆλως ἀκόμα περισσότερο. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή τὰ μάτια του σταμάτησαν πάνω μου καὶ εἶπε με πιὸ σταθερὴ φωνή:

— Ἀς ἔχουμε θάρρος.

[Ἀκολουθεῖ]

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΟΝΤΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ Ἑθνικὴ Ἑορτὴ

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ — Μία ἀπορία μὲ βασανίζει.
Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ — Ποία;
Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐάν ἡ Ἑθνικὴ Ἑορτὴ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐορτάζεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ πῶς θέλετε νὰ ἐορτάζεται;
Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν εἴπαρὼ νὰ φαντασθῶ κ' ἐγώ. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἐπιτέλους μία στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ στίχοι, ποὺ δὲν ἄλλαξαν πρὸ πενήντα ἐτῶν μορφὴν, ρυθμὸν καὶ οὐσίαν, θάποσυντεθοῦν ἐπιτέλους, αἱ ὁμοιοκαταληξίαι θὰ ἐξαντληθῶν, τὰ ρητορικά σχήματα θὰ στερεοῦσιν καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀνθρώποι, ποὺ ἀκούσαν δέκα, εἴκοσι, τριάντα, πενήντα χρόνια τὰ ἴδια πράγματα εἰς τὸν ἴδιον τόπον, θὰ ζητήσιν ἀναθεώρησιν τοῦ στερεοτύπου προγράμματος.

Ὁ ΜΑΘ. — Καὶ ὅμως τὸ πρόγραμμα μᾶς ἐθνικῆς τελετῆς, ὅπως καὶ μᾶς θρησκευτικῆς, δὲν εἴπαρὼ παρὰ νὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην στερεότυπον. Πῶς θέλετε νὰ τὸ ἀλλάζωμεν κάθε χρόνον; Εἶναι χίλια ἐνιακόσια χρόνια, ποὺ ἐορτάζομεν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐορτάζομεν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἡ στερεοτυπία αὐτὴ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ μεγαλεῖον τῶν τελετῶν αὐτῶν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Ἡ Ἑκκλησία μᾶς δίδει κάθε χρόνον τὴν ἀναπαράστασιν τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ κατὰ ἓνα τρόπον σεμνόν, ποιητικόν καὶ βαθύτατα ἐπιβλητικόν. Ἀκριβῶς κατὰ παρόμοιον ζητῶ κ' ἐγὼ διὰ τὰς ἐθνικὰς τελετὰς. Ἀλλὰ τὸ κατὰ αὐτὸ, ἐννοεῖται, θὰ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τοὺς λόγους, τὰ ποιήματα καὶ ὅλας τὰς ἀνάγκους κραιῶν, τὰς ὁποίας εἶναι ἐλεύθερος ὁ καθένας νὰ ὑψώσῃ ἀπὸ κάθε βήμα, κάθε μνημεῖον καὶ κάθε τραπέζι καφερείου, μεταξὺ κυματίζοντων κοιρελίων, τὰ ὁποία ὑψήρξαν κάποτε σημάτια καὶ μεταξὺ τερατωδῶν παρυστάσεων, ποὺ δὲν ὑψήρξαν ποτὲ εἰκόνας.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ νομίζετε ὅτι εἴπαρὼ νὰ γίνῃ αὐτὸ πὺν φαντάζεσθε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατὶ ὅχι; Δὲν ἐννοῶ διατὶ, ὅπως εἰς τὰς ἱερὰς λειτουργίας ἀκούομεν τροπάρια, ποὺ τὰ ἔγραψαν ἐπιτέλους ἄνθρωποι σχετιζόμενοι μὲ τὴν ποιήσιν καὶ βλέπομεν παραστάσεις, ποὺ τὰς συνέθεσαν ἄνθρωποι, ποὺ δὲν ἦσαν ἔρημοι μᾶς ἀνωτέρας αἰσθήσεως, δὲν ἐννοῶ, λέγω, διατὶ νὰ μὴν ἀκούωμεν καὶ νὰ μὴν βλέπωμεν ἀνάλογα πράγματα καὶ εἰς μίαν ἐθνικὴν ἐορτήν. Κάνει ὑποθέτω τότε δὲν θὰ εὐρίσκετο νὰ δυσανασχετήσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ τὸ νέον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πάντοτε ἀπαράμιττον.

Ὁ ΜΑΘ. — Τὶ φαντάζεσθε δηλαδή, ὅτι θὰ εἴπαρὼ νὰ γίνῃ;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Θὰ σὰς εἰπῶ ἀμέσως. Φαντάζομαι ἓνα πρόγραμμα κανονισμένων ἀπὸ καλλιτέχναν. Φαντάζομαι μίαν μουσικὴν συνθεμένην ἀπὸ ἓνα Μάντζαρον ἢ ἓνα Σαμάραν. Φαντάζομαι ἓνα ἐγκώμιον γραμμένον ἀπὸ ἓνα Παπαδιαμάντην. Φαντάζομαι ἓνα ποίημα ἢ καὶ περισσότερα ποιήματα καμωμένα ἀπὸ ἓνα Σολομόν, ἓνα Κάλβον, ἓνα Παλαμᾶν. Φαντάζομαι μίαν διακόσμησην χαραγμένην ἀπὸ ἓνα Γκάζην. Καὶ ὅλα αὐτὰ μᾶζι τὰ φαντάζομαι εἰς μίαν ἐορτήν.

Ὁ ΜΑΘ. — Τὰ ἴδια πάντοτε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅχι μόνον πάντοτε, ἀλλὰ καὶ παν-

τοῦ. Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως καὶ εἰς τὸν δῆμον Ἑράνης. Μήπως ἡ θεία λειτουργία δὲν εἶναι ἡ ἴδια εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ ἐρημοκλήσι τοῦ τελευταίου χωριοῦ;

Ὁ ΜΑΘ. — Φαντάζεσθε ὅτι εἶναι πραγματοποιήσιμα αὐτὰ ποὺ λέγετε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατὶ νὰ μὴν εἶναι; Ἀντὶ ὁ κάτοικος τοῦ δήμου Παρακαμπυλίων νάκούσῃ τὸν διδάσκαλον τοῦ χωρίου πανηγυρίζοντα τὴν ἐθνικὴν ἐορτήν μὲ ὅλας τὰς ἀπολύτους ὀνομαστικές, ποὺ ἔχει προχείρους, διατὶ νὰ μὴν ἀκούσῃ τὸν παλαιὸν Μηνιάτην; Καὶ ἀντὶ ὁ Ἀθηναῖος νάκούσῃ τοὺς δεκαπεντασυλλάβους τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ κ. Λυγδοπούλου, διατὶ νὰ μὴν ἀκούσῃ καὶ νὰ ξανακούσῃ τὰς στροφὰς ἐνὸς Σολωμοῦ ἢ ἐνὸς Κάλβου; Καὶ ἀντὶ ἐγὼ καὶ σεῖς, ὅπουδήποτε καὶ ἂν εὐρίσκώμεθα, νὰ τιναζώμεθα ἀπὸ θούρια βγαλμένα ἀπὸ κομειδύλλια, διατὶ νὰ μὴν αἰσθανώμεθα τὰ εἴγη μᾶς μουσικῆς, βγαλμένης ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, μᾶς μουσικῆς, ἀνηχώσης ἔσω καὶ ἀπὸ τὸ μονόχορδον βιολὶ ἐνὸς τυφλοῦ αἰδοῦ, ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ σοφὴ καὶ πλουσία ὀρχήστρα; Σὰς φράινονται ἀδύνατα ὅλα αὐτὰ;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀδύνατα ὅχι. Ἀλλὰ δὲν νομίζετε ὅτι θὰ εἶναι ἄδικον νάποκλείσωμεν ἀπὸ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς Ἑθνικῆς Ἑορτῆς κάθε νέαν ἔμπνευσιν, ποὺ θὰ εἴπαρὼ νὰ λαμπρύνῃ τὴν ἡμέραν αὐτήν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Κάνει δὲν ἐμποδίζει τὴν νέαν ἔμπνευσιν νὰ ὑμνήσῃ τὰ παλαιὰ ἄθλα. Τὸ δυστύχημα εἶναι ὅτι ἡ ἔμπνευσις αὐτὴ δὲν μᾶς ἐνεφανίσθη ποτὲ κατὰ τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν. Πενήντα χρόνια τὴν πανηγυρίζω καὶ ἐγὼ, μᾶζι μὲ τοὺς ἄλλους, καὶ δὲν τὴν συνήντησα ποτέ. Καὶ εἰμαι βέβαιος ὅτι ἂν ζήσω καὶ ἄλλα πενήντα δὲν θὰ τὴν συναντήσω.

Ὁ ΜΑΘ. — Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι κηρύττεσθε ὑπὲρ τῆς στερεοτυπίας, ἐνῶ θὰ ἔλεγε κάνεις ὅτι ἡ στερεοτυπία ἀκριβῶς σὰς ἐνοχλεῖ.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Κηρύττωμαι ὑπὲρ τῆς στερεοτυπίας. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι. Ἀλλὰ ζητῶ μίαν στερεοτυπίαν σεμνήν, καθαρὰν, ὡραίαν καὶ εὐπρεπὴ, πρὸς ἀντικατάστασιν μᾶς στερεοτυπίας μωρᾶς, ἀθλίας καὶ ἐλεεινῆς. Καὶ θέλω τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι θὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν πανήγυριν, νὰ φεύγουν μὲ τὰ κεφάλια σκυμένα ἀπὸ βαθεῖς καὶ ὡραίους στοχασμούς. Καὶ θέλω ἀκόμη ἡ Ἑθνικὴ Ἑορτὴ νὰ μὴν ὁμοιάζῃ καθόλου μὲ τὰς διαδηλώσεις τὰς ἐκλογικὰς καὶ τὰς διαδηλώσεις τὰς γλωσσικὰς. Αὐτὰ θέλω καὶ ὑποθέτω ὅτι ἔχω δίκαιον νὰ τὰ θέλω.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τί θὰ κάμωμεν τότε τοὺς ἐθνικοὺς ρήτορας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ποιητάς;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μοῦ κάμνετε μίαν ἀδιάκριτον ἐρώτησιν καὶ προτιμῶ νὰ μὴ σὰς ἀπαντήσω.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ

Ὁ κ. Ψυχάρης μὲ μίαν δήλωσίν του, σταλεῖσαν τηλεγραφικῶς εἰς τὸν «Νουμᾶν», αἶρει τὴν ἀφιέρωσιν ἐνὸς τελευταίου διηγήματός του, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφιέρωσει πρὸς τὸν κ. Ἐλευθέριον Βενιζέλον. «Σβύνεται τὸ ὄνομα καὶ ὁ ἄνθρωπος. Τὸ διήγημα μνήσκει», εἶναι ἡ φράσις τῆς δηλώσεως. Ὁ κ. Μανώλης Καλομοίρης, κατόπιν τῆς δηλώσεως αὐτῆς, αἶρει καὶ αὐτὸς τὴν ἀφιέρωσιν μᾶς σουίτας τὸν χαρισμένης εἰς τὸν κ.

Ψυχάρην. Σημειόνομεν τὰ γεγονότα χωρὶς σχόλια. διὰ τὴν ἱστορίαν, εὐχόμεθα δὲ ὁ ἐπίλογος τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος νὰ σταματήσῃ ἔως ἐδῶ, χωρὶς ἄλλας συνεπείας.

ΝΕΑ ἐξέγερσις τῶν φοιτητῶν κατὰ τοῦ κ. Παλαμᾶ. Ἀφορμὴ ὅτι ὁ ποιητὴς ὠμίλησε κατὰ τὴν 25 Μαρτίου, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιάς». Καὶ οἱ φοιτητὰ δὲν ἐννοοῦν νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὴν πατρίδα του. Ἀλλὰ εἶναι Ἑβραῖος, Τοῦρκος, Βούλγαρος ὁ Παλαμᾶς; Τὴν ἐθνικὴν ἐορτήν τὴν ἐώρτασεν ἐπιτέλους, μετέχουσα εὐγενῶς εἰς τὴν χαρὰν τῆς χώρας, ποὺ τὴν ξενίζει, ἡ Ἰσραηλιτικὴ Παροικία. Καὶ κάνεις δὲν εἶχε τὴν ἀνοησίαν νὰ διαμαρτυρηθῇ. Ἑλληνες φοιτητὰ καὶ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι καλοῦν Ἑλληνὰ ποιητὴν καὶ χριστιανὸν ὀρθόδοξον καὶ αὐτὸν διὰ νὰ πανηγυρίσιν τὴν μεγάλην ἐορτήν τοῦ γένους. Καὶ οἱ φοιτητὰ τῆς Καθαρευούσης δὲν ἀναγνωρίζουν εἰς τοὺς φοιτητάς τῆς Δημοτικῆς τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι καὶ αὐτοὶ Ἑλληνες. Καὶ ἀπειλοῦν νὰ ἐκδιώξουν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον ἓνα ἐθνικὸν ποιητὴν, διότι ἀπλόυστα δὲν εἶναι ὁπαδὸς τῶν γλωσσικῶν θεωριῶν τοῦ κ. Μιστριώτου. Τὸ θέαμα κατατῆρ ἐντελῶς ἀποκαρδιωτικόν. Ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως πνίγεται ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τὸν βορμὸν τῆς. Ὁ τυφλὸς φανατισμὸς ἐγκαθιδρύεται ἐπισήμως μέσα εἰς τὸ τέμενος τῶν Μουσῶν. Τὸ ἄλλας ἐμωράνθη. Καὶ δικαιοῦται νὰ ἐρωτησῇ κάνεις: «Ἐν τίνι ἀλίσθησόμεθα;»

ΚΑΤΟΠΙΝ ὅλων αὐτῶν φρονούμεν ὅτι, χάριν τῆς τιμῆς τοῦ Πανεπιστημίου, τὰ πράγματα πρέπει νὰ ξεκαθαρισθῶν. Ὑπάρχουν ἐκεῖ μέσα φοιτητὰ εὐρισκόμενοι εἰς τὸ ὕψος τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ πολιτοῦ καὶ ἀναγνωρίζοντες τὰ δικαιώματα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀναγνώσεως. Δὲν πρόκειται πλὴν περὶ καθαρῶν καὶ δημοτικιστῶν. Πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, ἐλευθέρως σκεπτομένων. Καὶ ἂν ὑπάρχουν — ὅπως θὰ ὑπάρχουν — πόσοι εἶναι; Πενήντα, ἑκατὸν, διακόσιοι; Ἄς φανερωθῶν, ἄς διαμαρτυρηθῶν εὐοχίμως, ἄς δώσουν σημεῖα ὑπάρεξως, ὅχι πλὴν ὡς «Φοιτητικὴ Συντροφία» ἢ ὡς ἄλλο τίποτε, ἀλλ' ὡς ἐπιστήμονες ἔξω τοῦ Γλωσσικοῦ Ζητήματος ποנוύντες καὶ διαμαρτυρόμενοι δι' ὅτι γίνεται τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἡ τιμὴ τῆς Ἑλληνικῆς Νεότητος τὸ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ καθήκον τῆς ἀπέναντι τῆς ἱστορίας.

ΤΑ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀμερικανικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολή

Ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς 10 Μαρτίου. — Πρῶτος ὁ Διευθυντὴς κ. Hill ἐπραγματεύθη περὶ τῶν κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος ἀνασκαφῶν τῆς Σχολῆς.

Κυρία ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἐγένετο κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος παρὰ τὴν Πειρήνην, ὅπου ἀπότησε μεγάλας δυσκολίας ἐνεκα τῶν πολλῶν ὑδάτων. Αὐτοὶ ἡρξάτο ὁ καθαρῶς ἐλληνικοῦ ὑδραγωγείου, ὅπερ ἀνεκαίνισθη κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὡς πρότερον γραμμῶν, παρέμεινε δὲ ἐν χρήσει κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ἐν τῷ ὑδραγωγείῳ εὐρέθησαν τεμάχια γλυπτικῆς, δύο μαρμάρια κεφαλῆς, μία ῥωμαϊκὴ γυναικῶς, ἑτέρα ἀντίγραφον κεφαλῆς ἀγάλματος τῆς Δ'. π. χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Διονύσου πωγωνοφόρου, ἡρωικοῦ μεγέθους. Πρὸς Β τῆς Πειρήνης εὐρέθησαν δύο ἐπὶ γωνία τοῦ παρὰ Πανσανίαν περιβόλου τοῦ Ἀπόλλωνος, οὕτω δὲ καθωρίσθη ἡ ὅλη ἔκτασις τοῦ περιβόλου. Οὗτος ἦν τετράγωνος μετὰ στοῶν κατὰ τὰς τέσσαρας πλευρὰς. ἔξ ὧν

εἰς τὴν δυτικὴν καὶ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν ὑπῆρχον 13 στήλαι μαρμάριναι, εἰς δὲ τὰς ἄλλας δέκα τῶν στηλῶν σφύζονται πάντα τὰ τεμάχια οὕτως, ὥστε ἡ ἀναπαράστασις ἀποβαίνει τελεία. Αἱ στοαὶ αὐταὶ ἀνήκουσι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὰ τέλη τοῦ Α' μ. Χ. αἰῶνος. Παρὰ δὲ τὴν Πειρήνην εὐρέθησαν 3 δεξαμεναί, δεχόμεναι τὸ πλεονάζον ὕδωρ τῆς μεγάλης πηγῆς διὰ μικροῦ ὑδραγωγείου. Αὐταὶ εἶναι ἀναφῶρον ἐποχῶν ἢ μία δὲ τούτων λήγει δίκην κρήνης θαλαμοειδοῦς, ἐκτισμένης κατὰ τρόπον λίαν ἀρχαῖον διὰ μεγάλων ἀργῶν λίθων, ἐπικεχρισμένων Οὕτω δὲ ἦν ἐν χρήσει, ὡς φαίνεται, ἄχρι τέλους τῆς ἐλληνικῆς ἐποχῆς, ἴσως δὲ καὶ βραδύτερον. Μεταξὺ τῆς κρήνης ταύτης καὶ τῆς Πειρήνης εὐρέθησαν λείψανα ἐλληνικῆς στοᾶς ἐξαστύλου δορικοῦ ῥυθμοῦ, ἐστραμμένης πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Πειρήνης, ἀκριβῶς δὲ ὑπεράνω τῆς στοᾶς εὐρέθη ἄψις περατοῦσα τὸν περιβόλον τοῦ Ἀπόλλωνος, πρὸς ὃν ἦν ἐστραμμένη ἔξ ἄλλων μικροτέρων σκαφῶν μικροτέρα ἢ πρὸς Β τοῦ θεάτρου, ὅπου εὐρέθη ῥωμαϊκὴ ὁδὸς μετὰ στοῶν ἐκατέρωθεν.

Εἶτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ νεαρὸς ἀρχαιολόγος κ. W. B. Dinsmoor, πραγματευθεὶς περὶ τῶν ἐν Δελφοῖς σαυρῶν. Ἡ διῆλξις του τοιαύτη εἰς περίου ἐν συνόψει: Σπουδαιότατα ἐν Δελφοῖς μνημεῖα μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι οἱ θησαυροὶ οἱ ἐνεργήσαντες ὑπὸ διαφόρων πολιτειῶν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Δεκατρεῖς εἰσὶ γνωστοί, ὧν ὁκτὼ ἐκ τοῦ Πανσανίου καὶ πέντε ἐξ ἄλλων συγγραφέων ἀπ' ἐτέρου αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἀπεκάλυψαν τὰ θεμελίαι εἰκοσιπέντε θησαυρῶν. Ὁ προσδιορισμὸς τῶν θεμελίων τούτων ἐχώρησε λίαν βραδέως καὶ μέχρι τοῦδε μόνον εἰς ἐγένετο ἀναμφισβητήτως παραδεκτὸς, ὁ ἐσχάτως ἀνιδρυθεὶς θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ περιβόλου τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάγεται εἰς τρεῖς περιόδους. 1. Κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τὴν μεταξὺ 650-550 π. Χ. περὶ τὸν ἀρχαῖον ναὸν καὶ ἐν μικρῷ περιβόλῳ, οὗ τὸ διάγραμμα δύναται νὰ χαραχθῇ κατ' ἀπασαν αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν, ἀνηγέρθησαν ἐννέα θησαυροὶ, ἔξ ὧν ὁκτὼ δορικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἐκ πόρου, ὁ δὲ ἑναὶς τῶν Κινιδίων ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἐκ μαρμάρου. 2. Κατὰ τὴν ἐπομένην περίου ἐπεκτάσας ἀνηγέρθησαν ἑνδεκα θησαυροὶ, ἐν μέρει ἐκτὸς τοῦ παλαιοῦ περιβόλου καὶ περιεκλείσθησαν ὑπὸ νέου πολυγωνικοῦ τοίχου κτισθέντος μεταξὺ 513 καὶ 506. 3. Τέλος ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐξ ἀέστων λίθων περιβόλου τοῦ καλουμένου Ἑλληνικοῦ κατὰ τὸ 450 ἐπέφερε τὴν εἰς τὸν περιβόλον προσθήκην νέων μοιρῶν ἐδάφους, ἐν οἷς ἐκτίσθησαν πέντε θησαυροὶ, ὧν ὁ τελευταῖος μετὰ τὸ 446.

Ὁ θησαυρὸς τῶν Σικωνίων, ὁ πρῶτος μνημονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Πανσανίου, θὰ ἦτο ἐπὶ τῶν πρώτων θεμελίων, ἀπερ συναντῶμεν ἀνερχόμενοι τὴν ἱεράν ὁδόν. Τὰ ἐρείπια ἀρχαῖου θόλου κτισθέντος ἐπὶ τῶν θεμελίων του ἐλήφθησαν ἐξ οἰκοδομῆς καταδαφισθείσης ἀσφαλῶς μικρὸν πρὸ τοῦ 400 π. Χ. πρὸς κατασκευὴν τοῦ σημερινοῦ θόλου ἐν τῇ θέρει Μαργαρίτῃ λείψανα ὀρθογωνίου οἰκοδομήματος εὐρεθέντα ἐπίσης ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ θησαυροῦ τῶν Σικωνίων προσέχονται ἐκ παλαιοῦ τοῦ Συρακουσίου θησαυροῦ, καταστραφέντος τῇ 412 π. Χ. Τὰ ἀμέσως ἐπόμενα θεμελίαι ἀριστερά, τὰ ἐπισήμως καλούμενα Κινίδια εἶναι πρᾶγματι Σίρνια, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς θέσεώς των καὶ ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων, τῶν ἀνηκόντων αὐτῶν. Ὁ τρίτος τῶν θησαυρῶν κατὰ σειράν εἶναι θηβαῖκος καὶ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ τῶν ἐκ πόρου θεμελίων τῶν ὀρθῶς ἀποδοθέντων ὑπὸ μὲν τοῦ κ. Homolle καὶ Bourguet εἰς τὰς Θήβας, ὑπὸ ἄλλων δὲ εἰς προγενέστερον οἰκοδόμημα ἢ εἰς βάσιν γλυπτικοῦ μνημείου. Ὁ Ἀθηναῖκος θησαυρὸς δὲν δύναται, ὡς ἐρρήθη, νὰ τεθῇ ὑπὸ συζήτησιν ὁ δὲ τῶν Κινιδίων

ἐκεῖτο ἐπὶ τῶν θεμελίων, τῶν ἀποδιδόμενων ὑπὸ τοῦ Homolle εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ὑπ' ἄλλων εἰς τὰς Κλαζομενάς. Οἱ θησαυροὶ τῶν Ποτιδιαίων καὶ Συρακουσίων συμπίπτουσιν ἐπὶ τὰ δύο οἰκοδομήματα τὰ πρὸς Δ καὶ Α τῆς πρώτης καμπῆς τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ· ὁ μὲν τῶν Ποτιδιαίων πρὸς τὸν σήμερον καλούμενον Βοιωτικὸν ἢ Θηβαϊκόν, ὁ δὲ τῶν Συρακουσίων πρὸς τὸν συνήθως ἀποδιδόμενον εἰς τοὺς Μεγαρεῖς ἢ τοὺς Κνιδίους.

Παρὰ τὸν θησαυρὸν τῶν Ἀθηναίων ὁ Πανσανίας ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ἐβάδισε κατὰ μήκος τοῦ κατωτέρου ἐπιπέδου τοῦ μετὰ τὸν θησαυρὸν τῶν Κνιδίων ἀνελθὼν διὰ μικρᾶς κλίμακος εἰς τὴν στοὰν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐξεῖθεν μετὰ ἐκδρομὴν εἰς τὸν βορᾶρον τῆς Πυθίας εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν Κορινθίων, ὅστις καλῶς ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν κ. κ. Κατὸ καὶ Pontow. Παρὰ τοῦτον ἦν ὁ θησαυρὸς τῶν Κλαζομενίων, ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου, κατεδαφισθεὶς περὶ τὸ 450 π. Χ., πρὸς τὰ ΝΑ ὁ θησαυρὸς τῶν Ἀκανθίων, ὃν εἶδεν ὁ Πλούταρχος καὶ τέλος εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς Ἀκάνθου. Ἐκ τῶν δύο οἰκοδομημάτων εἰς τὴν θέσιν Μαριαριά, αἵτινα συνήθως σήμερον θεωροῦνται σύγχρονα, παραδέχεται ὁ ῥήτωρ μετὰ τοῦ κ. Poulsen ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ἡ ἐτέρα εἶναι κατὰ 30 ἔτη νεώτερη. Λίαν ἐκλυσιζόμενον πρόβλημα ἐν σέψει πρὸς τοὺς θησαυροὺς εἶναι τὸ τῆς μετόπης τοῦ θησαυροῦ τῶν Σιφνίων, ἥτις ἀποδίδεται ὑπὸ μὲν τῶν Γάλλων ἀρχαιολόγων εἰς μόνον τὸν θησαυρὸν τῶν Κνιδίων, ὑπὸ δὲ τῶν Αὐστριακῶν καὶ Γερμανῶν διανέμεται εἰς τοὺς δύο θησαυροὺς Κνιδίων καὶ Σιφνίων. Μετὰ μελέτην τῆς διατάξεως, ἣν τεκμηριοῦσι τὰ ἐρευνητικὰ ὀρύγματα καὶ ἄλλα ἐνδείξεις, εἰς τὰ ἄκρα τῶν πλακῶν εὐρίσκει ὁ κ. Dinsmoor ὅτι εὐλόγως ὁ κ. Homolle ἀποδίδει πάντα τὰ λείψανα εἰς ἓν μνημεῖον κατανέμων ταῦτα εἰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ οἰκοδομήματος.

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΕΞΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Φίλε μου,

Τὰ ἐφτάνησα προχωρημένα καὶ σ' ὅλα τὰ ἄλλα τοῦ πολιτισμοῦ τὰ γνωρίσματα—χιλιοειπωμένη ἀλήθεια,—ἐπροπορεύθησαν καὶ στὴ Γλωσσικὴ Ἀναγέννηση. Τὸ ξέρετε εἰς πολὺ καλά, ὅπως τὸ ξέρουν ὅλοι ὅσοι ἐμελέτησαν τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος βαθειὰ καὶ πλατεῖα, ὅχι βέβαια σὰν κάποιους αὐτοσχέδιους γλωσσολόγους, ποὺ ἐπροχειρίσθησαν τελευταῖα Ἀκαδημαϊκοὶ ἀπὸ τῆς Βουλῆς τὸ βήμα.

Καὶ ἐπροπορεύθησαν ὅχι μόνο γιατί μᾶς ἔδωσαν—εὐλογημένη ἡ ὥρα!—τὸν μεγάλο θεμελιωτὴ καὶ πρόδρομο γιὰ τὴ Γλωσσικὴ μας Ἀναγέννηση, τὸν Σολομό, κ' ὕστερα τοὺς δορυφόρους του Τυπάλδο, Τερσέτη, Βαλαωρίτη, Πολυλά, Καλοσογῶρο, Λασκαράτο, Κονεμένο, καθὼς καὶ τοὺς νεώτερους, μάλιστα τοὺς Κερκυραίους, ξεχωρὰ ἀπὸ ὅλους τὸν ὑπέροχο Μαβίλην, ἀλλὰ γιατί καὶ γενικότερα ἀκόμη τὸν μουσοθρεμμένον κ' εὐγενικὸς Ἴόνιος λαός, ψυχρόρητα ἀντιδραστικὸς στὴ σχολαστικὴ παράδοση, εὐθὺς ποὺ ἔνοιωσε ἐλευθερίαν, ἐφάνερωσε ἀπροσποίητα τὴν προτίμησίν του στὴ ζωντανή τὴ μητρικὴν του γλῶσσαν.

Ἡ Κέρκυρα μάλιστα ἐπροωτοστάτησε. Ἐστάθηκε πάντοτε τῆς δημοτικῆς τὸ ἄπαρτο κάστρο. Κ' εἶναι τόσο ριζωμένη ἐκεῖ ἡ Σολομικὴ παράδοση, ὥστε καὶ ὁ δήμαρχος Κερκυρας, ὁ ἐντιμὸς φίλος μου κ. Δ. Κόλλας, εἶναι κηρυγμένος δημοτικιστής. «Καλῶς ἦρθες, Βασιλέα μου, στὸ σπίτι τοῦ Λαοῦ Σου, κλπ.» ἐπροσφώνησε κάποτε τὴν Α. Μ. στὸ Δημαρχεῖο.

Ὑστερὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καθόλου δὲν παραξενεύθηκα, ὅταν τὰ τελευταῖα ὁ πεθερός μου κ. Καποδιστριας εἶχε τὴν ὥραια καὶ ἐπικάριη ἐμπνευση, νὰ μοῦ στείλει

ἀπὸ τὴν Κέρκυρα τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως τῶν Ἰονίων. Μάλιστα μοῦ ἐδόθηκε εὐκαιρία εὐχάριστη νὰ κάμω παράλληλα συγκριτικὴ μελέτη, μὲ συμπεράσματα ὅχι καὶ τόσο ἱκανοποιητικὰ βέβαια γιὰ ὅσα εἰπώθηκα στὴν Ἑλληνικὴ Βουλὴ, ὕστερα ἀπὸ ἐξήντα χρόνια!...

Σὰς ἀντιγράφω πιστὰ γιὰ τὰ «Παναθηναία» ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ πρακτικὰ τῆς Ἰονικῆς Συνελεύσεως, ὅσα ἀποβλέπουνε στὴ γλωσσικὴ συζήτηση ποὺ ἔγινε στὴν Κέρκυρα, στὰ 1849. Βγάλετε καὶ Σεις τὰ συμπεράσματά Σας.

Φίλος Σας

Ζάκυνθο 18 τοῦ Μάρτη 1911

ΚΩΣΤ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

«Πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Εὐγενεστάτης Νομοθετικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἡνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων κατὰ τὴν τετάρτην συνάθροισιν τῆς Ὀγδόης Γερουσίας». Κερκύρα· ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τῆς Κυβερνήσεως 1849. (σελὶς 18).

Συνεδριάσεις Δ'.

7 Ἀπριλίου 1849. Ἡμέρα Σαββάτου.

Ἀρχεται ἡ συνεδρίασις κατὰ τὴν συνήθη ὥραν.

Παρόντα ὅλα τὰ εὐγενέστατα μέλη πλὴν τριῶν.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπιδοκιμαζοῦνται τὰ Πρακτικὰ τῆς προηγούμενης Συνεδριάσεως.

Ἐν τῇ μεταξὺ διάφορα Μέλη (Δε Δημήτρι. Κουρκουμέλης, Νατάλης Δομενεγίνης καὶ ἄλλοι) παρατηροῦσιν ὅτι τὸ ὕψος τῆς γλώσσης εἰς τὸ ὅποτον γράφονται τὰ πρακτικὰ τῆς Συνελεύσεως εἶναι πολὺ ὑψηλὸν καὶ ὅτι ὅχι μόνον τινὰ τῶν Εὐγενῶν Μελῶν δὲν τὰ καταλαμβάνουσιν ἐντελῶς, ἀλλὰ εἰς τὸν λαόν, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου αὐτὰ λαλοῦνται καὶ γράφονται, καθίστανται δυσκατάληπτα. «Ὅτι ἐπειδὴ ἀρτίως μόνον ἡ πάτριος γλῶσσα ἤρχισε νὰ γίνῃται γλῶσσα τῶν Ἀρχῶν καὶ ὁ Λαὸς πρώτην φορὰν ἀκούει εἰς αὐτὴν τὰς συζητήσεις περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῆς πολιτικῆς του καταστάσεως, εἶναι δίκαιον καὶ ὀφείμιον, νὰ δοθῇ καὶ ἐκείνῃ ὅπως γίνεται αὕτη ὅσον δυνατόν καταληπτὴ διὰ τῆς ἀπλότητος καὶ ἀφελείας τῆς, ἐνδεδυμένη μὲ τὸ κοινὸν ἰδιῶμα τοῦ τόπου· καὶ φέροντες ὑπόδειγμα ἄλλοι τὸ ὕψος τοῦ Χρῆστοπούλου, ἄλλοι τὸ τοῦ Κόμ. Σολομοῦ, καὶ ἄλλοι τοῦ Βηλλαρά, παρακαλοῦσι τὴν Συνέλευσιν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ σκεφθῇ τὴν εὐλογον ταύτην αἴτησιν.

Μετά τινα συνδιάλεξιν καὶ ἔκδοξας τῆς Γραμματέως, ἡ Συνέλευσις διορίζει ὥστε τὰ Πρακτικὰ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς νὰ γράφονται ὅσο δυνατόν εἰς τὴν κοινῶς ὁμιλουμένην τοῦ λαοῦ γλῶσσαν κλπ. κλπ.

Συνεδριάσεις Η'.

28 Ἀπριλίου 1849 ἡμέρα Σάββατον (σελ. 47).

... Ὁ Γερουσιαστὴς Ἰωάννης Τυπάλδος Φορέστης ζητεῖ παρὰ τῆς Συνελεύσεως δυνάμει τοῦ 54 άρθρου τοῦ Κανονισμοῦ τὴν ἄδειαν καὶ μετὰ σύντομον ἀγόρευσιν ὑποβάλλει ἑγγραφον πρότασιν:

1ον Νὰ γίνῃ παρὰ τῆς Συνελεύσεως ἡ ἀναφορικὴ καὶ ἀπαιτουμένη πράξις μὲ τὴν ὁποίαν νὰ προσδιορίζεται ὅτι ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ μοναχὴ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν θέλει γίνονται εἰς τούτην τὴν Αἴθουσαν αἱ συζητήσεις, προτάσεις ἢ καὶ ἕτερα θέλει εἶναι ἡ ἀπλοελληνικὴ καὶ εἰς τὴν ἰδίαν θέλει γράφονται καὶ καταστρώνονται τὰ πρακτικὰ.

2ον Ἐπειδὴ καὶ τινὲς τῶν ἐνεστώτων Νομοθετῶν ἡμποροῦν νὰ δοκιμάζουσιν δυσκολίαν εἰς τὸ νὰ ἐκφράζονται εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν (ἀπλοελληνικὴν) καὶ ἐπομένως νὰ μὴν ἡμποροῦν νὰ ὑπερασπίσουν μὲ τὴν ἀνήκουσαν θερμότητα τὰ δικαιώματα τῆς πατρίδος μας καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἰονίου Λαοῦ ὁποῦ ἀντι-

προσωπεύουν, διὰ τοῦτο παραχωρεῖται εἰς αὐτοὺς ἡ ἄδεια, διὰ τὴν μοναχὴν ἐνεστώσαν Νομοθ. Συνέλευσιν, νὰ ὁμιλοῦν καὶ γράφουν Ἰταλικά, ἀναφερομένων ὅμως εἰς τὰ πρακτικὰ τούτων τῶν λόγων καὶ ἐγγράφων μεταφρασμένων Γραικικά.

3ον Νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν γλῶσσαν ὁ Ἐσωτερικὸς Ὁργανισμὸς τῆς Συνελεύσεως μὲ τὰς τροπολογίας ὅπου εἰς αὐτὸν ἔγιναν κλπ.

Ὁ Ἐκλαμπρ. Πρόεδρος θέτει τὴν πρότασιν εἰς τὸ Ἡμερήσιον Προκείμενον τῆς συνεχοῦς Συνεδριάσεως.

Συνεδριάσεις ΙΓ'.

τῇ 8 Μαΐου 1849 Ἡμέρα Τρίτη.

... Ἀναγινώσκεται ἡ περὶ εἰσαγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Συνέλευσιν πρότασις τοῦ εὐγενοῦς μέλους Ἰωάννου Τυπάλδου Φορέστη. (Ἀκολουθεῖ μακρὰ συζήτης).

Ἡ Συνέλευσις παραδέχεται καὶ ἀποφασίζει:

1ον Ἡ ἀπλοελληνικὴ Γλῶσσα νὰ ᾖ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ μόνη γλῶσσα τῆς Συνελεύσεως δι' ὅλας τὰς συζητήσεις, προτάσεις καὶ πᾶν ἄλλο καὶ εἰς αὐτὴν θὰ γράφονται τὰ πρακτικὰ αὐτῆς.

2ον Ἐπειδὴ τινὲς τῶν ἐνεστώτων Νομοθετῶν συμβαίνει νὰ δυσκολεύονται εἰς τὸ ἐκφράζεσθαι ἑλληνιστὶ καὶ ἐκ τούτου ὑποπετεύουν μήπως δὲν δύνανται νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην θερμότητα, διὰ τοῦτο παραχωρεῖται εἰς αὐτοὺς ἡ ἄδεια διὰ μόνην τὴν ἐνεστώσαν Συνεδρίασιν νὰ λαλοῦν καὶ γράφουν Ἰταλίστι.

3ον Νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ὁ Ἐσωτερικὸς τῆς Συνελεύσεως Κανονισμὸς καὶ οὗτος μόνον νὰ νομίζεται ὁ ἐπίσημος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΠΡΕΠΕ τὸ ἔθνος νὰ στήσῃ ἀναθηματικὴν στήλην εἰς τὴν Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν τοῦ σωτηρίου ἔτους 1911, μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Νά, ἔτοιμον, καὶ ἕνα ἐπίγραμμα, δημοσιευμένον, σὰν νὰ ἦταν παραγγελία. Εἶναι—μὴν τρομάξετε—ἀπὸ τὸν «Ταμπούραν καὶ Κόπανον» τοῦ κ. Πάλλη.

Ἄ, νὰ σὰς κάψει ὁ οὐρανὸς δὲ στείλει κεραβνὸ του, ὅρως παιδιὰ φαρλόμωρα, θὰ πῶ πὰς τότες ἄδικα πὼς πῆρε στὸ λαιμὸ του τὰ Σόδομα καὶ Γόμορρα.

Ὁ Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος δημοσιεῖ εἰς τὸν «Ἑκκλησιαστικὸν Φάρον» τὴν ἱστορίαν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῆς Βιέννης. Παραλαμβάνομεν μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν πρόλογον. Τὸ ἔργον γράφεται ἐπὶ τῇ βάσει εὐρεθέντων ἐγγράφων.

«Ἀθορῶν καὶ ἡσύχως οἱ ἐν Βιέννῃ τὴν τυραννίαν τῶν δεσποτῶν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους διαφεύγοντες ὁμογενεῖς καὶ βελτίους τῆς ἐαυτὸν ἐπιζητήσαντες τύχης, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει αὐτῶν ἐσκέφθησαν πρωτίστως περὶ συμπήξεως ἐθνικοῦ κέντρου καὶ ἐπέτυχον μετ' ἐπιμόνους προσπάθειας καὶ ἀπειριγράπτους μόχθους τὴν ἴδρυσιν Ἑλληνικῆς Κοινοῦτος καὶ ναοῦ, ἡ ἱστορία καὶ αἱ τραγικαὶ περιπέτειαι τοῦ ὁποίου, ἀγνωστοὶ μέχρι τοῦ νῦν, μέλλουσι τὸ πρῶτον νὰ ἴδωσι τὸ φῶς καὶ νὰ προκαλέσωσι παλμοὺς συγκινήσεως καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰ τίμια καὶ χρηστὰ ἐκεῖνα τῆς πατρίδος τέκνα, τὰ ὁποῖα, ὡς μόνον ἐφόδια τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν

Ἑκκλησίαν ἔχοντα, κατ' ὀρθὴν ἔργον γιγάντιον, μετ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν καὶ μετ' ὅλον τὸν ἀμείλικτον πόλεμον τῆς ἐν Αὐστρίᾳ Σλαβικῆς Ὀρθόδοξου Ἑκκλησίας. Ὁ ἄσχημος καὶ ἀφανὴς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου κατέστη ἡ μεγάλη ἐθνικὴ ἐστία, ἀπ' ἧς μετεδόθη ὑπεραφθόνως τὸ φῶς τῆς παιδείας πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μετελαμπαδεύθησαν αἱ ἐπιστήμαι καὶ τὰ γράμματα εἰς ἅπαν τὸ Γένος, ὁπότε ἀκριβῶς σκότος βαθὺ ἐκάλυπτε τὸν νοῦν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐκεῖ συναθροισθέντες ἐκ τῶν περάτων τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ λογιώτατοι τοῦ ἔθνους ἔπηξαν τὰ πνευματικὰ αὐτῶν ἐργαστήρια καὶ δι' ἐργασίας ἀξιοθαυμάστου, διὰ ζήλου ὑπερανθρώπου ἀνέλαβον τὸν φωτισμὸν τοῦ Γένους, διὰ συγγραφῶν ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων βιβλίων, ὃν ἄμεσον εἶχε χρεῖαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κλήρου, ὑπὸ τὴν σοφὴν καὶ πεφωτισμένην ἡγεσίαν τῶν μεγαλοῦργων ἐκείνων κληρικῶν τῆς Ἑκκλησίας μας Νεοφύτου τοῦ Δούκα, Ἀνθίμου τοῦ Γαζῆ καὶ Θεοκλήτου τοῦ Φαρμακίδου καταπληκτικὴ στρατιά λογίων καὶ σοφῶν ἀνδρῶν ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὸ τληπαθὲς Γένος καὶ ν' ἀφυπνίσῃ αὐτὸ ἀπὸ τὸν πνευματικὸν ληθάργον, εἰς ὃν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς δουλείας ἦν βεβυθισμένον. Οἱ πλοῦσιοι ἐχορήγουν ἀφειδῶς καὶ ἀγογγύστως διὰ τὴν διάδοσιν τῶν πνευματικῶν τούτων προϊόντων καὶ ἐντὸς ἐλαχίστου σχετικῶς χρονικοῦ διαστήματος ἡ Βιέννη διὰ τοῦ θείου ζήλου τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας κατέστη τὸ κέντρον τῶν σοφῶν καὶ πεπαιδευμένων τοῦ Γένους, ἐξ οὗ μετεδίδετο ἡ ζωὴ καὶ συμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν. Ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ, τὰ πρῶτα τοιαῦτα εἰς ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅσα ὁ «Τηλέγραφος», ἡ «Καλλιόπη», ὁ «Λόγιος Ἐρμῆς», ἡ «Ἐφημερίς», ἐκδιδόμενα, διεσχορπίζοντο εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν καὶ μετέδιδον τὰς γνώσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοὺς πνευματικὸς θησαυροὺς τῶν νεωτέρων πνευμάτων τῆς Δύσεως. Τοὺς εὐγενεῖς ἄνδρας τῶν ἐθνικῶν ἀναμορφωτῶν ὑπεστήριξε καὶ ἀνεπτέρου ἐκ Παρισίων ὁ Κοραῆς καὶ ἐπενεφίμει τὸ ἔθνος σύμπαν. Διὸ καὶ πανταχόθεν τοῦ ἑλληνισμοῦ συνέρρεον φιλομαθεῖς καὶ ἀποροὶ νεοί, ὑποστηρίζομενοι πάσῃ δυνάμει ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Κοινοῦτος, ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν δὲ τῶν σοφῶν διδασκάλων κατετάσσοντο εἰς διαφόρους ἀνωτέρας τῆς Αὐστρίας Σχολὰς, προωρισμένοι ὄντες διὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Γένους. Πρώτη ἡ ἐν Βιέννῃ παροικία ἠξιώθη ν' ἀκούσῃ τὸ θεσπέσιον τοῦ Ρήγα ἐπαναστατικὸν κήρυγμα. Εἰς τὰ πενήχρᾳ κελλῖα τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀπεφασίζετο καὶ ὁργανοῦτο ὁ μέγας ἀγων καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ ἠδολογεῖτο ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων κληρικῶν καὶ λογίων τοῦ ἔθνους ἡ μεγάλη Ἐπανάστασις, εἰς ἣν ἐκλήθη ἐκ θείας προνοίας νὰ πρωτοστατήσῃ ἡ ἐν Βιέννῃ Κοινοῦτος τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἡ νεοσύστατος Ἑλληνικὴ Μελοδραματικὴ Ἐταιρεία προσηρῶσει διαγωνισμόν διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταφράσιν τοῦ καίμενον τοῦ μελοδράματος «Juive» τοῦ «Halevy» ὑπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας ὁρους:

1) Ἡ μετάφρασις θὰ εἶναι ἐλευθέρη καὶ εἰς γλῶσ-

1) Ἡ «Ἐφημερίς» ἦν ἡ πρώτη ἑλληνικὴ ἐφημερίς, ἥτις τὸ πρῶτον ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ 1793. Αὕτη ἐξεδίδετο δις τῆς ἑβδομάδος καὶ ἐπὶ ἑξέ μηνῶν, ἤτοι μέχρι τῆς 28 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπερὶ δὲ τὸν ἐξῆς τίτλον: «Ἐφημερίς εἰς τὸν ἀκριβὲς ἀπάνθισμα τῶν κατὰ τὸν ἐνεστώτα χρόνον ἀξιολογωτέρων, καὶ μὲν, καὶ ἀκριβεστέρων παγκοσμίων συμβεβηκότων, ἀπὸ φιλοπόνοῦ καὶ ἐμμελῶς, διὰ τὴν μελέτην πανταχοῦθεν συλλεγθέντα, χάριν τῆς ἐπιφλοῦς τῶν πολλῶν περὶ τὰ νέα περιεργίας φιλοφρόνως ἐκδιδόνται παρὰ τῶν Μαρκίδων Πούλιον, Βιέννη 1793». Εἰς τὰ τυπογραφεῖα τῆς «Ἐφημερίδος» ἐδημοσιεύθησαν κοῦφα αἱ προσηρῶσεις καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ κηρύγματα Ρήγα τοῦ Φεραίου. Διὸ μετὰ τὴν θανάτην τοῦ Ρήγα καταδίκην, γνωσθέντος τούτου, ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις ἐκλείσεν τὴν 1798 τὸ τυπογραφεῖον, τοὺς δὲ ἰδιοκτῆτας ἐξώρισεν.

σαν αρμόζουσιν εις έκαστον τῶν προσώπων καὶ εἰς τὸ σύνολον τοῦ ἔργου.

2) Οἱ στίχοι σύμφωνα πρὸς τὸν τονισμὸν καὶ τὸ μέτρον τῆς μουσικῆς, θὰ εἶναι γεγραμμένοι κάτωθεν τοῦ μουσικοῦ κειμένου, καθὼς καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλάδιῳ.

3) Αἱ λέξεις βραχέαι, μὲ ὅσον οἶόν τε ὀλιγώτερα συριστικά σύμφωνα καὶ μὲ φωνήεντα ἀνάλογα πρὸς τοὺς μουσικοὺς φθόγγους, ἢ δὲ διαίρεσις τῶν λέξεων τοιαύτη, ὥστε νὰ εὐκολύνηται ἡ ἀναπνοή.

4) Τελευταία ἡμέρα ὑποβολῆς ὀρίζεται ἡ 15 Μαΐου ἐ.ε. Ἀμοιβὴ διὰ τὴν βραβευθησομένην ὑπὸ εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς μετάφρασιν, ἣτις περιέχεται εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν κυριότητα τῆς Ἑταιρείας, ὀρίζεται ἐφ' ἀπαξ μὲν δραχ. 300, κατὰ παράστασιν δὲ διδομένην ἐνταῦθα ἢ ἀλλαγῇ ποσοστὸν 5% ἐπὶ πενταετίαν ἐκ τῶν καθαρῶν εἰσπραξέων, βεβαιουμένων ἐκ τῶν ἐπισήμων βιβλίων τῆς Ἑταιρείας καὶ καταβαλλομένων ἐνταῦθα ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἑταιρείας. Δύναται ὅμως καὶ δι' ἰδιαιτέρας συμφωνίας ν' ἀποζημιωθῇ ἐφ' ἀπαξ ὁ ἐπιτυχὼν κατὰ τὸν διαγωνισμὸν μεταφραστής.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

12 Μαρτίου. — Χθὲς συνεζητήθη εἰς τὴν Βουλὴν τὸ περὶ ἐκπαίδευσως 16ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ψηφισθὲν ὡς εἶχε διατυπωθῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἀποκρουσθεῖσιν ὅλων τῶν προταθεισῶν προσθηκῶν, αἰτινες θὰ ἀπέβρυνον ὀλέθριον διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκπαίδευσιν τὸ ζήτημα ἐτελείωσε κατόπιν θαυμασίας ἀγορεύσεως τοῦ κ. Βενιζέλου καὶ τὸ κατόρθωμα ἐθεωρήθη ὡς ἀληθὴς θρίαμβος τῶν ἰδεῶν τῆς Κυβερνήσεως. — Ο κ. Μιστριώτης καλεῖ καὶ πάλιν δι' αὐριον τὸν λαὸν καὶ τοὺς φοιτητάς εἰς συλλαλητήριον. — Αἱ συνεννοήσεις πρὸς ἐπανάληψιν τῶν Ἑλληνορουμανικῶν σχέσεων βαίνουναι αἰσίως, τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως παραδεχθεῖσης ὅτι τὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τὰς βλαχικὰς κοινότητας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας δὲν δύνανται νὰ λυθοῦν ἐν Ἀθήναις ἀλλ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου.

13 Μαρτίου. — Τὸ προαγγελθὲν συλλαλητήριον ἐματαιώθη κατόπιν τῶν αὐστηρῶν προληπτικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἡ Κυβέρνησις διὰ τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως. — Αἱ συντεχνίαι ἐπίσης διὰ δηλώσεώς των ἐκηρύχθησαν κατὰ τῆς συγκροτήσεως τοῦ συλλαλητηρίου· τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς προστασίαν τῆς γλώσσης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀγρίου Πάγου καὶ ὁ Νομάρχης ἐπίσης ἀπεδοκίμασαν τὸν παρατεινόμενον θόρυβον ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. — Ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε νέον ἐπιτακτικὸν τελεσίγραφον εἰς τὴν Κίνα, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἐκφράζονται φόβοι μὴ ἐπέλθῃ ὥξιν εἰς τὰς σχέσεις τῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν. — Διαδίδεται ὅτι τὸ Νεοτουρκικὸν κομμάτιον θὰ ἀποπειραθῇ δι' ἐξεγέσεως τῶν Τουρκοκρατῶν νὰ προκαλέσῃ ταραχὰς καὶ ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων ἐν Κρήτῃ.

14 Μαρτίου. — Κατὰ τοῦ Μιστριώτου ἀπηγγέλθη κατηγορία ἐπὶ ὑποκινήσει εἰς στάσιν κατὰ τοῦ καθεστῶτος καὶ παραστάσει ψευδῶν γεγονότων ὡς ἀληθῶν τῷ παρεχωρήθη 4800000000 προθεσμία, ὅπως ἀπολογηθῇ. — Αἱ διαπραγματεύσεις μεταξὺ ἐπιτροπῆς ἐκ Τούρκων βουλευτῶν καὶ ἐξ Ἑλλήνων διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαίδευσως ἐματαιώθησαν. — Ἡ Ρωσσία ἀπέστειλε νέον τελεσίγραφον εἰς τὴν Κίνα.

15 Μαρτίου. — Ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς ἰταλικῆς ἐνώσεως ἐνθουσιώδη συγχαρητήρια τηλεγραφήματα ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Βασιλέως, τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κτλ. — Τὸ ζήτημα τῶν δικαστικῶν νομοσχεδίων, τῶν Θεσσαλῶν καὶ τῶν φορολογικῶν

νομοσχεδίων γίνεται ἀφορμὴ ἀνησυχιῶν καὶ ἀπασχολήσεων εἰς τοὺς κρατοῦντας πολιτικούς κύκλους. Ἀφίχθησαν χθὲς τὰ νέα μέλη τῆς γαλλικῆς ὀργανωτικῆς τοῦ στρατοῦ ἐπιτροπῆς. — Μεγάλῃ δωρεᾷ ὁμογενοῦς γίνεται γνωστὴ ἐκ 300 χιλ. δραχ. ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς μας Πινακοθήκης. — Ο κ. Μιστριώτης ἀπελογήθη ἐνώπιον τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς διὰ τὴν ἀπαγγελθεῖσαν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν καὶ πιστεύεται ὅτι ἔληξε πλέον πᾶσα περαιτέρω δικαστικὴ ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ ζητήματος. — Τὸ μποῦκοτάζ ἐντείνεται ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου. — Ἀγγέλλεται ὅτι προσεχῶς θὰ συναρθῇ νέον δάνειον ἐξ 25 εκατομ. λιρῶν ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ χρηματιστήρια Παρισίων καὶ Λονδίνου, ὅπου καὶ θὰ καλυφθῇ ὡς ἐλπίζεται ἐξ ὀλοκλήρου.

16 Μαρτίου. — Κατὰ τὴν νυκτερινὴν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς ἐψηφίσθησαν μερικά ἐκ τῶν δικαστικῶν νομοσχεδίων τοῦ κ. Δημητράκου. — Προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ νέον σύστημα ἐπιστρατεύσεως τοῦ στρατοῦ μας, θὰ κληθῇ προσεχῶς ὑπὸ τὰ ὄπλα ἡ ἐφεδρεία τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ τῆς 2ας Μεραρχίας, ὁρισμένως ὡς τόπου συγκεντρώσεως πιθανῶς τῆς Λαμίας, ὅπου θὰ τελεσθῶσιν ἀσκήσεις μέλλουσιν νὰ διαρκέσωσιν ἐπὶ δωδεκαήμερον. — Τὸ αὐτοκρατορικὸν ζευγος τῆς Γερμανίας ἀπεβίβασθ' ἡμέρον εἰς Κέρκυραν χωρὶς νὰ γίνῃ εἰς αὐτὸ οὐδεμία ἐπίσημος ὑποδοχή. — Αἱ δύο Ρωσικαὶ βουλαὶ ἐπανελάβον τὰς ἐργασίας των, τῆς Δούμας κηρυχθεῖσης κατὰ τοῦ Στολίπιν, ἐνθ' οἱ γερμανοὶ τούναντιον ὑποστηρίζουν ἐκθύμως αὐτόν. — Ἡ ἀναμενόμενη ἐπανάστασις ἐξεργάσθ' ἐν Ἀλβανίᾳ· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαναστατῶν ὑπολογίζεται εἰς τριαχιλίους· κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν ἀπεστάλησαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁκτώ τάγματα πεζικοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Τουργούτ πασά.

17 Μαρτίου. — Ὁρξάντο αἱ συζητήσεις ἐν τῇ Διτλῇ Βουλῇ διὰ τὸ περὶ ἰδιοκτησίας ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, δι' ὃ ἐνδιαφέρονται οἱ Θεσσαλοὶ· οἱ ἐγγεγραμμένοι, ὅπως ὁμιλήσων ἐπ' αὐτοῦ, ἀνέρχονται εἰς πενήκοντα πέντε, μετὰ τοὺς ὁποίους ὁ Πρωθυπουργὸς θὰ προβῇ εἰς δηλώσεις τῆς γνώμης τῆς Κυβερνήσεως. — Θορυβώδης συνεδρίασις ἐγένετο χθὲς, τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου ἀποφασίσαντος νὰ ἐπιδώσῃ ψήφισμα διαμαρτυρίας εἰς τὴν Βουλὴν διὰ τὴν ψήφισιν τῶν νομοσχεδίων τοῦ κ. Δημητράκου κατὰ τὸ διάστημα τῆς συνεδριάσεως, γιγνομένης ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πρωτοδικείου, συνέβησαν θορυβώδη ἐπεισόδια μεταξὺ δικηγόρων καὶ Πρωτοδικῶν ἐπιθυμούντων, καθ' ὃ εἶχον δικαίωμα ἐκ τοῦ προκεχωρηκότος τῆς ὥρας, νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδριάσεως τοῦ δικαστηρίου. — Ἡ ἐπανάστασις ἐν Ἀλβανίᾳ γενικεύεται.

18 Μαρτίου. — Διὰ τοῦ γερουστατοῦ Μπασαριά διεβιβάσθησαν εἰς τὸν Πατριάρχην ἐκ μέρους κουτσοβλαχικῆς ἐπιτροπῆς αἰτήματα, τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον πρὸς μελέτην· συγχρόνως ὅμως ἀπεστάλησαν καὶ διάφορα τηλεγραφήματα τῶν Κουτσοβλαχικῶν πληθυσμῶν τῆς Μακεδονίας διαμαρτυρομένων κατὰ τῶν αἰτημάτων τῆς Κουτσοβλαχικῆς ἐπιτροπῆς, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τούτου πιστεύεται ὅτι θὰ ἀπορριφθῶσιν ὑπὸ τῆς Συνόδου. — Κατηργήθη τὸ νέον Ἰταλικὸν ὑπουργεῖον μὲ πρόεδρον καὶ ὑπουργὸν τῶν Ἑσωτερικῶν τὸν Τζιολίτι καὶ ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν τὸν Σάν Τζιολιάνο.

19 Μαρτίου. — Ἐξακολουθοῦν εἰς τὴν Βουλὴν αἱ συζητήσεις διὰ τὸ περὶ ἰδιοκτησίας ἄρθρον τοῦ Συντάγματος. — Διεξάγονται ἀνακρίσεις διὰ τὰς σκηνὰς τοῦ Πρωτοδικείου, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δικηγόροι διατελοῦσιν ἐν ἐρεθισμῷ. — Ὁρξασεν ἡ προκαταρκτικὴ ἐργασία διὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐφένδρων τῆς Β' Μεραρχίας· ἡ ὅλη δύναμις, ἣτις θὰ προσκληθῇ, ἀνέρχεται εἰς τριακόνα πέντε χιλιάδας.

20 Μαρτίου. — Ἐληξεν ἡ συζήτησις εἰς τὸ περὶ ἰδιοκτησίας ἄρθρον κατὰ τὴν νυκτερινὴν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς ψηφισθὲν ὡς ἐροπολογήθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως κατόπιν θαυμασίας ἀγορεύσεως τοῦ κ. Βενιζέλου, κηρύξαντος ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς τὴν ἰσχύν των νέων ἰδεῶν καὶ τῆς ἐκ τῶν κάτω ἐπερχομένης ἐξελεγκτικῆς κινήσεως τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν. — Ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ λόγου τοῦ ἀπέδειξεν ἀρετὰς ὑψηλῆς προβλήσεως καὶ πολιτικῆς περινοίας ὁμολογήσας τὴν ἀνάγκην φιλοκοινωνιστικοῦ κράτους, ὁφειλόντος νὰ προσαρμόζηται πρὸς τὴν διὰ χρόνον ἐξέλκιν τῶν κοινωνιῶν διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν δυνάμιν του.

21 Μαρτίου. — Ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἔχει στεγρὰν ἀπόφασιν, ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γαριβαλδινῶν ἐθελοντῶν διὰ τὴν Ἀλβανίαν. — Τὰ αἰτήματα τῶν Ρουμανιζόντων τὰ ὑποβληθέντα ἐπισήμως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα συνίστανται εἰς ἀναγνώριον ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων τῶν Ρουμανικῶν κοινοτήτων καὶ εἰς ὑπόσχασιν, ὅπως ἐν τῷ μέλλοντι διορισθῶσιν ἐπίσκοποι ἢ Μητροπολίται ῥουμανόγλωσσοι εἰς τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχει συμπαγὴς πληθυσμὸς ῥουμανιζόντων.

22 Μαρτίου. — Αἱ μεταξὺ Ρουμανίας καὶ Ἑλλάδος διαπραγματεύσεις θὰ ἀπολήξουν εἰς εὐάρεστον ἀποτέλεσμα λίαν προσεχῶς. — Οἱ Βούλγαροι ἀντιτάξαν μεγάλην σιδηροδρομικὴν γέφυραν τῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Αἱ ἐντυπώσεις ἐν Θεσσαλίᾳ ἐκ τῶν δηλώσεων τοῦ κ. Βενιζέλου εἶναι ἐνθουσιώδεις. — Ἐπίσης τὰ ἐργατικά κέντρα τῆς πρωτευούσης συνέταξαν ψηφίσματα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Κυβέρνησιν. — Ἐξακολουθοῦν αἱ ἀνακρίσεις διὰ τὰς σκηνὰς τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου.

23 Μαρτίου. — Εἰς ζήτημα ἐγεγρῆν ἐν τῇ Βουλῇ διὰ τὸν ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης ὡς ἐκ τῆς στάσεως αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν δικηγόρων ἢ Βουλὴ ἐξέφρασε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς διὰ ψήφων 190 ἀπέναντι 210 ψηφοφορησάντων. — Νέα συμπλοκὴ ἐγένετο χθὲς εἰς τὰ Ἑλληνοτουρκικὰ σύνορα, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν δύο Τούρκοι στρατιῶται. — Νέα διαμαρτυρία τῆς Πύλης ἐγένετο ἐσχάτως παρὰ ταῖς Δυνάμεις διὰ τὴν μὴ ἀναγραφὴν ἐν τῷ Προσπολογισμῷ τῆς Κρήτης πιστώσεως διὰ τὴν Ἀρμιοστείαν. — Αἱ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας διαπραγματεύσεις διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐπικρατειῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἔληξαν αἰσίως.

Ἡ Θέλησις, Β. Δάνζεν. Μεταφρ. Ἡλ. Οἰκονομοπούλου, Ἀθῆναι 1911. Ἐκδοτ. Γ. Φέξης δρ. 3.

Φιλοσοφία καὶ Φιλολογία Victor Hugo, μετάφρασις Γερ. Σ. Βουτσινά. Ἀθῆναι 1911. Ἐκδότης Γεώρ. Φέξης, δρ. 2,50.

Ἡ Τηλεπάθεια (Μεταβίβασις τῆς σκέψεως) Α. Papalardo, μετάφρ. Ἀρίστ. Καμπάνη. Ἀθῆναι 1911. Ἐκδότης Γ. Φέξης, δρ. 2,50.

Ἀρμονία, δεκαπενθήμερον φιλολογικὸν περιοδικὸν ἐν Πάτραις. Ἔτος Α', ἀριθ. 1 15 Μαρτίου 1911.

Ὁ Γεωργός, εἰκονογραφημένον δεκαπενθ. περιοδικὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἔτος Α' 1911. Τεύχος Α', Μάρτιος 1911.

Les Vins Résinés de Grèce, par P. Pyrlas Montpellier 1911. Impr. Roumégous et Déhan.

Ἐκδίδονται προσεχῶς: Διηγήματα Ἀθανασίου Μίχα. Τὸ βιβλίον θὰ ἐκδοθῇ ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς Μαΐου. Τιμὴ δρ. 2.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λεξικὸν τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως. Ἀλεξάνδρεια, τυπ. Πατριαρχικὸν σελίδες 943 φρ. 20.

Νύκτες Φθινοπώρου, Σπυριδ. Παγανέλη, ἔκδοσις νέα. Ἀθῆναι, τυπογρ. τῶν «Ἀθηνῶν» 1911.

Ἀντίλαλοι, Α. Ι. Παρχαρίδου. Τυπογρ. Σερῶση. Τραπεζοῦς 1911 Γρσσ. 6,25.

Κρητικὴ Στοά, Ἡράκλειον Κρήτης. Ι. Β. Μουρέλλου, Τόμ. Γ', τυπογρ. «Κρητικῆς Στοᾶς» 1911 δρ. 3.

Ἡ Θεωρία τῆς συγκινήσεως, William James. Μετάφρ. Ν. Καζαντζάκη. Ἀθῆναι. Ἐκδοτ. Γ. Φέξης δρ. 2,50.

Ἡ Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας, John Caird. Μετάφρ. Πανλ. Γρατσιαίου, Ἀθῆναι, 1911. Ἐκδοτ. Γ. Φέξης δρ. 3.

Ὁ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καταδικασμένος Μιστηνιάτης κακούργος, ὑπὸ Θ. Ἀννίνου. Ἀθῆναι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 21ΟΥ ΤΟΜΟΥ

Α. Β. Γ.

Οί Σουηδοί εἰς τὴν Ἀνατολήν σ. 197.
Καθημερινὰ νέα σ. 206, 240, 270, 303, 335, 366.
Τὰ δένδρα τῆς ἀκτῆς σ. 260.
Πρόχειρα κοιτικὰ σημεῖωματα σ. 265.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

Πολιτικὴ σελὶς σ. 126, 172, 332.

Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

Τὸ πρῶτον περὶ ταχυδρομείων Ἑλληνικ. διάταγμα σ. 37.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ μεταφρ. Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Νεφέλαι σ. 72.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

Ἀνασκαφαὶ ἐν Τεγέᾳ, Θήβαις καὶ Δελφοῖς σ. 171.

ΜΑΡΚ. ΑΥΓΕΡΗΣ

Τὸ χωριὸ τῶν Σκλάβων σ. 182.

Θ. Β.

Τὰ Βιβλία: Χιακὰ χρονικά σ. 299.

Mistra ὑπὸ AD. STRUK. σ. 299.

Ν. ΒΕΗΣ

Νεοελληνικά δημόδια ἔσματα ἐκ χειρογρ. κωδίκων σ. 294.

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Τὸ Ἐρημόσπιτο σ. 109.
Ὁ Συμβουλευτής σ. 133.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Ὅλοι μας μικροὶ Βενιζέλοι σ. 307.

Ν. ΓΥΖΗΣ

Γράμματα τοῦ Γύζη πρὸς τὸν Λύτρα σ. 5.

ΑΛΕΞ. Ι. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Νέα Βιβλία:
Ι. Φινό. Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Εὐτυχίας σ. 56.

ΝΙΚ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Δημοτικά Τραγούδια: Ἡ κακὴ νύφη. Ἡ ἄνομη Μάννα σ. 243.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

Τὸ Φεγγαρόχορτο σ. 45.
Παναγία ἡ Μαντιλοῦσα σ. 45.
Μάννα σ. 117.

ΔΗΜΟΣΘ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ῥυθμοὶ σ. 83, 149, 325.

ΕΜΕΡΣΟΝ μεταφρ. Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

Κύκλοι σ. 76, 118.
Πνευματικοὶ Νόμοι σ. 253, 283.
Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἀνθρωπότητος σ. 353.

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ μεταφρ. ΜΑΡ. ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Χαρακτῆρες σ. 228.

Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Αἰζαρος Σῶχος σ. 275.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐν Ἀθήναις ἀγορὰ Ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἡ πηγὴ
Κλεινύδρα σ. 107.
Ἡ βιομηχανία τῶν ξένων σ. 347.

ΝΙΚ. ΚΑΤΡΑΜΑΔΑΚΗΣ

Πουλὰκι στὰ ξένα σ. 288.

Θ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ

Ἡ Βλαχούλα σ. 10.
Τὸ Παλιόχωρι σ. 72.
Οἱ Καλλικάντζαροι σ. 165.
Ὁ Μαγεμένος σ. 289.

Γ. Δ. ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Rosen Kavalier τοῦ R. Strauss σ. 269.

ΑΙΜ. ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Ἀνεμοστρόβιλος σ. 148.

Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

Τὰ νέα βιβλία:
Οὐδὲν Μύλλερ Ἰστορ. τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι σ. 24.

Ν. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

Χαῖρε Μαρία Κεχαριτωμένη. σ. 317.

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Κωνσταντ. Σαγιώρ σ. 122.

ΜΑΡΙΟΣ ΑΡΥ ΔΕΜΠΛΟΝ μεταφρ. Κ. Μ.

Σεγκαντίνο, σ. 67.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Φύλλα στὸν ἄνεμο σ. 131.
Ἐρωτικό σ. 228.
Ἐλεγίον στὸν Παπαδιαμάντη σ. 339.

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΜΠΙΝΕ

Αἱ σημερινὰ ἰδέαι διὰ τὰ παιδιὰ σ. 46.

Κ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Καλλιτεχνικὴ Ζωή:
Τὸ μνημεῖον τοῦ Παύλου Μελά σ. 27.
Θωμᾶς Οἰκονόμου σ. 59.
Μανώλης Καλομοίρης σ. 125.
Ἀλεξ. Παπαδιαμάντης σ. 200.
Ἡ συμφωνικὴ συναυλία τοῦ κ. Καλομοίρη σ. 202.
Ἐκθεσίς Β. Μποκατσιάμπε σ. 239.
Ἐκθεσίς Παύλου Σονάν σ. 269.
Αἰγυπτιακὰ σκίτσα σ. 313, 340.

Α. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑΣ

Τὸ ἱστορικὸν λεξικὸν τῆς Ἑλλην. γλώσσης σ. 13.
Περὶ τῶν παπύρων καὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν σ. 35.
Ἡ θέσις τοῦ γλωσσικοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἡμῶν ζητημάτων σ. 112.
Ἡ θέσις τῶν ξένων λέξεων ἐν Ἑλλην. γλώσσῃ σ. 250.
Ἡ οὐσία, ἡ ἱστορία καὶ ἡ θέσις τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος σ. 310.
Ἐπιστήμη καὶ πράξις σ. 351.

ΚΑΜΙΛΑ ΜΩΚΑΛΙΡ

Τὸ πιάνο καὶ τὸ βιολί σ. 47.

Ν.

Μουσική:
Μάρθα Καστριώτη σ. 268.

ΚΑΡ. ΝΤΗΛΑ μεταφρ. Κ.

Αἱ μυθιστορικαὶ περιπέτειαι τοῦ Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ
σ. 17, 48, 86.

Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Ὁμιλίαι μετὰ τὸν ἑαυτὸ μου: Ζωὴ καὶ Τέχνη σ. 16, 40
81, 167, 196.
Ἄεων Τολστόϊ 1828 - 1910 σ. 99.
Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι:
Τὸ ἔφος σ. 26.
Ἀλλαγὴ Φαγητοῦ σ. 58.
Ὁ θάνατος τοῦ Τολστόϊ σ. 90.
Αὐτοὶ ποὶ σκεπτόμενοι σ. 124.
Αὐτοὶ ποὶ κλέβουν σ. 169.
Τὰ παράσημα σ. 200.
Ὁ Παπαδιαμάντης σ. 235.
Ἐπιδημία σ. 265.
Ἡ Γλώσσα σ. 297.
Τὸ Παράθυρον σ. 330.
Ἐθνικὴ Ἑορτὴ σ. 362.

ΣΤ. Α. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ

Ἀνασκαφαὶ Κρήτης κατὰ τὰ ἔτη 1909 - 1910 σ. 203, 238.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸ ἔργον τοῦ Παπαδιαμάντη σ. 211.

ΜΑΡΙΓΑΡΙΤΑ ΟΝΤΟΥ μεταφρ. Κ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Μαοῦ Κλαῖο σ. 150, 185, 230, 262, 291, 326, 358.

ΟΡΑΤΙΟΣ μεταφρ. ΑΤΤΙΚΟΣ

Στὴ Νέωρα σ. 329.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

Τὰ ἔλεο καὶ τὰ κατὰ σ. 27, 59, 91, 125, 170, 201, 236,
298, 330, 362.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλῆα σ. 194.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Ἡ προτομή τοῦ Σολωμοῦ σ. 336.

ΑΔ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ὁλόγγρα ἐπὶ λίμνῃ σ. 217, 244.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἐμφάνσεις σ. 132.
Μακρινὸς Ἑσπερινὸς σ. 132.

ΚΩΣΤ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Περὶ πλανώμενος σ. 149.
Ὁδὴ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα σ. 182.
Σκίτσα γὰρ τραγούδια καὶ γὰρ παραμύθια σ. 249.
Φοβέρα σ. 261.
Ὑστερα ἀπὸ ἐξήντα χρόνια σ. 364.

ΠΕΡ. ΠΡΩΤΟΚΑΡΑΒΟΣ

Οἱ θεοὶ ἀνὰ τὰς θαλάσσας σ. 43.

Ρ.

Ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον Βόλου σ. 42.

Β. Σ.

Αὐτοὶ ποὶ φεῖγουν σ. 126.

Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ἐπιστημονικά:
Αἱ αἰσθήσεις σ. 331

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Μουσικά:
Συναυλία Κλ. Τριανταφύλλου σ. 28.

Μ. ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Ἡ Ζωὴ τῶν πεθαμένων σ. 107.
Χριστούγεννα σ. 165.
Πρόλογος εἰς τὸν Θεόφραστον σ. 224.

ΒΥΛΛΕΜ ΒΑΝ ΣΚΕΡΝΕΣ μεταφρ. ΡΑΧΛΑ

Ὁλλανδικὴ Φιλολογία σ. 324.

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

Μία ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις σ. 278.

Α. ΤΟΛΣΤΟΪ

Πρόλογος τῶν ἀπομνημονευμάτων μου σ. 84.
Ἐντεπώσεις τοῦ Κοιμητιοῦ πολέμου, μεταφρ. Μ. σ. 103.

ΑΝΤ. ΤΣΕΧΩΦ μεταφρ. Α. Γ. ΡΑΦΑΗΛ

Ἐκδίκησις σ. 314.

ΛΥΡΑΣ ΦΛΟΓΕΡΟΣ

Πρώτη μουσικὴ συναυλία τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν σ. 170.
Μουσικαὶ Συναυλίαι: Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, Ν. Φωκᾶ, Ἀθην.
Μανδολινάτας σ. 201.

ΦΙΑΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΣ

Γερμανικὴ Σχολὴ σ. 125.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

Τὸ χιτάρι καὶ ἀποβλήτων ἐν τῇ γλώσσῃ σ. 179.

ΚΩΣΤ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Παλιὰ Ἀγάπες σ. 277.
Τὸ σκιάδι σ. 341.

MARGUERITE HANKES—DRIELSM de Krabbé

Τὸ Δεσφάρι σ. 75.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀνασκαφαὶ Παλαιοζώστρων σ. 60.
Κεραμαζὸν Μουσείον σ. 60.
Ἀνασκαφαὶ Πηνζὸς σ. 91.
Γερμανικὴ Σχολὴ σ. 125.
Ἀστυνικὴ Ἀρχαιολογ. Σχολὴ σ. 267, 299.
Ἀγγλικὴ Ἀρχαιολογ. Σχολὴ σ. 300.
Ἀμερικανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ σ. 363.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ—ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ—ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Σελ. 28, 60, 92, 127, 173, 205, 237, 270, 301, 332, 365.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Σελ. 31, 63, 95, 127, 176, 207, 272.

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΚΑΙ

N. Γύζη : Ἀποθέσεις τῆς Βαναρίας σ. 130, 142, 143.
 Ζουμπούς : Μπετόβεν, σ. 178.
 Θ. Θωμοπούλου : Σπονδή, σ. 187.
 Ι. Ε. Ἰωαννίδης : Μὲ τὴν ἴδια σκέψη, σ. 338.
 Σπονδαί, σ. 356, 357.

Ι. Φ. Μιλλέ : Χῆρες, σ. 257.
 Ζαλιές, σ. 259.

Ρουθ Μιλλέ : Χωρική, σ. 262.
 Ὑδροποιή, σ. 263.

Κλωντ Μονέ : Ἡ γέφυρα Βατερλώ, σ. 34.
 Καμίλλη, σ. 55.

Θ. Ράλλη : Σπονδαί, σ. 135, 137, 139.

Ρεμπράντ : Σκίτσα, σ. 318, 319, 322, 323.

N. Γ. Ροῦλου : Τοπίον, σ. 153, 184.
 Σπονδαί, σ. 154, 155.

Π. Ρούμπου : Σπονδαί, σ. 151, 164, 189.

A. Ροντέν : Λαϊαίτες, σ. 4.

Σερκαντίνι : Οἱ δύο Μάννες, σ. 68.

Σκίτσα, σ. 69, 77.

Ἡ Ζωή, σ. 71.

Ἡ Φύσις, σ. 81.

Μεσημέρι σὺν Ἀλφειῶν, σ. 98.

Στὴ Βοσκή, σ. 110.

Ἐπιστροφή σὺν ζωοῦ, σ. 111.

Σπονδή, σ. 113.

Ἀγάπη σὺν βουνό, σ. 114.

Στὴ Βοσκή, σ. 115.

Ἡ γυναιὶ καὶ τὸ μωρό, σ. 120.

Ἀγάπη σὺν πηγῇ τῆς Ζωῆς, σ. 121.

Παύλου Σουάν : Σπονδαί, σ. 223, 231.

Πορτραῖτο, σ. 229.

Φράντς Στούκ : Πορτραῖτο, σ. 306.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἀπὸ τὰς ἀνακρινάσεις πρὸς τὰς Ἐφημερίδας, σ. 32. Ἡλ.

Κουμετάκη.

Τὶ ἐξήτησεν ὁ Ἕλληρ. Λαὸς ἀπὸ τὸν Βενιζέλον, σ. 32.

Πῶς τὸ ἄστυ τῆς πολιτείας ἐφέρετο κατὰ κομητῶν κτλ. σ. 32.

Κίνδυνος θάνατος, σ. 64.

Εἰς τὴν αὐλὴν μιᾶς μοῦνης, σ. 64.

Πῶς τὴν διάλυσι ... σ. 64.

Αἱ πόσοδοι τῆς ἀεροπορίας ἐν Ἑλλάδι, σ. 64.

Τὸ Χρῆσμα, σ. 96.

Λόβος μετ' ἐμποδίων ἀπὸ Αὐγίστης εἰς Ἀθήνας, σ. 128.

Ὅπως συνέστημι 28ης Νοεμβρίου, 128.

Ὁ ἐπὶ τῆς νεκροφάνειας καταδικασόμενος μυστηριώδης
 ζακοφόρος, σ. 367.

A. Ζάχος ἐπὶ Θωμοπούλου, σ. 146.

Π. Μαθιόπουλος ἐπὶ Κ. Παρθένῃ, σ. 146.

Γ. Ἰακωβίδης ἐπὶ Θωμοπούλου, σ. 147.

Γ. Ροῦλος σ. 147.

Παῦλος Γρεντὸς σ. 205.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Βόλου, σ. 42.

A' καὶ B' αἰθούσα Παγασῶν Μουσείον Βόλου, σ. 42.

Ἀπομνηστικὸν τοῦ πρώτου μεγάλου πέγρον Παγασῶν, σ. 43.

Ἀνακατασκευαὶ τῆς Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν, σ. 108.

Ἡ ἀκρόπολις τῆς Περγάμου, σ. 242.

Ποιμήν, σ. 279.

Κοίτη. Ἀρχαία Ἑλλήν. οἰκία, σ. 281.

Τὸ ἐμπροσθεν μέρος κλίνης, σ. 282.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

Μαρία Κοτοπούλη ὡς Μόνη Βάννα σ. 15.

Χρυσούλα Μυράτ σ. 18.

Μήτσος Μυράτ σ. 19.

Εἰδμ. Φύσος σ. 20.

Θ. Οἰκονόμου σ. 21.

A. Χρυσόμαλης σ. 22.

T. Λεπενιώτης σ. 23.

Τζοβάνι Σερκαντίνι σ. 66.

A. Τολστόϊ σ. 85.

Κωνστ. Σαγιώρ σ. 123, 157.

Κωνστ. Σαγιώρ ὡς Μπριαντὸ σ. 157.

Κωνστ. Σαγιώρ εἰς τὰ «Παραθήματα» σ. 159.

Μανώλης Καλομοίρης σ. 125.

Δημοσθ. Ἀλεξιάδης εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοῦ Σάλλερ σ. 174.

A. Παπαδιαμάντης σ. 210.

Μάρθα Καστρούτου σ. 269.

Ἄρης Σακελλαρίδης σ. 270.

Αἰζαρος Σωχός σ. 274.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

Κρόκονα—Παλιολογιστὶς σ. 49.

Θεσσαλία—Πᾶς σὴς Ἀμπελας σ. 49.

Γέφυρα Ἀσσοῦ Παπαδίας σ. 52.

Μπαλόν σ. 52.

Θεσσαλία—Σκηνὴ Ἀγροτικὴ φωτογρ. Μπουσσὸν σ. 293.

Μαδαγασκάρη—Τέσσαρες διάφοροι εἰκόνες σ. 53.

Μάννα φωτογρ. Μπόρη σ. 161.

Νέα Ἑλλήνις μετ' ἀρχαίων ἐνδυμα, φωτογρ. Μπόρη σ. 163.

Ἡ ἐν Βενετίᾳ Ἑλλήν. Ἐκκλησία Ἀγ. Γεώργιος σ. 191.

Ἡ Βασιλικὴ πύλη τῆς Κερκύρας σ. 191.

Εἰρώτης καὶ Ταίρετος φωτογρ. Μπουσσὸν σ. 292.

FILTRE CHAMBERLAND

SYSTEME PASTEUR

Le seul autorisé par Pasteur à porter son nom.

Le seul s'opposant à la transmission de la fièvre typhoïde
 par les eaux d'alimentation.

Représentat Cénérat J. B. RODIER 56 rue Charilaou Tricoupi — ATHÈNES

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ £ 600.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κερκύρα, Κεφαλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις,
 Πειραιεῖ, Τριπόλει, Ναυπλίῳ.

Καταθέσεις. Ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1910 μέχρι νεωτέρας εἰδοποιήσεως,
 δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

3% ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς ἂν ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100,000 Δρ. — 1/2% ἐτησίως εἰς ἂν ζήτησιν διὰ
 ποσὰ πέραν τῶν 100,000 Δρ. — 3 1/2% ἐτησίως μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4% ἐτησίως μετὰ 2 ἐτῶν μέχρι 4
 ἐτῶν. — 4 1/2% ἐτησίως πέραν τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ὡς ἑξῆς: 3% ἐτησίως εἰς ἂν
 ζήτησιν. — 3 1/2% ἐτησίως μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν. — 4% ἐτησίως μετὰ 2 ἐτῶν μέχρι 4 ἐτῶν. — 4 1/2% ἐτησίως
 μετὰ 4 ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὁ εἶδος ἐγένετο ἡ κατάθεσις,
 παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50,000,000, ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ. Ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύμφ, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλῳ καὶ
 Λαρίῳ. ΕΝ ΚΡΗΤῃ. Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ. ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει,
 (ὑποκαταστήματα ἐν Γαλιὰ μετὰ πρακτορεῖον ἐν Σταμπούλ), Ἀμῶν, Τραπεζοῦντι, Κερασσοῦντι,
 Σμύρῃ, Χίῳ, Λιμένι-Βαθῆος (Σάμου), Μερσίνη, Ἀδάνοις, Θεσσαλονίκῃ, Σέρραϊς, Καβάλλᾳ, Σάνθῃ
 καὶ Ἰωαννίνοις. ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (μετὰ παραστήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μιδάν), Κάιρῳ
 (μετὰ παραστήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μονασὶ), Ζαχαρίῳ καὶ Μανσούρᾳ. ΕΝ ΛΟΝΔΙΝῳ. (No 22 Fenchurch
 Street), ΕΝ ΛΕΜΕΣῳ (Κύπρον) καὶ ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Σ. ΦΡΑΓΚΙΑΔΗΣ, Πρόεδρος	ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΟΤΑΣΗΣ, Ἀντιπρόεδρος
Κ. ΒΕΡΟΥΓΚ	Ι. ΗΛΙΑΣΚΟΣ
Ε. ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ	Δ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
Δ. ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ	Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ
Δ. ΖΑΡΙΦΗΣ	ΕΜΜ. Α. ΜΠΕΝΑΚΗΣ
	ΒΑΡΩΝΟΣ ΔΕ ΝΕΦΛΙΣ
	ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΔΕ ΡΕΒΕΡΣΩ
	ΜΙΧ. ΣΑΛΒΑΓΟΣ
	ΔΙΟΝ. ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Γενικὸς Διευθυντὴς ΖΑΦΕΙΡΙΟΣ Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις: "ΑΘΗΝΑΪΚΗΝ", — "ATHENOCLES".

Ἡ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ ἐκτελεῖ πᾶσαν Τραπεζικὴν ἐργασίαν ἥτοι: Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμ-
 ματίων καὶ Συναλλαγματικῶν, προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, εἰσπράξεις τοκομεριδίων,
 παντὸς εἶδους χρεωγράφων, φορτωτικῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματίων ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, ἐκτελεῖ
 χρηματιστικὰς ἐντολὰς, ἐκδίδει ἐπιταγὰς, πιστωτικὰς ἐπιστολὰς καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολὰς πληρωμῶν, ἐν τε
 τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ, ἀνοίγει τρέχοντας λογαριασμοὺς ἡγυημένους, δέχεται καταθέσεις χρεωγρά-
 φων πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων καὶ ἐνοικιάζει διαμερίσματα χρηματοκιβωτίων διαφόρων
 διαστάσεων ὑπὸ ὅρους λίαν εὐνοϊκοὺς διὰ τὸ κοινόν. Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις εἰς χρυσόν,
 εἰς ἐπιταγὰς (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ εἰς τραπεζογραμμάτια ὑπὸ ὅρους λίαν εὐνοϊκοὺς.

Αἱ εἰς ΧΡΥΣΟΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ εἰνε ἀποδοτέα εἰς ὁ νόμισμα ἐνηργήθησαν, αἱ δὲ εἰς ἐπιταγὰς (chèque)
 ὁμοίως ἀποδίδονται δι' ἐπιταγῶν (chèque) τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνταποκριτῶν τῆς. Οἱ δὲ δυν-
 λεύμενοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουλίου ἐκάστου ἐτους.
 ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ μετ' ἰδιαίτερον ὑπηρεσίαν, λειτουργεῖ καθ' ἐκάστην.

ΜΕΓΑ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ

ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

“ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΒΟΥΣΤΑΣΙΩΝ,”

ΛΕΜΠΕΣΗ, ΓΕΩΡΓΑΝΤΗ & ΣΙΑ

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 48

ΑΘΗΝΑΙ, Τηλέφωνον 597.

Σ. Π. Α. Π.

Αναχωρήσεις ἐξ Ἀθηνῶν

- 6.30 π.μ. Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Τρίπολιν, Μεγαλόπολιν, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.
7.05 > Διὰ Κόρινθον, Καλάβρυτα, Πάτρας, Κυλήνην, Πύργον, Ὀλύμπια.
8.30 > Τοπικὴ διὰ Κόρινθον.
11.30 > Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Πάτρας.
1.20 μ.μ. Ταχέια διὰ Πάτρας κατὰ Δευτέραν καὶ Τετάρτην.

Αναχωρήσεις ἐκ Πατρῶν

- 7.10 π.μ. Διὰ Κόρινθον, Ναύπλιον, Ἀθήνας.
8.15 > Ταχέια δι' Ἀθήνας, κατὰ Τρίτην καὶ Παρασκευὴν.
11.35 > Διὰ Καλάβρυτα, Κόρινθον, Ἀθήνας.
6.30 > Δι' Ὀλύμπια, Κυπαρισσίαν, Καλάμας.
3.45 μ.μ. Διὰ Πύργον, Ὀλύμπια.

Αναχωρήσεις ἐκ Καλαμῶν

- 7.00 π.μ. Διὰ Κυπαρισσίαν, Ὀλύμπια, Πάτρας, Μεγαλόπολιν, Ἀθήνας.
12.05 > Διὰ Κυπαρισσίαν, Πύργον, Τρίπολιν.

ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

- 2.45 μ.μ. Ταχέια ἐκ Πατρῶν (δις ὡς ἂνω).
4.45 > Ἐκ Πατρῶν, Τριπόλεως, Ναυπλίου.
6.15 > Τοπικὴ ἐκ Κορίνθου.
7.00 > Ἐξ Ὀλυμπίων, Πατρῶν, Καλαβρύτων.
8.00 > Ἐκ Καλαμῶν, Κυπαρισσίας, Μεγαλόπολεως, Τριπόλεως, Ναυπλίου.

ΧΙΛΙΟΜ. ΒΙΒΛΙΑΡΙΑ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ

1000 χιλιόμε.	Α' Θ.	Δρ.	90	διαρκείας
ἐκπτώσις 25%	Β'	>	75	6 μηνῶν
	Γ'	>	45	
2500 χιλιόμε.	Α' Θ.	Δρ.	210	διαρκείας
ἐκπτώσις 30%	Β'	>	175	12 μηνῶν
	Γ'	>	105	

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου 67. Κολώνια

Κομμώδεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεία

Ι. Χρυσάκης, Πλατεῖα Συντάγματος.

Νικόλαος Α. Γ. Σκρέκης, ὁδὸς Σόλωνος 139.
(Πλατεῖα Κάνιγγος)

Ἐδωδιμοπωλεία

Β. Ἀπόττου πρῶην Γουλιέλμου, ὁδὸς Σταδίου 9.

Π. Κ. Ἐξαρχόπουλος καὶ Ἀδελφός, Σταδίου 58.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Καταστήματα ἀποικιακῶν

Δημ. Ἀγγλον, ὁδὸς Ἀγίου Μάρκου, 22.

Ὀπτικά

Φήλιξ Ράνιος, ὁδὸς Σταδίου 8
(Εἶδη ὀπτικά, φωτογραφικά, ἐπιστημονικά).

Βιβλιοδετεία

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Β. Κοντομανώλη, ὁδὸς Ἱπποκράτους 3.

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ

Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως

Φράγμα 20

ἀποστέλλομενα μαζὶ μὲ τὴν παραγγελίαν
εἰς τὰ “ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ,”